

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΕΞ' | ΤΕΥΧ. Α' | ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308 | 1/15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1988 | ΑΡΙΘ. 12

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΡΩΣΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

(Έξ άφορμής τής χιλιετηρίδος του έκχριστιανισμού των Ρώσων)

Η έλληνορθόδοξος πολιτιστική παράδοση, άναχωνευθεΐσα εις την ιδιότυπον κάμινον των έμφύτων προδιαθέσεων των Ρώσων, ήκτινοβόλησεν έξ άρχής κατά τρόπον λίαν αισθητόν. Ως τονίζει ο τσέχος καθηγητής F. Dvornik, «φαίνεται ότι τον 11ον και 12ον αιώνα ένας νέος δρόμος άνοιξε, δια του οποίου ο έλληνικός πολιτισμός ξεχύθηκε στη Δυτική Ευρώπη. Καί ή Ρωσία του Κιέβου φαίνεται έτοιμη και αποφασισμένη νά δράση ως ενδιάμεσος μεταξύ Βυζαντίου και Δύσεως, διότι οί πόλεις της ήσαν ορθόδοξοι και ήταν πολύ γνωστή στη Γερμανία, Γαλλία και Άγγλία. Οί ήγεμόνες της συγγενεύανε με ήλες τις ευρωπαϊκές αυλές και ή βυζαντινή επίδρασις διείσδυσε τότε άπ' την Ρωσία στην Πολωνία κ.ά.»²⁷. Η άκτινοβολία αύτη δια τής Έξωτερικής Έραποστολής τής Έκκλησίας τής Ρωσίας²⁸, δια τής Οικουμενικής Κινήσεως και έμμέσως δια τής έξαπλώσεως τής καθ' όλου ρωσικής έπιρροής γίνεται άμέσως ή έμμέσως αισθητή εις όλόκληρον τον κόσμον.

* Συνέχεια εκ τής σελ. 404 του ύπ' άρ. 11 τεύχους.

27. F. Dvornik, The Diffusion of Greek Culture, εν περ. The Geographical Magazine, έτος 1946, σελ. 304 και έτος 1947, σ. 29. Β. Έραστου, ένθ' άνωτ., σ. 46. Εύαγγέλου Θεοδώρου, Ιστορία του χριστιανικού πολιτισμού, Άθήναι, 1950, σ. 249. Το ύ ίδίου, Οικολόμοι Πολιτισμού, εν Άθήναις 1965, σ. 256.

28. Πρβλ. Βλασίου Ίω. Φειδύ, Ρωσική Έκκλησία, εν Ορθοξ. και Ήθική Έγκυκλοπ., τόμ. 10, στ. 1058 έξ.

Εΐναι ευχάριστον, ότι σήμερα εν αύτῃ τῇ Σοβιετικῇ Ένώσει τόσο εν άφορμῃ των αίτημάτων τῆς λεγομένης «άνασυγκροτήσεως» (περεστρόϊκα) και τῆς μετ' αύτῆς συνδεομένης «διαφανείας» (γκλάζνοστ)²⁹, όσο και έξ άφορμῆς των έορτασμών τῆς χιλιετηρίδος τῆς Έκκλησίας τῆς Ρωσίας, διαπρεπεΐς εκπρόσωποι του σοβιετικού κράτους και τῆς σοβιετικῆς επιστήμης, διαψεύδοντες έμμέσως την άποψιν του Μάρξ ή του Λένιν, ότι «ή Θρησκεία (κατά τον πρώτον) εΐναι το ύπιον του λαού» ή (κατά τον δεύτερον) «το ύπιον δια τον λαόν»³⁰, άναγνωρίζουν ότι ή Έκκλησία τῆς Ρωσίας ως δέκτης και ως άναμεταδότης του καθ' όλου χριστιανικού πνεύματος ού μόνον κατά το παρελθόν συνεβάλετο τα μέγιστα εις την ανάπτυξιν του ρωσικού κράτους και πασών των πτυχών του ρωσικού πολιτισμού, αλλά και σήμερα εντός του επισήμως άθεΐστικου κράτους έμπνέει τα εκατομμύρια των ρώσων πιστών και συνεχίζει νά αποτελεῖ την δυναμικῆν έντελέχειαν, ήτις διαμορφώνει πλείστας πτυχάς του πνευματικού βίου και πολιτισμού των Ρώσων και των άλλων λαών

29. Μιχαήλ Γκορμπατσώφ, Περεστρόϊκα — Νέα σκέψη για τη χώρα μας και τον κόσμο, μετάφραση από τα άγγλικά Άγγέλης Βερυκοιάκη-Αρτέμη, Άθήνα, 1987, σ. 21 έξ., σ. 125 έξ.

30. Εύαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ή Φιλοσοφία τῆς Θρησκείας του Κάρολ Μάρξ, Άθήνα, 1984, σ. 25.

τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως. Ἦδη ὁ Μιχαὴλ Γκορμπατσώφ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐν τῷ βιβλίῳ του «Περεστρόικα» ἐξῆρε τὴν χιλιετηρίδα καὶ τὴν πολιτιστικὴν σημασίαν τοῦ ἐκχριστιανισμοῦ τῶν Ρώσων, ὁ ὁποῖος συνδέει ἀναποσπάστως τὴν Σοβιετικὴν Ἐνωσιν μετὰ τῆς ὅλης Χριστιανικῆς Εὐρώπης³¹. Ὁ αὐτὸς ἡγέτης τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως ἐν Οὐάσιγκτον τὴν 8ην Δεκεμβρίου 1987 ἐν συζητήσει, ἥτις ἐγένετο κατὰ τὴν διάρκειαν δεξιώσεως τῆς Ρωσικῆς πρεσβείας, παρευρισκομένου καὶ τοῦ Προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐξωτερικῶν Σχέσεων τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας διακεκριμένου Σεβ. Μητροπολίτου Μίνσκ καὶ Λευκῆς Ρωσίας κ. Φιλαρέτου, ἐδήλωσε: «Τὸ 1988 θὰ γιορτάσουμε τὰ χίλια χρόνια τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ πρόκειται γιὰ μία μεγάλη ἐπέτειο»³².

Τὸ ὅλον παράδειγμα τοῦ Γκορμπατσώφ ἐνεθάρρυνε πολλοὺς εἰς τὸ νὰ λάβουν ἀφορμὴν ἐκ τῆς αὐτῆς χιλιετηρίδος καὶ νὰ προβάλλουν τὴν ἐκπολιτιστικὴν καὶ ἀνακαινιστικὴν ἀποστολὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν τῇ χώρᾳ των.

Οὕτως ὁ σοβιετικὸς ἱστορικὸς καὶ ἀκαδημαϊκὸς Β. Ράουσκενμπαχ ἐν ἄρθρῳ του εἰς τὸ ἐπίσημον θεωρητικὸν ὄργανον τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος, δηλαδὴ εἰς τὸ περιοδικὸν «Κομμουνιστής», ἐγρῆψε προσφάτως, ὅτι «ὁ Χριστιανισμὸς δὲν εἶναι μία ἰδεολογία ἀστικὴ ἢ σοσιαλιστικὴ. Εἶναι ἓνας ὄραματισμὸς τοῦ κόσμου, ὁ ὁποῖος βασιζέται σὲ ὠρισμένους κανόνες ἠθικῆς συμπεριφορᾶς στὴν ζωὴ»³³. Ὁ αὐτὸς ἱστορικὸς ἐν τῇ ἐφημερίδι «Νέα τῆς Μόσχας», ἥτις κυκλοφορεῖ εἰς

1.000.000 φύλλα καὶ εἰς 140 χώρας^{33α}, τὸνίζει χαρακτηριστικῶς: «Μέχρι τώρα ἡ κοινὴ μας δουλειὰ μετὰ τὴν Ἐκκλησίαν περιοριζόταν σὲ μία μόνον σφαῖρα, σπουδαία βέβαια, τὴν εἰρήνην. Τώρα ἄρχισε ἡ κοινὴ δουλειὰ στὴν ἔρευνα γιὰ τὴν ἱστορίαν τῆς χώρας μας καὶ τὸν πολιτισμὸν τῆς καὶ γιὰ τὸ ρόλον τῆς Ρωσικῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας στὴν πνευματικὴ καὶ πολιτιστικὴ ζωὴ τῆς πατρίδας μας»³⁴. Καὶ ὁ Πρόεδρος τοῦ «Ἰδρύματος Σοβιετικοῦ Πολιτισμοῦ» ἀκαδημαϊκὸς Ντιμίτρι Λιγκασώφ ἐν ἄρθρῳ του εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἀγκανιόν» ἐπισημαίνει, ὅτι ὁ ἐκχριστιανισμὸς τῶν Ρώσων ἔχει μεγάλην πολιτιστικὴν σημασίαν, διότι ἐγένετο εἰρηνικῶς καὶ ἀπέβλεπεν εἰς τὴν συνεργασίαν τῶν λαῶν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν ἀδελφικῶν σχέσεων μεταξὺ αὐτῶν³⁵.

Ἰδιαιτέρως ἐξαιρέται τὸ γεγονός, ὅτι ὁ ἐκχριστιανισμὸς τῶν ρώσων συνεβάλετο εἰς τὴν ἐνεργοποίησιν τῆς ἐμφύτου αἰσθητικῆς προδιαθέσεως αὐτῶν καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ρωσικῆς τέχνης ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς καλλιτεχνικῆς παραδόσεως τοῦ Βυζαντίου. Οὕτως ὁ αὐτὸς ἀκαδημαϊκὸς Λιγκασώφ ἐπισημαίνει σχετικῶς, ὅτι «οἱ Ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ συνταύτιζαν τὴν ὑπαρξίαν τους καὶ τὴν φιλοδοξίαν τους μετὰ τὸ ὠραῖο καὶ ἀναζητοῦσαν τὴν ἀρμονίαν στὴν ζωὴ. Εὕρισκαν μάλιστα, ὅτι γιὰ τὴν ἀρμονίαν αὐτὴ ἡ χριστιανικὴ πίστις ἦταν ἀπαραίτητη... Οἱ Ρῶσοι συνταύτιζαν τὴν χριστιανικὴν πίστιν μετὰ τὴν ὁμορφίαν καὶ τὸ μεγαλεῖο. Γιὰ τὸ λόγον αὐτὸ οἱ ἐκκλησίες τῆς Ἁγίας Μητέρας Ρωσίας ἦταν μεγαλοπρεπεῖς καὶ εἶχαν ἐξαιρετικὸν ἀρχιτεκτονικὸν στυλ καὶ μεγαλοπρέπειαν»³⁶. Ἀνάλογα ἰσχύουν καὶ διὰ τὴν Ρωσικὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ζωγραφικὴν, ἥτις ἀνεπτύχθη ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν βυζαντινῶν προτύπων. Ὁ Charles Diehl ἐπισημαίνει δειγματοληπτι-

31. Μιχαὴλ Γκορμπατσώφ, *Περεστρόικα*, σ. 340-341 ἐνθα σημειοῦνται τὰ ἐξῆς: «Μερικοὶ στὴ Δύση προσπαθοῦν νὰ ἀποκόψουν τὴ Σοβιετικὴ Ἐνωσιν ἀπὸ τὴν Εὐρώπην... Αὐτὰ τὰ τεχνάσματα ὡστόσο δὲν μποροῦν ν' ἀλλάξουν τὰ γεωγραφικὰ καὶ ἱστορικὰ δεδομένα... Εἴμαστε Εὐρωπαῖοι. Ἡ παλιὰ Ρωσία συνδέεται μετὰ τὴν Εὐρώπην μετὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἡ χιλιετηρίδα τῆς ἐλευσῆς του στὴν χώρα τῶν προγόνων μας θὰ γιορταστῆ τὸν ἐπόμενον χρόνον. Ἡ ἱστορία τῆς Ρωσίας ἀποτελεῖ ὄργανικόν τμῆμα τῆς μεγάλης εὐρωπαϊκῆς ἱστορίας...».

32. «Ρωσικὴ Ἐκκλησία καὶ Περεστρόικα», Ἐφημ. «Ἀπογευματινὴ», 21 Φεβρουαρίου 1988.

33. «Τὰ 1000 χρόνια τῆς Ἁγίας Ρωσίας» (1ο), ἔφημ. «Θεσσαλονίκη», Θεσσαλονίκη 31 Μαΐου 1988. Εὐαγγελίου Θεοδώρου, «Ἡ χιλιετηρίδα τοῦ ἐκχριστιανισμοῦ τῶν Ρώσων», ἔφημ. «Ἐλεύθερος Τύπος», Ἀθήναι, 18/19 Ἰουνίου 1988.

33α. Πέτρου Ἀνταίου, *Τὸ κόμμα δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι μονοκόμιο*, ἔφημ. «Τὸ Βῆμα», 26 Ἰουνίου 1988, σ. 16.

34. Μιχαὴλ Μανωλοπούλου, *Περεστρόικα καὶ Ἐκκλησία*, ἔφημ. «Ἡ Χριστιανικὴ», Ἀθήναι, 9 Ἰουνίου 1988.

35. «Τὰ χίλια χρόνια τῆς Ἁγίας Ρωσίας» (5ο), ἔφημ. «Θεσσαλονίκη», 4 Ἰουνίου 1988.

36. Ἐνθ' ἄνω.

κῶς τὰ ἐξῆς: «Ἡ ἁγία Σοφία τοῦ Κιέβου μὲ τὴν ἀρχιτεκτονικὴ τῆς, μὲ τὰ ὠραία τῆς μωσαϊκά, μὲ τὶς περίεργες ζωγραφίες τῆς δείχνει ποία ἦταν ἡδὴ ἀπὸ τὸν 11ον αἰῶνα ἡ ἐπίδρασις τῆς βυζαντινῆς τέχνης· καὶ αὐτὴ ἡ ἐπίδρασις ἐπεκτείνεται στὸν 12ον αἰῶνα στὶς τοιχογραφίες τῆς Νερεντίτσα καὶ μέχρι τὸν 14ον στὶς ἀγιογραφίες τῆς σχολῆς τοῦ Νοβγορόντ ἢ τοῦ Βλαντιμήρ, ποὺ θυμίζουν ἀρκετὰ χαρακτηριστικὰ τῆς τέχνης τοῦ Μιστρά»³⁷. Καὶ ὁ F. Dvornik ὑπενθυμίζει τὴν ὠραιότητα τῶν μωσαϊκῶν καὶ τῶν τοιχογραφιῶν τῆς ἁγίας Σοφίας τοῦ Κιέβου καὶ τῶν ἄλλων ρωσικῶν εἰκόνων καὶ ἰδίως τὸ συναρπαστικὸν κάλλος τῆς Παναγίας τοῦ Βλαντιμήρ, ἥτις σαγηνεύει τὰ ἑκατομμύρια τῶν ῥώσων πιστῶν³⁸. Γνωστὰ εἶναι καὶ τὰ ἀριστουργήματα «Θεοφάνους τοῦ Γραικοῦ καὶ τοῦ Ῥώσου μαθητοῦ αὐτοῦ Ἀνδρέου Ρουμπλιώφ, ὧν τὸ ἔργον ἀποτελεῖ ἔκφρασιν ὑψηλοτάτης πνευματικῆς ἀνατάσεως καὶ μνημεῖον πολυτιμότερον τοῦ παγκοσμίου πολιτισμοῦ»³⁹.

Ὁ γράφων πιστεύει, ὅτι ἡ μεγάλη καλλιτεχνικὴ παράδοσις τῆς Ρωσίας, ἀνταποδίδουσα τὰ εὐχαριστήρια εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς ὁποίας ἀνεπτύχθη, ἀποβαίνει ἐν τῶν γενεσιουργῶν αἰτίων τῆς συνεχοῦς ἀναζωπυρήσεως τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἐντὸς τοῦ ἀθείστου σοβιετικοῦ κράτους. Τὰ ἔργα τοῦ χριστιανοῦ Ντοστογιέφσκη αἰλιτανεῖται τῶν ἔργων τῆς ὄπερας λ.χ. τοῦ ἔργου «Μπόρις Γκοντύνωφ»· ἡ μουσικὴ τοῦ Ρίμσκυ Κορσακώφ· οἱ ἀναρίθμητοι ναοὶ μὲ τοὺς βολβοειδεῖς χρυσοῦς τρούλλους· αἱ εἰδικαὶ αἰθούσαι τῶν πινακοθηκῶν καὶ μουσειῶν, ἐν ταῖς ὁποίαις πυκνὰ πλήθη λαοῦ θαυμάζουν τὰς ἱεράς εἰκόνας — πάντα ταῦτα καὶ πολλὰ ἄλλα ἀφυπνίζουν καὶ ἐνεργοποιοῦν τὴν ἔμφυτον θρησκευτικὴν προδιάθεσιν. Οὕτως ἢ ἀπ' εὐθείας μυστικῆς ἐνέργειας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Ῥώσων πρὸς ἀναζωπύρησιν τῆς μακραίωνος εὐσεβείας τῶν εὐρίσκει σπουδαῖον ἐξωτερικὸν σύμμαχον εἰς τὸ θρησκευτικὸν προσκλητή-

ριον, ὅπερ ἀπευθύνει ποικιλοτρόπως πρὸς αὐτοὺς τὸ βασίλειον τῶν δαψιλῶς βιουμένων ὑπ' αὐτῶν αἰσθητικῶν ἀξιῶν³⁹. Πάντοτε τὰ ἔργα τῆς Τέχνης, ὡς καὶ αἱ καλλοναὶ τῆς φύσεως, ἀνάγουν τὸν νοῦν εἰς τὸ ἀπόλυτον καὶ πανυπερτέλειον Κάλλος τοῦ Θεοῦ, «ἐκ τοῦ κάλλους τῶν ὄρωμένων εἰς τὸν Ὑπέρκαλλον» παραπέμποντα, ὡς θὰ ἔλεγεν ὁ Μέγας Βασίλειος. Κατὰ τὸν ἀείμνηστον Γρηγόριον Παπαμιχαήλ, «τὸ θρησκευτικὸν καὶ τὸ καλλιτεχνικὸν συναίσθημα εἶναι ὁμόρριζα καὶ χειροκρατοῦνται ἀλληλοβοηθούμενα». Ἐνῶ δὲ τὸ πρῶτον «καθίσταται πολυχεύμων εἰς καλλιτεχνικὰς ἐμπνεύσεις πηγῆ, τὸ ἐκ τούτων ἀρρύθμητον τὴν ὕλην αὐτοῦ καὶ δι' αὐτῆς δημιουργοῦν συναίσθημα τοῦ καλοῦ ἀνασυντελεῖ εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ θρησκευτικοῦ συναίσθηματος»⁴⁰.

Εἰς τὸ ἐπόμενο τεῦχος θὰ παρουσιάσωμεν νέας — διδακτικὰς καὶ δι' ἡμᾶς — πτυχὰς τοῦ στενοῦ συνδέσμου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας, ἥτις ἐορτάζει τὸ ἑβδωδαῖον τῆς χιλιετηρίδος τῆς, μετὰ τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

39. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἐντυπώσεις ἐκ τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως, ἐν Ἀθήναις 1963, σ. 29-39, 82 ἐξ. Τοῦ αὐτοῦ, Τέχνη καὶ Ἐλευθερία (Αἰσθητικὸ Δοκίμιον), Ἀθήνα 1976, σ. 46-47.

40. Γρηγόριον Παπαμιχαήλ, Ἡ τριὰς τῶν ὁπίστων ἀξιῶν τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἀπὸ τῆς χριστιανικῆς σκοπιᾶς, Ἀθήναι, 1916, σ. 23.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Παρακαλοῦνται οἱ συνδρομητῆς τῶν περιοδικῶν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» καὶ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ», κάθε ἀλλαγὴ τῆς διευθύνσεώς τους νὰ τὴ γνωρίζουν ἀμέσως στὰ Γραφεῖα τῶν Περιοδικῶν, Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21 Ἀθήνα, ἀναφέροντας ἀπαραίτητα καὶ τὴν παλαιὰ τους διεύθυνση, γιὰ νὰ γίνετα κανονικὰ ἡ ἀποστολὴ τῶν Περιοδικῶν.

37. Charles Diehl, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 154.

38. F. Dvornik, ἐνθ' ἄνωτ., ἔτος 1961, σ. 304. Β. Ἐρράστου, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 45. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου Ἱστορία τοῦ Χριστιανικοῦ Πολιτισμοῦ, σ. 249. Τοῦ αὐτοῦ, Οἰκοδόμοι Πολιτισμοῦ, σ. 256.

ΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑΙ ΙΔΕΑΙ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΤΟΥ ΕΞ ΟΙΚΟΝΟΜΩΝ*

Μαθηταί και διδάσκαλοι. 'Εφ' ὅσον τὸ σχολεῖον τὸ ἐχαρακτήρισεν ὁ Οἰκονόμος (ἀένδοξον στάδιον) τῶν μορφωτικῶν ἀγῶνων, κατ' ἀκολουθίαν θεωρεῖ τοὺς μαθητὰς «γυμναζομένους νεανίσκους» (Φ, 1) διὰ τὰ καλὰ τῆς προόδου. Οἱ μαθηταί, ὡς ἀθληταί τοῦ πνεύματος, ἀποδύονται πρὸς τοὺς ἀθλους ὡς «καλοὶ καὶ τίμιοι ἀθληταί», οἱ ὅποιοι ἔχουν προσηλωμένους τοὺς ὀφθαλμούς των εἰς τὸ τέρμα τοῦ παιδευτικοῦ ἀγῶνος, καὶ ἡ φιλοτιμία των τοὺς ἐνθαρρύνει πρὸς ἐξόρμησιν διὰ τὴν νικηφόρον ἐπιτυχίαν, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ πλέκωνται δι' αὐτοὺς οἱ στέφανοι τῆς ἀμοιβῆς¹⁸.

Οἱ διδάσκαλοι ὀφείλουν νὰ ἐργάζωνται ἐντατικῶς διὰ νὰ βλέπουν «τοὺς ἀκαμάτους αὐτῶν ἰδρωτὰς καρποφοροῦντας τῶν ὁμογενῶν τὴν βελτίωσιν» (Φ, 1), ἢ δὲ ἐπιθυμία αὐτῶν, ὡς καὶ τῶν μαθητῶν, καὶ παντὸς ἀληθινοῦ τῆς Ἑλλάδος πολίτου, εἶναι νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα «ὁμοῦ μετὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ ἡ Ἑλληνικῆ παιδεία καὶ εὐγλωττία» (Φ, 1-2). 'Οφείλουν ὡσαύτως οἱ διδάσκαλοι, «αὐτοὶ οἱ ἀγαθοὶ τῆς παιδείας ἐργάται» (Ε, 207), νὰ φλογίζωνται ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὸ γένος γενικώτερον καὶ ἀπὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ὠφέλειαν αὐτοῦ, «ἀγαπῶντες τοὺς μαθητὰς καὶ ἀνταγαπώμενοι ὑπ' αὐτῶν, ὡς πατέρες ὑπὸ τέκνων μιμουμένων τὴν φρόνησιν καὶ τὴν ἀρετὴν αὐτῶν» (Ε, 207). Κατὰ τὸν Οἰκονόμον, οἱ «Ἕλληνες διὰ νὰ γίνουσι ἀγαθοὶ πολῖται δὲν εἶχον ἀνάγκην ξένων διδασκαλιῶν καὶ παραδειγμάτων, διότι «εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἰς τὴν πηγὴν τῆς ἀληθινῆς σοφίας καὶ ἀρετῆς εὐρίσκει τὸ πᾶν. 'Απ' αὐτῆς ἠρῶσθησαν ὅσας ἔχουσιν ἀκραίφανεῖς διδασκαλίας καὶ ἄλλα τῆς Εὐρώπης πεπολιτισμένα ἔθνη» (Ε, 197). 'Ο Δημοσθένης ὁ κορυφαῖος ρήτωρ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος (383-323 π.Χ.) εἶπεν: «Οὐ γὰρ ἄλλοτρίους, ἀλλ' οἰκείους χρωμένους παραδείγμασιν ἐξεστὶν ἡμῖν εὐδαιμόσιον γενέσθαι» (Ε, 197).

'Ο ἄξιος τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ καὶ τῆς πατρίδος του διδάσκαλος ὀφείλει νὰ ἔχη ταῦτα ὑπ' ὄψιν του:

α) «Πρέπει νὰ διδάσκη τὸν μαθητὴν συνεχῶς τῆς πειθαρχίας καὶ ὑπακοῆς τὴν μεγάλην καὶ σωτήριον ἀρετὴν, καὶ τὸ μέγιστον ἀξίωμα, ὅτι ἡ ἀληθινὴ τιμὴ καὶ δόξα δὲν συνίσταται εἰς τὰ πρωτεῖα καὶ δευτερεῖα, οὐδ' εἰς τὰ δεξιὰ καὶ τ' ἀριστερά, οὐδ' εἰς τὰς προεδρείας καὶ τὰ παράσημα καὶ εἰς τοὺς τίτλους, ἀλλ' εἰς τὴν ἀγαθοεργίαν» (Ε, 198).

β) Πρέπει νὰ διδάσκη μὲν τὴν ἐλευθερίαν εἰς

τοὺς μαθητὰς, ἀλλὰ ταυτοχρόνως νὰ διδάσκη αὐτοὺς «καὶ ποία εἶναι ἡ ἐλευθερία ἡ ἀληθινή, καὶ ποία ἡ ψευδῶνυμος ἐλευθερία» (Ε, 198). Διότι «ἡ ἀληθινὴ ἐλευθερία δὲν εἶναι ἄκρατος καὶ ἀπόλυτος, ἀλλὰ περιορίζεται ὑπὸ τῶν θείων καὶ ἀνθρωπίνων νόμων» (Ε, 198-199). Τοιοῦτοτρόπως «ὁ ἀληθῶς ἐλεύθερος πρέπει νὰ εἶναι πιστὸς τῶν νόμων δοῦλος. Καθὼς ἡ ἄμετρος καὶ ὑπερβολικὴ δουλεία, ὅποταν τύραννος ἐπιφέρει, εἶναι παγκάκιστος, παγκάκιστος ὡσαύτως εἶναι καὶ ἡ ἄμετρος ἐλευθερία, ἣτις ἀναδεικνύει ἀνθ' ἐνὸς πολλοὺς καὶ πολλακίς τοὺς πάντας ἀλλήλων τυράννους» (Ε, 199). Κατ' ἀκολουθίαν «ἐλευθερία καὶ ἰσονομία ἀκούεται πανταχοῦ, καὶ πανταχοῦ βασιλεύει 'Αναρχία καὶ 'Ανομία» (Ε, 199). Τοὺς ἀνθρωπίνους νόμους πρέπει νὰ ὑπηρετῇ ὁ ἄνθρωπος διὰ νὰ ζῇ ἐλεύθερος, ἀλλὰ πολλακίς ὁ ἄνθρωπος τοὺς συντρίβει εὐκόλως, καὶ μόνον ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ ἠνωμένος μετὰ τῆς θείας ἀγάπης ἠμποροῦν νὰ ἐμποδίσουν τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν παράβασιν τῶν νόμων. «'Ὅστις ἀγαπᾷ καὶ φοβεῖται τὸν Θεὸν ὡς ἀλόγηστον ἑαυτοῦ κριτὴν καὶ πατέρα, ἐκεῖνος φυλάττει τὰς θείας ἐντολάς, αἵτινες εἶναι πάντων τῶν ὀρθῶς κειμένων νόμων κρηπίς καὶ στοιχεῖα τῆς μερικῆς καὶ κοινῆς τῶν πάντων εὐδαιμονίας» (Ε, 200). 'Εξολοθρευτῆς τῆς πατρίδος του καὶ τοῦ οἴκου του καὶ τοῦ ἑαυτοῦ του εἶναι ὁ μὴ φοβούμενος τὸν Θεόν.

γ) Πρέπει νὰ διδάσκη τὴν διάκρισιν μεταξὺ τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ψευδοῦς, καὶ νὰ ἔχη ὡς βάσιν τῶν φιλοσοφικῶν καὶ μεταφυσικῶν διδασκαλιῶν τὴν θεοσεβείαν, ἡ ὅποια «εἶναι ἡ μόνη κυρίως σοφία καὶ μόνη ἀληθὴς ἐπιστήμη. Τὰ θεόδοτα βιβλία τῶν θείων Γραφῶν, ἐν αἷς ζωὴν εὐρίσκομεν, δὲν ἔχουσι βέβαια σκοπὸν νὰ διδάξωσι τὸν ἄνθρωπον γητῆνας τέχνας καὶ ἐπιστήμας, ὅταν δὲ τύχη νὰ ἀναφέρωσιν ἐμπαρρόδως τὰ φυσικὰ φαινόμενα, ἐκφράζουσιν αὐτὰ ἀπλοῦστα καὶ σαφέστατα, διότι λαλοῦσιν οὐχὶ μόνον πρὸς σοφοῦς, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀσόφους καὶ πρὸς πάντας ἀνθρώπους καθόλου, διὸ καὶ ἐκφράζονται περὶ τῶν ὑλικῶν ὄντων καθὼς προσπίπτουσι συνήθως εἰς ὅλων κοινῶς τῶν ἀνθρώπων τὰς αἰσθήσεις. Πλὴν ἀλλὰ καὶ στέλνει τὸν ἄνθρωπον ἡ θεία Γραφή, ἵνα σπουδάσῃ τῶν ὄντων τὴν φύσιν καὶ τὰ τούτων ιδιώματα, ἵνα τελειοποιήσῃ τὸ λογικὸν αὐτοῦ καὶ γνωρίσῃ τὴν ἰδίαν ἀξίαν... 'Ὅστε δὲν καταργεῖ, ἀλλὰ συνιστᾷ μάλιστα τὴν γνωσιν τῶν ὄντων ἡ θεία Γραφή, ἀλλ' ἐν ταῦτῳ καὶ ἀπαιτεῖ αὐτὴν δούλην καὶ ὑπηρετὴν τῆς οὐρανοῦ σοφίας, δηλαδὴ τῆς θεοσεβείας καὶ τῆς πίστεως τῆς εἰς Χριστόν, πρὸς ταύτην ἀφορῶσαν ὡς πρὸς τελειότατον σκοπὸν, καὶ παραδίδουσαν πάντα τὰ νοήματα αὐτῆς αἰγμάλωτα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ» (Ε, 201-202). 'Επιβάλλεται ὅπως οἱ διδάσκαλοι προσέ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 407 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11 τεύχους.

18. Σημειωτέον ὅτι, πλεῖστα περὶ τῶν μαθητῶν θὰ ἀναπτύχθωσι κατωτέρω, εἰς τὰ περὶ τῆς συμβολῆς τῶν νέων εἰς τὴν ἀγωγήν αὐτῶν.

χουν και τους εαυτούς των και τους μαθητάς αὐτῶν, ἵνα «μη κλέψῃ τις ἀπὸ τὰς καρδίας αὐτῶν τὸν θησαυρὸν τῆς πίστεως διὰ τῆς κενῆς ἀπάτης και τῆς φιλοσοφίας, τοῦτ' ἔστι τῆς τοῦ κόσμου ψευδοσοφίας, ἣτις διδάσκει τὸν ταλαίπωρον ἄνθρωπον και νὰ φρονῇ και νὰ διάγῃ κατὰ τὰ στοιχεῖα και τὰς ἀρχὰς τοῦ πεπλανημένου κόσμου, κατὰ τὰς παραδόσεις ἀνθρώπων τετυφωμένων και οὐ κατὰ Χριστὸν» (Ε, 203). Πᾶσα ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τῆς διδακτικῆς ταύτης θέσεως θὰ ἔχῃ ὀδυνηρὰς συνεπείας διὰ τὸν διδάσκαλον, τὸν μαθητὴν, τὴν κοινωνίαν και τὴν πατρίδα. Πᾶσα τυχὸν ἀμφιβολία, ἣ ὁποία ἀποκτᾶται εἰς τὸ σχολεῖον διὰ πᾶσαν λαμπρὰν ἀλήθειαν εἴτε πολιτικὴν, εἴτε ἠθικὴν, εἴτε θρησκευτικὴν, ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα νὰ εἰσβάλλουν ἐντὸς τῆς κοινωνίας ἄνθρωποι καταφρονηταὶ τῶν καθεστῶτων, ὕβρισται τῶν παραδεδεγμένων καλῶν και τιμῶν και ὁσίων, σκαιοὶ και ἄκαρδοὶ και ἀδιάφοροὶ διὰ νὰ σκεφθοῦν, ἢ νὰ εἶπουν ἢ νὰ πράξουν καλὸν και χρήσιμον διὰ τοὺς εαυτοὺς των ἢ διὰ τὴν κοινωνίαν γενικώτερον, και νὰ γίνωνται Δούρειοι Ἴπποὶ «ἄνθρωποι ἀχρεῖοὶ και σαπρὸὶ και λοιμοί, ὡς νόσοι παντοῖαι φθειρούσαι και ψυχὰς και φρένας και σώματα και οἴκους ὅλους τῶν πλησίων» (Ε, 204-205).

δ) Πρέπει νὰ διδάσκη, ὅτι «ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶναι ἡ ἀμίμητος και τελειοτάτη γλῶσσα τῆς φύσεως, τῆς σοφίας, τῆς ἀρετῆς, και ἡ μεθοδικὴ αὐτῆς διδασκαλία εἶναι ἱκανὴ νὰ συνεργήσῃ θαυμαστῶς πρὸς χρηστοτήθειαν» (Ε, 206). «Ὅθεν ὁ διδάσκαλος ὀφείλει νὰ φροντίζῃ ἀδιακόπως «ὡπως διδάσκη τὸν μαθητὴν διὰ τῶν Ἑλληνικῶν συγγραμμάτων οὐ μόνον τὴν τέχνην τοῦ λέγειν και γράφειν ἑλληνιστί, ἀλλὰ και τὸν ἐν αὐτοῖς περιεχόμενον ὑψηλὸν και μορφωτικὸν τοῦ ἥθους νοῦν» (Ε, 206).

II. Ἡ συμβολὴ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς τὴν ἀγωγὴν τῶν παιδῶν.

Ὁ Οἰκονόμος εἶναι εἰς ἐκ τῶν μεγάλων ὑμνητῶν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐντάσσει δὲ αὐτὴν ἐντὸς τῆς ἰδιαιτέρας προνοίας τοῦ Θεοῦ, διότι διὰ τοῦ μεγάλου φρονος Μ. Ἀλεξάνδρου (356-323 π.Χ.) διεδόθη ἡ γλῶσσα αὕτη τῶν Ἑλλήνων πολλαχοῦ, και «προωρίσθη ὑπὸ τοῦ Παντοκράτορος γραπτὴ και πρωτότυπος γλῶσσα τοῦ παγκοσμίου κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου... Οὕτως ὁ παντοκράτωρ τοῦ κόσμου Δεσπότης... τὴν Ἑλληνικὴν πρὸ τῶν ἄλλων πασῶν τῆς οἰκουμένης ἐξελέξατο γλῶσσαν εἰς συναρμολογίαν τῶν δύο Διαθηκῶν τοῦ κηρύγματος τῶν Προφητῶν και Ἀποστόλων... Ἡ μήτηρ τῶν πιστῶν Ἐκκλησία, λέγει ὁ Οἰκονόμος, φέρουσα τὰς ἐλληνίζουσας δύο τοῦ Θεοῦ Διαθήκας, ὡς δύο ζωηρῦτους μαζοὺς, ποτίζει και τρέφει τοὺς πιστοὺς αὐτῆς λαοὺς, και ἔθρεψεν ἐξ ἀρχῆς πάντα τὰ ἔθνη, τὸ γάλα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, ἀπὸ θηλῶν, οὕτως εἰπεῖν ἑλληνικῶν»¹⁹.

19. Κωνσταντίνου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, Περὶ τῶν Ὁ' ἐρμηνευτῶν τῆς Παλαιᾶς Θείας Γραφῆς, τόμος

Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, θαυμαστὴν διὰ τὴν τέχνην τοῦ «λέγειν» και τοῦ «γράφειν», συμπριλαμβάνεται και περικλείεται και ὁ ὑψηλὸς και μορφωτικὸς τοῦ ἥθους νοῦς, ὡς ἀνεγράφη ἀνωτέρω. Διὰ τοῦτον ἀκριβῶς τὸν λόγον ἡ συμβολὴ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς τὴν ἀγωγὴν τῶν παιδῶν εἶναι μεγίστη και ὠφελιμωτάτη.

Γλῶσσα και προφορικὸς λόγος. Ἡ γλῶσσα και ὁ λόγος ὁ προφορικὸς εἶναι τὸ πρωτιστον και μέγιστον τῶν χαρισμάτων μετὰ τὰ ὁποῖα ὁ δημιουργὸς Θεὸς ἐκόσμησε τὸν ἄνθρωπον, ὅστις εἶναι ἀπὸ ἀξιόλογον ἔργον τῶν θείων αὐτοῦ χειρῶν. «Διὰ τῆς γλώσσης ὁ ἄνθρωπος διακρίνεται ἀπὸ τῶν θηρίων και ἀναδείκνυται βασιλεὺς αὐτῶν· διὰ τῆς γλώσσης μαθάνει τέχνας και ἐπιστήμας· διὰ τῆς γλώσσης διδάσκεται τὰ θεῖα και τὰ ἀνθρώπινα· διὰ τῆς γλώσσης ἐμβατεύει εἰς τοὺς οὐρανοὺς, θεωρεῖ τοὺς ἀστέρας, ἵπταται εἰς τὸν ἀέρα, περιπολεῖ τὸν αἰθέρα, περιηγεῖται τὴν γῆν, ἀνιχνεύει τῆς θαλάσσης τὰ βάθη, περιπατεῖ τὰς ἀβύσσους, διατρέχει τὸν κόσμον· διὰ τῆς γλώσσης τελειοποιεῖ τὸ λογικόν· και φθάνων εἰς τῆς εὐδαιμονίας τὰ ὕψη, φαίνεται τῷ ὄντι εἰκὼν τοῦ ἀοράτου δημιουργοῦ, Θεὸς ἐπίγειος, μεγαλοουργός, ὑπερθαύμαστος» (Φ, 2).

Ἐνεκα τῆς ἀνεκτιμήτου ταύτης ἀξίας τῆς γλώσσης, κάθε ἔθνος ὀφείλει νὰ καταβάλῃ πάντοτε πᾶσαν προσπάθειαν νὰ διατηρῇ αὐτὴν εἰς πᾶσαν δυνατὴν τελειότητα. Εἰς αὐτὴν τὴν προσπάθειαν, μεταξὺ ὄλων τῶν ἐθνῶν, οἱ Ἕλληνας κατ' ἐξοχὴν ἠδουκίμησαν. Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἐκαλλιέργησε και ἀπέκτησε «γλῶσσαν ὑψηλοτάτην, πλουσιοτάτην, τερπινοτάτην, πρεπωδεστάτην εἰς τὸν λογικὸν ἄνθρωπον» (Φ, 3). Οὐδεμία δὲ γλῶσσα δύναται νὰ καυχῆθῃ ὅτι εἶναι «χορηγητικωτέρα ἐνοιῶν και τοῦ νοδὸς ὀξυντικωτέρα, και πρὸς τὴν ἐπιστήμην και φιλοσοφίαν ἐπιτηθειότερα παρὰ τὴν Ἑλληνικὴν» (Φ, 12).

Ἡ πολὺτιμος ἀξία τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης και ἡ ἀναγκαιότης τῆς ἐντρυφήσεως εἰς αὐτὴν. Ἡ πατρις Ἑλληνικὴ γλῶσσα πρωτίστως «στερεώνει ἡμᾶς εἰς τὴν ἱερὰν ἡμῶν θρησκείαν» (Φ, 3). Μία ἀπὸ τὰς πολλὰς και μεγάλας εὐεργεσίας τὰς ὁποίας ἡ

Α', Ἀθήνησι ΑΩΜΔ', σελ. ιδ', σελ. ις', και σελ. ιζ'. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἐπίκρισις εἰς τὴν περὶ Νεοελληνικῆς Ἐκκλησίας σύντομον ἀπάντησιν τοῦ σοφολογιωτάτου Νεοφύτου Βάμβα, Ἀθήνησι ΑΩΛΘ', σελ. ζ'. — Περὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν σχέσει πρὸς τὸν Ἀδαμάντιον Κοραῆν, Νεόφυτον Βάμβαν, Κωνσταντίνον Κοῦμαν, Κωνσταντίνον Οἰκονόμον, και Θεόκλητον Φαρακίδην βλέπε ἐν: Χρυσόστομου Α. Παπαδοπούλου, Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τόμος Α', Ἀθήνησι 1920, σελ. 150. — Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαίδείᾳ (Ὁ Φοῖνιξ), τόμος 14, σελ. 860β-861β (Κοραῆς Ἀδαμάντιος). — Ἀναστασίου Ν. Γούδα, Βίαι παράλληλοι τῶν ἐπὶ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος διαλαμφάντων ἀνδρῶν, τόμος Α' (Κλήρος), Ἀθήνησι 1872, σελ. 208-215, και σελ. 288-289. — Τοῦ αὐτοῦ, Βίαι παράλληλοι, τόμος Β' (Παιδεία), Ἀθήνησι 1874, σελ. 86-93 και σελ. 270 κ.έ.

Ἐκκλησία προσέφεραν εἰς τὸ Γένος εἶναι καὶ ἡ ὑπ' αὐτῆς διαφύλαξις, εἰς τὰ ἱερὰ βιβλία, τῆς καθαρᾶς καὶ ἀκεραίας προπατορικῆς γλώσσης τῶν Ἑλλήνων. «Ὅλα, παρατηρεῖ ὁ Οἰκονόμος, τὰ ἀγιόγραφα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης βιβλία, ὅλοι τῆς Νέας οἱ θσαυροί, ὅλοι οἱ ἐκκλησιαστικοὶ κανόνες, οἱ ὕμνοι, αἱ ἱερὰ ἱστορίαι, τὰ πρακτικὰ τῶν Συνόδων, ὅλα εἶναι γεγραμμένα Ἑλληνιστί... Πῶς λοιπὸν ὁ ὀρθόδοξος Γραικὸς δύναται νὰ ἐξερευνήσῃ τὰς θείας Γραφάς, καὶ διδασθῇ τὸ ὕψος τῶν μυστηρίων τῆς πίστεως, χωρὶς τὴν εἰδησίην τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης;» (Φ, 4). Ἡ μεγάλη ἀξία τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, σὺν τοῖς ἄλλοις, ἐγκριταὶ καὶ εἰς τὰ ἑξῆς:

α) «Τὰ ὕψιστα τῆς ἱερᾶς ἡμῶν πίστεως μυστήρια μὴτ' ἐκφράζονται μὴτ' ἀνυμνοῦνται σεμνότερον καὶ ἀξιοπρεπέστερον διὰ τινος ἄλλης γλώσσης, εἰμὴ διὰ τῆς ὑψηλοτέρας παρ' ὅλας τὰς ἄλλας, τῆς Ἑλληνικῆς» (Φ, 6). Ἡ γλῶσσα αὕτη, σχετικῶς μὲ τὴν χριστιανικὴν πίστιν, δὲν χορηγεῖ μόνον προσφωεῖς φράσεις καὶ ὀνόματα ἐκφραστικὰ αὐτῆς, ἀλλὰ παρέχει καὶ ἐπεξεργασίαν νοημάτων καὶ πολλὰς ἠθικὰς καὶ μεταφυσικὰς ἰδέας εἰς αὐτήν. Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἰδικώτερον παρέχει τὴν ὡς ἄνω ἐξυπνέτησιν τῆς χριστιανικῆς πίστεως διότι πολλὰ θέσεις τῆς «ἐξωτερικῆς» (Ἑλληνικῆς δηλαδὴ) φιλοσοφίας συμφωνοῦσι μετὰ τῆς ὑψηλῆς καὶ μυστικώτερας, τῆς Ἐκκλησιαστικῆς, καθὼς ἀριστα παρετήρησεν ὁ σοφώτατος Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πλάτων θεὸς ὠνομάσθη καὶ Μωϋσῆς ἀττικίζων, διὰ τὸ θεοπρεπὲς πολλὰκις τῶν ἐννοιῶν καὶ συμφωνῶν πρὸς πολλὰ δόγματα τῆς ἀγίας Γραφῆς. Καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ καὶ πρακτικὰ καὶ λεκτικὰ παραδείγματα τῶν Ἑλλήνων φαίνονται σχεδὸν ἀδελφὰ πρὸς διαταγὰς ἐκκλησιαστικὰς, καθὼς ἀποδεικνύει διὰ μακρῶν ὁ ἱεροφάντωρ τῶν Καισαρείων ποιμὴν» (Φ, 8-9), δηλαδὴ ὁ Μέγας Βασίλειος εἰς τὸν Λόγον αὐτοῦ «Πρὸς τοὺς νέους, ὅπως ἂν ἐξ ἑλληνικῶν ὠφελοῦντο λόγων». Οἱ θεῖοι πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἐγίναν «τῆς σοφίας νυμφιοί, καὶ τὴν Ἑλληνικὴν ἐσπούδασαν ἀκριβῶς, καὶ τὰς βίβλους τῶν παλαιῶν τῆς Ἑλλάδος σοφῶν ἀνείλιττον (=ἐξεφύλλιζαν) συνεχῶς... Εἶχεν ἀνά χεῖρας πάντοτε τοὺς γλαφυρωτάτους τῶν ρητόρων ὁ θεῖος Χρυσόστομος, καὶ μὲ φράσεις καὶ γνώμας ἐκείνων ἐστύλωσε καὶ κατεπλούτισε τὰς θελκτικωτάτας αὐτοῦ ὁμιλίαις, ὥστε καὶ Δημοσθένους τῶν χριστιανῶν ὠνομάσθη...» (Φ, 8).

β) Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, χρησιμωτάτη διὰ τὴν τῶν παιδῶν ἀγωγὴν, ὀδηγεῖ εἰς τὴν «ἐξωτερικὴν» φιλοσοφίαν, καὶ ἀποτελεῖ τὸν «ἀσφαλέστερον καὶ εἰδημονέστερον ὀδηγόν» (Φ, 9) πρὸς αὐτήν. Καὶ τοῦτο, διότι ὑπάσης ἐπιστήμης καὶ τέχνης τεχνῖται καὶ διδάσκαλοι ἐχρημάτισαν οἱ περικλεεῖς ἡμῶν πρόπατορες· αὐτοὶ καὶ τὴν φιλοσοφίαν ἐξεῦρον καὶ πρῶτοι φιλοσοφίαν ὠνόμασαν· διότι ὅσα πρὸ τούτων εὐρέθησαν ὑπὸ τῶν ἀρχαιότερων ἐθνῶν, δὲν ἦσαν εἰμὴ σκια τῆς φιλοσοφίας καὶ ἀτελεῖ τῆς ἀνάγκης καὶ τῆς νηπιώδους, νὰ εἴπω οὕτως, τῶν πρῶτων ἀνθρώπων περιεργείας ἔκγονα. Ταῦτα δὲ παραλαβόντες οἱ Ἑλ-

ληνες μὲ τὴν δαιμονίαν οὐζύτητα τοῦ ἰδίου νοὸς ἠῤῥησαν καὶ ἐπολλαπλασίασαν, ἐφευρόντες καὶ ἀφ' ἐαυτῶν ὅσα μὴτ' ὠνειρεύθησαν τὰ σοφώτερα τῆς ἀρχαιότητος ἔθνη. Καὶ δικαίως λοιπὸν μήτηρ καὶ τροφὸς τῶν ἐπιστημῶν, καὶ τῆς τῶν λόγων δυνάμεως καὶ εἶναι καὶ λέγεται ἡ Ἑλλάς... Ἐὰν εἶναι λοιπὸν πάσης σοφίας μόνον πατέρες οἱ Ἑλληνες, ἐπεταὶ ἐξ ἀνάγκης ὅτι καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν εἶναι φιλοσοφικωτάτη, ὡς πλουσιωτάτη καὶ πλήρης ἰδεῶν, τὰ ὅποια εἶναι τῆς φιλοσοφίας τὸ ὑποκείμενον. Καὶ ὡς τοιαύτην λοιπὸν πρέπει νὰ σπουδάζωμεν αὐτήν, ἐὰν θέλωμεν νὰ μετέχωμεν τῆς φιλοσοφίας» (Φ, 9-10). Διὰ τοῦτον τὸν λόγον, ὅλοι οἱ ἀληθινοὶ φιλόλογοι τῆς σοφῆς Εὐρώπης, περιπλανηθέντες καὶ ταλαιπωρηθέντες εἰς τὰ δύσβατα τοπία ἄλλων γλωσσῶν «εἰς μόνον τὸν εὐρυχωρότατον καὶ πολυανθέστατον κῆπον τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εὐχαριστήθησαν. Καὶ παρὰ πάσας τὰς ἄλλας, αὐτὴν ὑπερύψωσαν ὡς γλῶσσαν ἀληθῶς τῆς φιλοσοφίας, καὶ μὲ ποικίλους καὶ ἀκριβεστάτους ἄρους ἐρμηνεύσαν, καὶ σαφηνίζουσαν θαυμαστῶς τὰς ἰδέας τῶν ὄντων» (Φ, 12). Τὰ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν φιλοσοφικὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἀθάνατα συγγράμματα ὀδηγοῦν καθημερινῶς εἰς «τὰ τίμια καὶ τὰ καλὰ τῆς φιλοσοφίας» (Φ, 11).

Ἐπάρχει ὁμοῦς ἕνας ἀπαραίτητος διαχωρισμὸς, ὅστις πρέπει νὰ παρεμβάλλεται μετὰ τὴν Ἑλληνικῆς «ἐξω σοφίας» καὶ τῆς «ἔσω τῆς θειοτάτης» τοιαύτης. ἦτοι τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Τὸ παράδειγμα τῆς διπλῆς συζυγίας τοῦ πατριάρχου Ἰακώβ πρέπει νὰ λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἀλληγορικῶς ἐν τῇ ἀγωγῇ τῶν παιδῶν. Ὅπως δηλαδὴ ὁ Ἰακώβ ἐνευμφεῖθη καὶ τὴν πολύτεκνον Λεῖαν καὶ τὴν εὐμορφον Ραχήλ, τοιοῦτοτρόπως καὶ αὐτὸς (ὁ χριστιανὸς) νὰ νυμφεῖται καὶ τὴν ἐξω σοφίαν ὡς Λεῖαν, πολλῶν γνώσεων γεννητικὴν, καὶ τὴν ἔσω, τὴν θειοτάτην, καὶ, κατὰ τὴν Ραχήλ, δύο μόνον τέκνων, τῆς πράξεως καὶ τῆς θεωρίας, καλλίστην μητέρα· ὥστε οὕτω συγκεκρινημένως καὶ μὲ τῆς ἐξω καὶ μὲ τῆς ἔσω σοφίας τὰ κάλλη, νὰ ἀποβῇ ἀληθῶς τέλειος Ἰακώβ, Νοῦς ὄρων τὸν Θεόν» (Φ, 6. Πρβλ. Γένεσις, 29,1 κ. ἑξῆς, καὶ Ματθ. 13,52).

γ) Ἡ παλαιὰ καὶ πάτριος Ἑλληνικὴ γλῶσσα, χρησιμωτάτη διὰ τὴν ἀγωγὴν τῶν παιδῶν, πλουτίζει καὶ τελειοποιεῖ τὴν καθομιλουμένην γλῶσσαν. Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶναι, μετὰ τῶν ἄλλων γλωσσῶν, «ἡ ἀκριβεστάτη καὶ οὐζυτάτη» (Φ, 13), οἱ δὲ διδασκόμενοι αὐτὴν πρέπει ἀναγκαίως νὰ εὐρίσκουν τὴν ἀκριβῆ καὶ γνησίαν ἐκάστης λέξεως σημασίαν, καὶ ὅταν ἐρμηνεύουν λέξεις αὐτῆς νὰ ἀντιπαρατάττουν τὰς ἀντιστοιχοῦσας λέξεις τῆς σημερινῆς γλώσσης, ἢ ἂν δὲν εὐρίσκωνται τοιαῦτα τότε νὰ ἐξηγοῦνται αἱ λέξεις διὰ παραφράσεως, διὰ νὰ κατορθωθῇ, οὕτω πῶς, ἄξιον καὶ γενναῖον τῆς δόξης τῶν προγόνων. «Ἡ ἀκριβὴς παρατήρησις καὶ ἐρμηνεία τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης δύναται προσέτι νὰ χρησιμεύσῃ καὶ κατὰ λέξιν μερικῶς ὡς κλεις τῶν ἐπιστημῶν, δι' ἧς δύναται τις εὐκόλως νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὰ τούτων ἄδυτα· διότι ἀναγκαζόμενοι νὰ ἐξηγήσωμεν Ἑλληνικὰς λέξεις

δι' άλλων τῆς κοινῆς ἡμῶν γλώσσης, ἐπειδὴ πολλάκις δὲν εὐρίσκομεν ἀκριβῶς ἀντίστοιχον, ζητοῦμεν νὰ μάθωμεν τὸ σημαίνονμενον πρᾶγμα, καὶ οὕτω φιλοσοφοῦμεν, λαμβάνοντες αὐτοῦ διακεκριμένην ἰδέαν» (Φ, 14).

Ἐπὶ τούτοις, ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα «ὀδηγεῖ εἰς τὴν φιλανθρωπίαν καὶ ἀρετὴν, ἥτις εἶναι τῆς φιλοσοφίας ὁ μόνος σκοπὸς» (Φ, 14). Ὁ ἀκριβὴς γνώστης τῆς γλώσσης ταύτης, εἰσχωρεῖ ὀρθῶς εἰς τὸ πνεῦμα τῶν παλαιῶν συγγραφέων καὶ «ἀποκτᾷ τὴν καλλίστην καὶ τελειοτάτην ἐπιστήμην διὰ τὸν κοινωνικὸν βίον, ἐξ ἧς ἐκπηγάζουσιν ὅλαι αἱ πράξεις τῆς ἀρετῆς» (Φ, 14). Δὲν ὑπάρχει, κατ' ἀκολουθίαν, ἀπολογία διὰ τοὺς ἀμελοῦντας τὴν μάθησιν τῆς προπατορικῆς γλώσσης. Αὐτοί, ὀμιλοῦντες «βαρβαροφώνως», φαίνεται ὡς νὰ κατάγωνται ὄχι ἀπὸ Ὀμήρους καὶ Πλάτωνα, ἀλλὰ ἀπὸ Κάρου καὶ Γότθου καὶ Σκύθου» (Φ, 17).

Ἐπειδὴ ὁ πανδαμάτωρ χρόνος, «ὁ ἀνάληγτος οὗτος καὶ ἄγριος τύραννος» (Φ, 18), τὰ πάντα ἐν τῷ κόσμῳ διαφθείρει καὶ μεταβάλλει καὶ μεταμορφώνει, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴ ἐπηρέαση καὶ τὴν πάτριον Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἡ ὁποία ἠναγκάσθη ἐν τῇ διαδρομῇ αὐτῆς νὰ παραδεχθῇ ἐπιβλήματα καὶ μολύσματα πολλῶν ἄλλοθεντῶν λέξεων καὶ νὰ ὑπομείνῃ ζημίαν πολλῶν καλῶν φράσεων καὶ ὀνομάτων αὐτῆς. Διὰ

τοῦτο πρέπει νὰ καταβληθῇ μεγίστη φροντίς διὰ τὴν καθάρσιν καὶ τελειοποίησιν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης. Πρὸς τοῦτο, κατὰ τὸν Οἰκονόμον, ὁ μόνος κατάλληλος Ἕλληνας εἶναι ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς. «Εἰς αὐτὸν πρῶτον χρεωστῆται τὰς χάριτας ὅλον τὸ Ἑλληνικὸν διὰ τῆς γλώσσης αὐτοῦ τὴν τελείωσιν· διότι πρῶτος αὐτὸς ἠδυνήθη μετὰ τῆς σοφῆς αὐτοῦ κρίσεως τὸν διορατικώτατον ὀφθαλμὸν νὰ ἴδῃ τὸν μόνον τρόπον τῆς θεραπείας, καὶ μετὰ τὴν ἰλαρὰν τῶν λόγων του πειθῶ νὰ ὑποτυπώσῃ αὐτὴν καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους πεπαιδευμένους τοῦ ἔθνους» (Φ, 19). Διὰ νὰ ἀκουσθῇ ὁμοῦς ἡ γλῶσσα τοῦ Δημοσθένους καὶ τοῦ Πλάτωνος, εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνῃ διόρθωσις τῆς ὀμιλουμένης γλώσσης, κατὰ τοὺς τρόπους τοὺς ὁποίους ὑπέδειξεν ὁ σοφὸς καὶ σεβάσμιος γέρονς» Κοραῆς, ὡς λέγει περὶ αὐτοῦ ὁ Οἰκονόμος (Φ, 20). Ἡ διόρθωσις τῆς γλώσσης πρέπει νὰ γίνῃ διὰ νὰ βελτιωθῇ ἡ ὀμιλουμένη, ὄχι ὁμοῦς καὶ νὰ μεταβληθῇ εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν, διότι μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς ὀμιλουμένης εἶναι ἀρετὴ ἡ ἀπόστασις²⁰.

Ἐπὶ πλέον ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, διὰ τῆς ἀναγνώσεως τῶν συγγραμμάτων τῶν ἀρχαίων προγόνων ἡμῶν, περιποιεῖ τιμὴν εἰς πάντα γνήσιον Ἕλληνα, διότι «χωρὶς τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν εἶναι πολλὴ καταισχύνῃ νὰ καυχᾶται ὅτι εἶναι Ἕλλήνων ἀπόγονος» (Φ, 24). Οἱ διδάσκαλοι οἱ ὁποῖοι, κατὰ τὸν Οἰκονόμον, εἶναι «τῆς Ἑλλάδος οἱ πρῶτιστοι εὐεργεταί» (Φ, 24), ἔχουν ὑποχρέωσιν, ἕνεκα τοῦ ὕψους τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν, νὰ ἐρμηνεύουν ἀπρὸ πάντων προθύμως καὶ ἀκινδύως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν νεολαίαν τὴν πατρικὴν αὐτῆς γλῶσσαν, προτρέποντες ταύτην διὰ τῆς παραδόσεως τῶν δοκιμῶν συγγραφέων εἰς ἀρετὴν· διότι ἐκ ταύτης κρέματα καὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς φιλοσοφίας ἡ πρόοδος καὶ ἡ εὐτυχία» (Φ, 24)⁵.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

20. Ἐκτὸς τῶν ἐν τῇ προηγουμένῃ Σημείωσει, βλέπε καὶ ἐν Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαίδειᾳ (Ὁ Φοῖνιξ), τόμος 16, σελ. 488γ, ἐν λέξει «Μακαρονισμός», διὰ τῆς ὁποίας σημαίνεται ἡ ἀνάμειξις ποικίλων γλωσσῶν καὶ διαλέκτων εἰς τὴν γλῶσσαν ἔθνους τινός, καὶ ἐν προκειμένῳ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Εἰς τὸν Κοραῆν ἀπαντῶνται, πλὴν τῆς λέξεως «μακαρονισμός», καὶ αἱ λέξεις «μακαρονίζω», «μακαρονικός», «μακαρονιστικός», «μακαρονικῶς», «μακαρονιστὴν» εἰς δήλωσιν τῆς ἀναμείξεως εἰς τὸν λόγον ἀσυμβιβάστων στοιχείων. Αὐτὴν τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν ἀσυμβιβάστων στοιχείων καὶ βελτίωσιν ἐν τῇ ὀμιλουμένῃ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἐπεδίωκεν ὁ Οἰκονόμος, συμφωνῶν ἐν προκειμένῳ ἀπολύτως μετὰ τοῦ Κοραῆ, τὸν ὁποῖον καὶ μοναδικῶς ἐπαινεῖ διὰ τὴν προσπάθειάν του ταύτην, ὅπως ἐξ ἄλλου συμφωνεῖ μετ' αὐτοῦ καὶ εἰς παιδαγωγικὰς αὐτοῦ ἰδέας. — Ἄπ. Β. Δασκαλάκη, Ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς καὶ ἡ ἐλευθερία τῶν Ἑλλήνων, Ἀθήναι 1965, σελ. 202 κ. ἐξῆς.

ΕΚΔΟΣΙΣ

ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Μητροπολίτου Πατρῶν

ΝΙΚΟΛΗΜΟΥ ΒΑΛΛΗΝΔΡΑ

ΘΕΟΜΗΤΟΡΙΚΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ

ΤΟΜΟΣ Α'

Ἀκάθιστος Ὕμνος· Ἡ Ὡδὴ τῆς Θεοτόκου· Θεομητορικὸν Ἑορτολόγιον (Γενέσιον, Εἰσόδια, Εὐαγγελισμός, Κοίμησις, Ἀπόδοσις, Σύναξις, Ὑπαπαντή, Ζωοδ. Πηγὴ, Ἁγία Σκέπη, Τιμία Ἐσθῆς, Ἁγία Ζώνη, Ἑορταὶ θανάτων καὶ Εἰκόνων Τῆς).

Ἐνας ἀνεκτίμητος «πανδέκτης», πραγματικὸν θησαυρῖσμα κηρυγμάτων ἐποικοδομητικοῦ περιεχομένου, ποὺ ἀνταποκρίνεται στὶς λειτουργικὰς καὶ εορτολογικὰς ἀπαιτήσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Σελίδες 516, δεχ. 800.

Γράφατε: Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἰασιῶν 1 — 115 21 Ἀθήνα (τηλ. 722.8008).

Βιβλιοπωλεῖο: Δραγατσανίου 2, Πλατ. Κλαυθμῶνος, τηλ. 322.8637.

Ο ΕΝΘΟΥΣΙΑΣΜΟΣ ΚΥΡΙΑΡΧΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΖΩΗΣ

Πολλές φορές αντικρύζουμε ανθρώπους με μια ακατάβλητη δύναμη. Ο χρόνος, τὰ γηρατειά, οί πιό μεγάλες δυσκολίες κι άναποδιές, οί πιό φοβερές άπειλές δέν καταφέρνουν νά τούς λυγίσουν. Στέκουν όλόρθοι, βλέπουν μπροστά, πάντα προχωρούν.

Γεννιέται εύλογο τó ερώτημα. Τί είναι εκείνο πού τούς δυναμώνει; Ποιά δύναμη κρύβουν μέσα τους ώστε άφοβοί ν' άτενίζουν τó μέλλον και νά διασχίζουν σταθερά τó παρόν;

Δέν μπορώ νά γνωρίζω άν ή άπάντησις πιάνει όλες τις περιπτώσεις. Μοϋ φαίνεται όπως πώς στις πιό πολλές φορές τó μυστικό είναι κρυμμένο σ' εκείνο πού περικλείει ή λέξις ένθουσιασμός. Δέν παραγνωρίζουμε βέβαια τήν ισχυρή κληρονομικότητα, τήν ύγεια, τις σωματικές δυνάμεις, τή ζωτικότητα. Τó φαινόμενο όμως, παρουσιάζεται και σέ ανθρώπους πού δέν έχουν τίποτε άπ' αυτά.

Τόν ένθουσιασμό τόν βρίσκουμε σέ πολλές έκδηλώσεις τής ζωής. Σέ μιá μεγάλη επέτειο, σ' ένα ιστορικό γεγονός, σ' ένα σημαντικό σταθμό τής ζωής μας. Άκόμα μιá χαρά, ή γέννησις ενός ανθρώπου, μιá επιτυχία στη ζωή, μιá ανακάλυψις κ.λπ. μπορεί νά προκαλέσουν ένθουσιαστικές έκδηλώσεις.

Άλλ' αυτό είναι κάτι πού μοιάζει με άναλαμπή, κάτι τó κοινό. Κάτι πού τó συναντάς στους πιό πολλούς ανθρώπους. Δέν ξεπερνάει τó συνηθισμένο. Προέρχεται άπ' τά φυσικά γεγονότα τής ζωής. Τó δοκιμάζουν οί πιό πολλοί άνθρωποι. Δέν πρόκειται λοιπόν γι' αυτό. "Όπως επίσης δέν πρόκειται γιά τήν κατάπτωσι τής έννοιας τού ήρου ένθουσιασμός. Η έννοια τής λέξεως εξέπεσε. Περιέλαβε στοιχειά πού δέν έχουν σχέση με τή πρωταρχική έννοια τού ήρου. Έτσι ένθουσιώδης μπορεί νά χαρακτηρισθί εκείνος πού είναι προσηλωμένος στά γήινα, στά κάτω, στο έγώ του, στο κέρδος, στα διάφορα σπόρτς, στα παιχνίδια — π.χ. τó ποδόσφαιρο —, σέ θεατρικές και κινηματογραφικές παραστάσεις, στην άτεχνη τέχνη, σέ καταστροφικές ανακαλύψεις κ.λπ. Οί τύποι αυτού τού ένθουσιασμού δέν συνταυτίζονται με τήν έννοια και με τή ρίζα τού ήρου όπως τόν συνέλαβαν οί άρχαίοι Έλληνες.

* * *

Η ρίζα τής λέξεως ένθουσιασμός και λεξιλογικά και έτυμολογικά και έμπειρικά, είναι θρησκευτική. Τó ρήμα ένθουσιάζω ή ένθουσιάζω προέρχεται εκ τού ένθεος, δηλ. θεόληπτος, θεόπνευστος. Θαλής ο Μιλήσιος διετύπωσε τήν ρήτρα: «Πάντα Θεού γέμει».

Ο ένθουσιασμός λοιπόν σύμφωνα με τούς άρχαίους Έλληνες ίσοδυναμεί με μιá κατάσταση διεγέρσεως πού προέρχεται από θεία κατάληψη. Άνυψώνει και μεταφέρει τó ανθρώπινο πνεύμα πιό πάνω άπ' τις

άνθρώπινες μέριμνες και φροντίδες. Ο Θεός πληροΐ, γεμίζει τόν άνθρωπο και τόν μετουσιώνει σέ ένθεο.

Ο Χ. Άνδρουτσος δίνει τόν έξής όρισμό στη λέξι ένθουσιασμός: «Η έξαρσις τών πνευματικών και σωματικών δυνάμεων τού υπό τινος ιδέας ζωηράς κατειλημμένου ανθρώπου. Ο ένθουσιασμός διακρίνεται τής φαντασιοσκοπίας ή βακχείας ως διεπόμενος υπό τού λόγου». (Λεξικό Φιλοσοφίας σ. 138. Άθήναι 1929).

Άν διαιρέσουμε τούς ανθρώπους από τήν άποψι τών ήθικων ένεργειών τους, μπορούμε νά πούμε πώς χωρίζονται στους κατά φύσιν, στους ύπερ φύσιν και στους παρά φύσιν. Ο ένθουσιασμός σάν ήθική άνθρώπινη ένεργεια άνήκει στο ύπερ φύσιν. Από τήν άποψι τής λογικότητας τής ανθρώπινης ζωής και τών έργων τών ανθρώπων έχουμε τά κατά λόγον, τά παρά λόγον και τά ύπερ λόγον. Άπ' αυτή τήν πλευρά ο ένθουσιασμός είναι μιá υπόθεσις ύπερ λόγον. Κι άν τά στοιχειά μέσα στον άνθρωπο είναι τó φυσικό, τó βιολογικό, τó λογικό, τó κοινωνικό, τó ήθικό και τó θρησκευτικό, ο ένθουσιασμός άνήκει στο τελευταίο.

Ο ένθουσιασμός είναι ένα ιερό πάθος, μιá σφοδρή συγκίνηση τής ψυχής και προέρχεται από έμπνευσι θεϊκή. Ο ένθουσιασμένος είναι ο ένθεος, δηλ. ο ένθεος, εκείνος πού μέσα του έχει τόν Θεό. Ένθουσιασμένος στην πιό γνήσια και βέβαιη κατάσταση είναι αυτός πού βαθειά και ακλόνητη έχει τήν πεποίθησι ότι άληθινά ζή και άναπνέει μέσα στο Θεό, ότι όντως μέσα του ζή και κυριαρχεί ο Θεός. Μέσα στον άνθρωπο ο Θεός. Ο άνθρωπος μέσα στο Θεό. «Έν Θεώ». Ζή «έν αυτό», κατέχεται άπ' Αυτόν.

Η πεποίθησις αυτή δίδει σιγουριά, βεβαιότητα. Χαρίζει στέρεο πάτημα, γερά θεμέλια. Μιá τέτοια κατάσταση προσφέρει μιá ιερή ώθησι στον άνθρωπο. Τονώνει όλες τις ψυχικές του δυνάμεις και πιό πολύ άναρριπίζει τήν έλπίδα ότι κάτι σοβαρό και γενναίο μπορεί νά γίνη. Άπαύγασμα όλων αυτών, είναι μιá ιερή πνοή πού μεταβάλλεται σέ δράσι. Η ιερή αυτή πνοή, σάν έσωτερική βίωσι και σάν έξωτερική έκφρασι, λέγεται και είναι ο ένθουσιασμός.

Δηλαδή, ο ένθουσιασμός δέν είναι μιá φευγάλεα νεανική έκδήλωσις. Δέν είναι φαντασιοσκοπία. Δέν είναι προσωρινή μέθη. Είναι μόνιμη ιερή κατάσταση τής ψυχής, πού διέπεται άπ' τή λογική. Κατάστασις πού θεμελιώνεται στην παρουσία τού Θεού στο βάθος τής ψυχής. Κι αυτή ή ύπαρξις και κυριαρχία τού Θεού, διαποτίζει βαθύτατα τó είναι τού ανθρώπου. Ένθουσιασμένος άνθρωπος, στην πρώτη και βαθειά έννοια τού ήρου είναι ο έμπνευσμένος από τόν Θεόν.

Έτσι τώρα μπορούμε νά εξηγήσουμε τήν παρουσία τών έμπνευσμένων ανθρώπων, με τόν συνεχί ζήλο και τήν ακατάπαυστη όρμη γιά πνευματική δημιουργία. Έτσι εξηγείται ο παντοτεινός ζήλος, ή

ἀσταμάτητη θερμὴ γιὰ πνευματικὴ δημιουργία ἀνθρώπων καὶ περασμένης ἡλικίας. "Ὅλα τὰ φυσικὰ γεγονότα τείνουν στὸ νὰ τοὺς λυγίσουν. Εἶναι ἡ φυσικὴ φθορά, τὸ γῆρας. Μὰ ὁ ζῶν Θεὸς κυριαρχεῖ μέσα τους. Κυριαρχεῖ καὶ ζῆ ἀφοῦ εἶναι «ὁ ζῶν εἰς τοὺς αἰῶνας». Καὶ ζῆ μέσα τους τόσο ἔντονα, ὥστε νὰ τοὺς νεοποιεῖ, νὰ τοὺς διατηρεῖ στὴ συνεχῆ φόρμα τοῦ νεανικοῦ ἐνθουσιασμοῦ. «Ἀνακαινισθήσεται ὡς ἀετοῦ ἡ νεότης σου» (Ψαλ. 102,5).

Καὶ τώρα ἂς προσπαθήσουμε νὰ εἰσδύσουμε στὸ βάθος τῆς ἀνθρώπινης καρδιάς. "Ἄν λοιπὸν στὰ τρίσβαθα τοῦ ἀνθρώπου φουντώνει κάτι μεγάλο, κάτι ἀγνὸ καὶ ἅγιο. "Ἄν στὸ ὑπόβαθρο καὶ στὰ κατάρριζα τῆς πνευματικῆς μας υπάρξεως, ζῆ καὶ θρέφεται καὶ θειεύει μιὰ ἀληθινὴ, μιὰ ἁγνή, μιὰ ἁγία διάθεσις γιὰ τὸν Θεὸ καὶ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, νὰ ὁ ἐνθουσιασμός, ὁ γνήσιος, ὁ πραγματικὸς, μέσα στὸ λίκνο του. "Ἡ ἁγία καὶ φλογερὴ αὐτὴ διάθεσις ἀνταμώνει τὸν αἰώνιο Θεό. Κι ὕστερα μεταβάλλεται ἀπὸ λαχάρα σὲ προσφορά ἐκουσία. Ἀπὸ πόθο σὲ θυσίαι, σὲ θυσία ἰσως μοναδική, καὶ τῆς ζωῆς ἀκόμα. "Ἐτσι, ὁ ἐνθουσιασμός ξεχύνεται πιά. Γίνεται πλήμμυρα, διαποτίζει τὰ πάντα, ἀγκαλιάζει τοὺς πάντες. Τώρα μπορούμε νὰ ποῦμε πὼς ὁ ἐνθουσιασμός εἶναι πρὸ παντὸς θρησκευτικὸς. "Ἐχει θεϊκὴ τὴν πηγὴ καὶ τὴν ἔμπνευσι, ἀφοῦ μόνο ἡ θεία δύναμις ἔχει τὴ δυνατότητα νὰ βάλῃ σὲ κίνησι ὠρισμένες ἐκδηλώσεις μέσα στὸν ἄνθρωπο, πολὺ πρὸ πέρα ἀπ' τὸ κανονικὸ καὶ τὸ συνηθισμένο, νὰ προσδώσει ἀνώτερη ἔμπνευσι καὶ παλμὸ ψυχῆς ἰσχυρότερο. Μόνο ἡ θεία δύναμις μπορεῖ νὰ ὀδηγήσῃ τὸν ἄνθρωπο στὸ ὑπερφυσικὸ καὶ στὸ ὑπέρογο. "Ἡ δύναμις αὐτὴ λέγεται θεϊκὴ ἀγάπη. "Ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τὸν ἄνθρωπο. Κι ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀνταποκρίνεται πάλι μὲ τὴν ἀγάπη σ' αὐτὴν τὴν θεϊκὴ ἀγάπη καὶ δόσι, τότε γίνεται ἐνθεος. "Ἐτσι ἀφίνει τὸν Θεὸ νὰ εἰσχωρήσῃ μέσα του. Τὸ ὅτι μόνον ἔτσι μπορεῖ νὰ εἶναι, ὅπως τὸ σημειώσαμε, κὶ ὄχι διαφορετικῶς, μόνο μιὰ μαρτυρία μπορεῖ νὰ τὸ στεριώσῃ. "Ἡ μαρτυρία τῆς καρδιάς, στὴν ὁποία κοχλάζει ὁ λέβητας τῆς πρὸ ὑψηλῆς τάσεως ποὺ λέγεται κατακάθαρη, ἄδολη, πάναγνη διάθεσις ἀγάπης γιὰ τὸ Θεὸ καὶ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους.

"Ἡ μαρτυρία αὐτὴ τῆς καρδιάς δὲν γράφεται στὸ χαρτί. Οὔτε ἡ γλῶσσα μπορεῖ νὰ τὴ λαλήσῃ. Τὰ βαθειὰ αὐτὰ βιώματα μένουν ἀνέκφραστα. "Ὅσα κι ἂν ποῦμε, ὅσα κι ἂν γράφουμε στέκει ἀδύνατη ἡ περιγραφή τοῦ σεισμοῦ ποὺ δημιουργεῖ ἡ θεϊκὴ παρουσία στὰ τρίσβαθα τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ πὼς ὀρθώνεται στὴν ψυχὴ μιὰ μοναδικὴ ἀκατάβλητη δύναμις ἀπὸ θεϊκὴ ἔμπνευσι, τὸ πὼς πυρακτώνεται μιὰ καρδιά ἀπ' τὸ πῦρ τῆς Θεότητος, τὸ πὼς καίγεται τὸ καμίνι τοῦ μέσα ἀνθρώπου ἀπ' τὴν θεϊκὴ κυριαρχία, γιὰ νὰ ἐκδηλωθῇ ὕστερα σὰν ἱερὴ ἡφαιστειακὴ λάβα, σὰν ἀσταμάτητη καὶ νικηφόρα δύναμις, σὰν ἓνα θαῦμα ἱερῆς ἐπιβολῆς καὶ δράσεως, ὅλα αὐτὰ μένουν καὶ θὰ παραμένουν ἀλάλητα βιώματα τῶν ἐνθεων ἀνθρώπων. Στέκουν ὅμως καὶ θὰ στέκουν σὰν ἡ πρὸ ἀτράνταχτη μαρτυρία, ὅτι ὁ ἐνθουσιασμός ὁ ἀληθινὸς εἶναι κυρίως θρησκευτικὸς μὲ πηγὴ του τὸν αἰώνιο Θεό. Μιὰ ἄλλη μαρτυρία

εἶναι ὁ ἐθουσιασμός, ὅπως τὸν βίωσαν στὴν ἱστορία συγκεκριμένες μορφές.

* * *

"Ὁ ἐνθουσιασμός θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε πὼς δὲν εἶναι μόνον ἡ παρουσία τοῦ Θεοῦ μέσα στὴν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου, τὴ γεμισμένη ἀπὸ ἁγία καὶ ἁγνή διάθεσι. "Ὁ ἐνθουσιασμός εἶναι συνάμα καὶ ἓνα δῶρο, ἓνα χάρισμα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. "Ἐτσι τουλάχιστο θὰ τὸν συναντήσουμε μέσα στὴν ἁγ. Γραφὴ καὶ στὴν Χριστιανικὴ Ἱστορία.

Στὶς φυσιογνωμίες τῶν προφητῶν, ἰδιαίτερα ὠρισμένων, φαίνεται καθαρὰ ὁ ἐνθουσιασμός σὰν χάρισμα τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Προσέχοντας τὴν προφητικὴ μορφή τοῦ Ἡλία τοῦ Θεσβίτη μένουμε κατὰ πληκτοῦ ἀπ' τὸν ἀμείωτο ζῆλο του καὶ τὴν ἐνθεη πνοή του, δηλ. ἀπ' τὸν ἐνθουσιασμό του στὴ προφητικὴ του ἀποστολή. Τίποτε δὲν στέκει ἱκανὸ νὰ ἀναχαιτίσῃ τὴν ἐνθουσιαστικὴ του πορεία.

Αὐτὸς ποὺ «ζηλῶν ἐζήλωκε τῷ Κυρίῳ Παντοκράτορι» πορεύεται ἀκάθεκτος, ἀνάμεσα ἀπὸ μύριους κινδύνους, ἐμπόδια καὶ ἀπογοητεύσεις τὴν πορεία του, ὅπως οἱ διωγμοὶ τῆς Ἰεζάβελ, ἡ ἐχθρότης τοῦ βασιλέως Ἀχαάβ, ἡ μῆνις τῶν ἱερέων τῶν εἰδωλολατρῶν. Πορεύεται εἴτε πρὸς τὸν βασιλέα Ἀχαάβ, γιὰ νὰ τοῦ πῆ τὸν λόγο Κυρίου, εἴτε «τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας», ἀνάμεσα στὶς ἐρημίες ὡς τὸ ὄρος Χωρήβ γιὰ ν' ἀκουσθῇ ὅτι «μετὰ τὸ πῦρ φωνῆ αὔρας λεπτῆς κάκει Κύριος» (Βασιλειῶν Γ' κεφ. ιθ' 10-12). Νὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ παῦ τὸν χαριτώνει μὲ τὸν ἀτέλειωτο ἐνθουσιασμό καὶ ποῦ μὲ πύρινο ἄρμα τὸν ἀναλαμβάνει στοὺς οὐρανοὺς. Εἶναι ἡ φωνὴ αὔρας λεπτῆς.

Νότες στὶς ὁποῖες ξεχειλίζει ὁ ἐνθουσιασμός βρισκομε καὶ στὸν πνευματέμφορο προφήτη Ἡσαΐα. Οἱ παλμοὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ του μπροστὰ στὴ θεία παρουσία, ἡ στὴν ὄρασι τῆς σαρκώσεως τοῦ Θεοῦ-Λόγου γίνονται διθύραμβοι καὶ παιᾶνες. «Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. Γνωῖτε ἔθνη καὶ ἠττάσθε, ἐπακούσατε ἕως ἐσχάτων τῆς γῆς, ἰσχυρότες ἠττάσθε· ἐὰν γὰρ πάλιν ἰσχύσητε, πάλιν ἠττηθήσεσθε. Καὶ ἦν ἂν βουλευθήσεθε βουλήν διασκεδάσει Κύριος, καὶ λόγον ὃν ἂν εἴπητε, οὐ μὴ ἐμμεῖνῃ ἐν ὑμῖν, ὅτι μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός» ('Ἡσ. γ' 9-18).

Πραγματικὰ ἐνθεος μπροστὰ στὴν ἡμέρα Κυρίου σημειώνει: «Καὶ ἐρεῖς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ὑμνήτε Κύριον, βοᾶτε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἀναγγεῖλατε ἐν τοῖς ἔθνεσι τὰ ἔνδοξα αὐτοῦ, μιμνήσθεσθε, ὅτι ὑψώθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ὑμνήσατε τὸ ὄνομα Κυρίου, ὅτι ὑψηλὰ ἐποίησεν· ἀναγγεῖλατε ταῦτα ἐν πάσῃ τῇ γῇ. Ἀγαλλιᾶσθε καὶ εὐφραίνεσθε, οἱ κατοικοῦντες Σιών, ὅτι ὑψώθη ὁ ἅγιος τοῦ Ἰσραὴλ, ἐν μέσῳ αὐτῆς» ('Ἡσ. ιβ' 4-6).

Πάλι ἐνθεος ἀπ' τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ποὺ τὸν γεμίζει, γεμάτος εὐφροσύνη καὶ ἀγαλλίασι γράφει: «Εὐφροσύνη εὐφρανθήσομαι ἐπὶ Κύριον. Ἀγαλλιᾶσθω

ή ψυχή μου επί τῷ Κυρίῳ. Ἐνέδυσε γάρ με ἱμάτιον σωτηρίου καί χιτῶνα εὐφροσύνης, ὡς νυμφίῳ περιέθηκέ μοι μίτραν καί ὡς νύμφην κατεκόσμησέ με κόσμῳ» (Ἦσ. ξα', 10).

Ὅταν ἡ ἀνθρώπινη καρδιά, ἀβίαστα, ἄδοξα καί ὀλοκληρωτικά δεχθῆ τῆ φλόγα τῆς θεϊκῆς ἀγάπης, ὅταν αισθανθῆ καί ζῆση τῆ μυστική της ἔκχυσι μέσα της, τότε πέφτει σέ ἱερῆ ἐκστάσι. σ' ἀληθινή πνευματική μέθη. Εἶναι μεθυσμένη ἀπ' τῆ θεϊκῆ ἀγάπῃ καί παρουσία. Ἔτσι βλέπουμε τὴν Ἁγία Ἄννα τὴν μητέρα τοῦ προφήτῃ Σαμουὴλ νὰ προσεύχεται σάν μεθυσμένη. Ὁ ἱερέας Ἡλὶ ἔτσι τὴν βλέπει τὴν ὥρα ποὺ προσεύχεται. «Καὶ ἐλογίσατο αὐτὴν ὁ Ἡλὶ εἰς μεθύουσαν». Ὁ γιὸς τοῦ ἱερέα Ἡλὶ τὴν ἐλέγχει καί τὴν ρωτᾷ: «Ἐὼς πότε μεθυσθήσῃ; περιελοῦ τὸν οἶνον σου καὶ πορεύου ἐκ προσώπου Κυρίου». Καὶ ἡ ἁγία Ἄννα πλημμυρισμένη καὶ φλογισμένη ἀπὸ τῆ θεϊκῆ ἀγάπῃ καί παρουσία ἔνθεη ἀπαντᾷ: «Οἶνον καὶ μέθυσμα οὐ πέπωκα, τὴν ψυχὴν μου ἐκχεῶ ἐνώπιον Κυρίου» (Α' Βασιλ. α', 14).

Σ' ὄλους τοὺς κράτιστους, τοὺς ἐξόχους ἀνδρες τῆς Π. Διαθήκης, ἡ βασισμένη στὴν πίστι ἔνθεη πνοὴ τους, δηλ. ὁ ἐνθουσιασμός τους ἦταν ποὺ κυριαρχοῦσε. Ὁ ἐνθουσιασμός σάν μιὰ μόνιμη κατάσταση στὴν ὑπαρξὴ τους με ἀποτελέσματα σάν κι αὐτὰ ποὺ σημειώνει ὁ συγγραφεὺς τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς: ἀκατηγωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἔφραξαν στόματα λεόντων, ἔσβεσαν δυνάμιν πυρός, ἔφυγον στόματα μαχαίρας, ἐνεδυναμώθησαν ἀπὸ ἀσθενείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ, παρεμβολὰς ἐκλίναν ἀλλοτρίων» (Ἑβρ. ια', 33-34).

Καμία ἀνθρώπινη λογικὴ δὲν μπορεῖ νὰ ἐξη-

γήση τὸν ἀφαστον αὐτὸν θρησκευτικὸ ἐνθουσιασμό, ὅπως μᾶς τὸν παρουσιάζει ἡ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴ ἀνάμεσα σὲ πολυάριθμα παραδείγματα, τὰ ὁποῖα συνοψίζονται στὸ ἐνδέκατο κεφάλαιο, καὶ τὰ ὁποῖα πλημμυρίζουν τὴν Παλαιὰ Διαθήκη.

Ἐκτὸς ἀπ' τὶς ἔνθεες μορφές τῶν μεγάλων Πατριαρχῶν Ἀβραάμ, Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, τὰ παραδείγματα τοῦ Γεδεών, τοῦ Βαράκ, τοῦ Σαμψών, τοῦ Ἰεφθᾶ, ὄλων τῶν προφητῶν, τῶν τριῶν παιδῶν στὴν κάμινο τοῦ πυρός, τοῦ Δανιὴλ στὸ λάκκο τῶν λεόντων, τῶν γυναικῶν Δεβώρας, Ἐσθήρ, Ἰουδήθ, τῶν Μακκαβαίων καὶ τόσα ἄλλα, αὐτὸ τὸν θεϊκὸ ἐνθουσιασμό παρουσιάζουν ποὺ ξεκινᾷ ἀπὸ τὴν πηγὴ τῶν δωρημάτων, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα.

Στὴν Καινὴ Διαθήκη πὸ καθαρά φαίνεται ἡ ἔνθεη κατάστασις στοὺς ἀνθρώπους, χάρις στὴν παρουσία τοῦ Ἁγ. Πνεύματος. Ὁ ἐνθουσιασμός ἀληθινὰ κορυφώνεται μὲ τὴν ἔλευσι τοῦ θείου Πνεύματος. Ἡ Πεντηκοστὴ στέκει σάν τὸ πιὸ κλασικὸ γεγονός. Ὁ ἐνθουσιασμός ἐδῶ εἶναι ἓνα δῶρο, ἓνα χάρισμα. Κατεβαίνει στὴ γῆ ἀπ' τὸν οὐρανὸ. Γεμίζει τὸ σπῆτι τῆς διαμονῆς τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου. Ἀπλώνει τὴν θεία κυριαρχία του στὸν κάθε μαθητὴ, ποὺ τὸ περίμενε μὲ λαχτᾶρα. Γεμίζει μὲ μιὰ μοναδικὴ πληρότητα τὴν ὑπαρξὴ τους. Τοὺς μεταβάλλει σὲ ἔνθεους. «Ἐκάθισέ τε ἐφ' ἓνα ἕκαστον αὐτῶν, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες Πνεύματος Ἁγίου» (Πράξ. β', 3-4). Αὐτὴ ἡ πλησμονὴ χάριτος καὶ θεϊότητος. Αὐτὸς ὁ ἐγκεντρισμός τῆς θείας πνοῆς στὰ βάθη τῆς ψυχῆς τῶν Ἀποστόλων. Αὐτὸ τὸ βύθισμα τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Ἁγ. Πνεύματος στὶς ψυχές ποὺ πρόσμεναν ἐκεῖ στὸ ὑπερῶο, νὰ ὁ ἐνθουσιασμός σάν δωρεὰ τοῦ οὐρανοῦ, σάν γνώρισμα τοῦ Πνεύματος. «Ἡ τοῦ Πνεύματος πηγὴ ἐπιδημοῦσα τοῖς ἐν γῆ, εἰς πυρφόρους ποταμούς, μεριζομένη νοητῶς, τοὺς Ἀποστόλους ἐδρόσιζε φωταγοῦσα καὶ γέγονεν αὐτοῖς, νέφος δροσῶδες τὸ πῦρ, φωτίζουσα αὐτοὺς, καὶ ὑετίζουσα φλοῦξ, δι' ὧν ἡμεῖς ἐλάβομεν τὴν χάριν, διὰ πυρός τε καὶ ὕδατος. Τὸ φῶς ἐπέστη τοῦ Παρακλήτου καὶ τὸν κόσμον ἐφώτισε» (β' καθίσμα ὄρθρου Πεντηκοστῆς).

Ἡ κυριαρχία τοῦ Πνεύματος ξεπερνᾷ τὰ φυσικὰ ὄρια. Ἀφίνει πίσω τ' ἀνθρώπινα μέτρα. Ἀνεβαίνει πρὸ πάνω ἀπ' τὸ λογικὸ. Ἀγιάζει καὶ πυρπολεῖ. Δίδει πνοὴ ὑπεργήνη, πνοὴ θεία. Κι ἐκεῖνοι ποὺ τὸ δέχονται, ἀληθινὰ ἔνθεοι, ἐνθουσιασμένοι, φλογίζονται. Φλογισμένα ζοῦν καὶ σκέπτονται. Φλογισμένα στέκονται καὶ περπατοῦν. Φλογισμένα βλέπουν καὶ μιλοῦν. Φλογισμένα ἐνεργοῦν. Προφητεύουν, μιλοῦν γλώσσες, κηρύττουν πύρινα, βλέπουν ὄραματα, θαυματουργοῦν, κάμνουν σημεῖα καὶ τέρατα. Ἡ πορεία τους εἶναι φωτιά, θερμὴ, θείλα. Ἀσταμάτητοι, ἀσυγκράτητοι, προχωροῦν μὲ ἐνέργειες πρὸ πέρα ἀπ' τὸ ἀνθρώπινο, τὸ μέτριο, τὸ λογικὸ. Ἄσφοβοι, ταλμηροί, ἀκάθεκτοι προχωροῦν στὴν ἀποστολὴ τους. «Καὶ μεγάλη δυνάμει ἀπεδίδον τὸ μαρτύριον οἱ ἀποστολοὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, χάρις τε μεγάλη ἦν ἐπὶ πάντας αὐτοὺς» (Πράξ. ε' 33). «Τῶν μαθητῶν τῆς μιᾶς γὰρ φωνῆς ἀπηχομένης, Πνεύ-

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Δύο βιβλία τοῦ

Ἄρχιμ. Δημ. Μπεκιάρη, σὲ 6' ἔκδοσι:

ΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΣ ΑἶΝΟΣ

Θεομητορικὲς ὀμιλίες μὲ πλούσιο ὕμνολαγικὸ καὶ πατερικὸ ὕλικό, πολύτιμο βοήθημα τῶν κληρικῶν καὶ ἐντρυφήμα τῶν πιστῶν γιὰ κάθε Θεομητορικὴ ἑορτῆ.

ΦΥΣΙΣΤΩΣ ΑΛΓΗΔΩΝ

Ἀξιόλογα κείμενα πνευματικῆς οἰκοδομῆς ἀφιερωμένο στὰ σωτήρια καὶ ζωοποιὰ πάθη τοῦ Κυρίου μας.

Ἀπευθύνεσθε: Βιβλιοπωλεῖο ὁδ. Δραγατσάνου 2 — Πλατ. Κλαυθμῶνος.

Γράψατε: Ἰασιῶν 1, 115 21 Ἀθήνα, τηλέφ. 7228.008.

ματος χάριτι, ποικίλως ἐνηγοῦντο λαοί, φυλαί και γλώσσαι, τὰ θεῖα μεγαλεῖα τῆς Τριάδος γνώσιν μωόμενοι) (Τροπάριο ὠδῆς θ' Πεντηκοστῆς).

Αὐτὸ τὸ ἐνθουσιαστικὸ στοιχεῖο, σὰν δώρημα τοῦ ἁγ. Πνεύματος, δὲν χαρακτηρίζει μόνον τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους. Εἶναι μιὰ κυρίαρχη κατάστασι στους χριστιανούς τῶν ἀποστολικῶν χρόνων. Ἐνθεοὶ εἶναι σχεδὸν ὅλοι οἱ πρῶτοι χριστιανοί. Ἡ ἐσωτερικὴ τους ζωὴ εἶναι σηματοδοτημένη ἀπ' τὴν θεῖα παρουσίαν τοῦ Πνεύματος. Οἱ ἐξωτερικὲς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς τους, πάλι ἀπαύγασμα τοῦ ἰδίου ἐνθουσιασμοῦ εἶναι. Στὰ πρῶτα κεφάλαια τοῦ βιβλίου τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων και στις ἐπιστολὲς τοῦ Ἀπ. Παύλου φαίνεται αὐτὸ καθαρά, μὲ γυμνὸ μάτι. Ἐχει συγκεκριμένες ἐκδηλώσεις. Μία εἶναι ἡ γλωσσολαλία (Πράξ. ι', 44-46). Ἄλλη εἶναι ἡ προφητεία (Α' Κορινθ. ιδ' 1). Ἄλλη εἶναι ἡ ἐλεημοσύνη ποὺ φτάνει ὡς τὴ θυσία (Πράξ. θ' 36-37). Ἐπίσης δράματα (Πράξ. εἰς 3), πώλησις τῶν ὑπαρχόντων (Πράξ. εἰς 8, 34), χαρὰ στὸν διωγμὸ και στὴν διαρπαγὴ τῆς περιουσίας των (Ἐβρ. ι', 34), ἔκστασις (Πράξ. εἰς 55). Ἀκόμη λόγος σοφίας, λόγος γνώσεως, χαρίσματα ἰαμάτων, ἐνεργήματα δυνάμεων, προφητεία, διακρίσεις πνευμάτων, γένη γλωσσῶν, ἐρμηνεία γλωσσῶν (Α' Κορινθ. ιβ', 8-11).

Ὅλες αὐτὲς οἱ ἐκδηλώσεις ἀποτελοῦν ἐκφρασι τῆς ἰδίας ἐνθέου χαρισματοειχῆς κατάστασεως, τοῦ ἰδίου ἐνθουσιασμοῦ ποὺ κυριαρχεῖ μὲ τὴν πνοὴ τοῦ Πνεύματος, τὸ ὁποῖο «ἔπυρ, ἐκ πυρὸς προῖόν, λαλοῦν, ἐνεργοῦν» διαιρεῖ τὰ χαρίσματα. Ἐνθεοὶ χαριτώνονται ἀπ' τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο ὥστε νὰ ξεπερνῶν τὴ φυσικὴ ἀνθρώπινη κατάστασι και νὰ ζοῦν και νὰ ἐκδηλώνονται πέρα ἀπ' τὸ κανονικὸ, πέρα ἀπ' τὸ φυσικὸ. Ἐτσι φτάνουν στὴν ἔξαρσι, στὸ ὑπερφυσικὸ, στὸν ὄντως ἐνθουσιασμὸ.

Ἄν θὰ θέλαμε τώρα νὰ δοῦμε τὸν ἐνθουσιασμὸ ὄχι σὰν ἐκδήλωσι ἀλλὰ σὰν βίωσι, τὸ πρόσωπο τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Παύλου στέκει σὰν τὸ πιὸ κλασικὸ παράδειγμα. Στὸν Ἀπόστολο Παῦλο ἡ ἐνθουσιαστικὴ κατάστασις χαρακτηρίζεται ἀπ' τὴν προσφιλή του φράσι «ἐν Χριστῷ». Ξεφυλλίζοντας τις ἐπιστολὲς τοῦ βοίσκουμε φράσεις, στις ὁποῖες νομίζει κανεὶς πὼς ἀκούει νὰ χτυπά ἕλη ἡ ἐνθεη καρδιὰ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Ὁ ἐνθουσιασμὸς του ἀναβλύζει ἀπ' τὸ ἐσώτατο και βαθύτατο αἶσθημα και βίωμα ὅτι λυτρώθηκε «διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ». Ζῆ αὐτὸς «ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ». Μέσα στὸν ἴδιο ζῆ και κυριαρχεῖ ὁ Χριστός. Ὡθεῖται, κατευθύνεται, πορευεται ἀπ' τὸ Ἅγιο Πνεῦμα: «Ὅσοι γὰρ Πνεύματι Θεοῦ ἄγονται, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ Θεοῦ. Οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον ἀλλ' ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας, ἐν ᾧ κράζομεν, ἀββᾶ ὁ πατήρ». Αὐτὸ τὸ Πνεῦμα συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν ὅτι ἐσμὲν τέχνα Θεοῦ. Εἰ δὲ τέχνα, και κληρονόμοι, κληρονόμοι μὲν Θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ Χριστοῦ, εἴπερ συμπάσχομεν ἵνα και συνοδοξασθῶμεν» (Ρωμ. η', 14-17).

Ἡ βίωσις τοῦ ἐνθουσιασμοῦ του παραμένει

πάντα ἡ ἴδια «ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν». Οἱ φράσεις του χαρακτηρίζονται ἀπ' τὸ κοφτὸ και θερμὸ ὕφος τους, ἀπ' τὸ παράφορο ἱερὸ πάθος τους. «Χριστῷ συνεσταύρωμαι. Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ. Ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός» (Γαλ. β', 20). «Ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χριστός και τὸ ἀποθανεῖν κέρδος» (Φιλιπ. α', 21). «Ὁ ἐνθουσιασμὸς του τὸν ὀδηγεῖ τόσο κοντὰ στὸν Ἰησοῦ, ὥστε νὰ ἴναι γλυκύτερος ὁ θάνατος ποὺ θὰ τὸν φέρει κοντὰ σ' Ἐκεῖνον. «Συνέχομαι ἐκ τῶν δύο, τὴν ἐπιθυμίανι ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι και σὺν Χριστῷ εἶναι» (Φιλιπ. α', 23).

Ἡ αἶσθησις τῆς γενικῆς ἀλλὰ και τῆς προσωπικῆς του λυτρώσεως, ἡ σαφῆς ὑπόσχεσις τῆς κληρονομίας και τῆς ἀπελευθερώσεως και αὐτῆς ἀκόμα «τῆς κτίσεως ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ» (Ρωμ. η' 21), γεννάει ἕνα ἔξοχο και ἐντονο συναίσθημα ἀγάπης, μιὰ ὀλόκληρη πλημμύρα αἰσθημάτων ἀφοσιώσεως, λατρείας, ἐρωτος πρὸς τὸν Αὐτοατή. Καμιὰ ἀνθρώπινη λογική. Κανένα ἀνθρώπινο μέτρο. Καμιὰ ἄλλη κατάστασις δὲν μπορεῖ νὰ μετρηθῆ μὲ τὴν ἐνθουσιώδη ἀγάπη του πρὸς τὸν Ἰησοῦ. Τίποτε ἀπολύτως δὲν στέκει ἱκανὸ νὰ τὸν χωρίσει ἀπ' Αὐτόν: «Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλίψις ἡ στενοχωρία ἡ διωγμὸς ἡ λιμὸς ἡ γυμνότης ἡ κίνδυνος ἡ μάχαιρα; Καθὼς γέγραπται ὅτι ἐνεκά σου θανατοῦμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν» ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς. Ἄλλ' ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς. Πέπεισμαι γὰρ ὅτι οὔτε θάνατος οὔτε ζωὴ οὔτε ἄγγελοι οὔτε ἀρχαὶ οὔτε δυνάμεις οὔτε ἐνεστώτα οὔτε μέλλοντα οὔτε ὕψωμα οὔτε βάθος οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν» (Ρωμ. η', 35-39).

Μόνον σὰν μιὰ ἐκδήλωσις ἐνθέου καταστάσεως, σὰν ἐκφρασις ἐνός ὄντως ἐνθουσιασμοῦ, σὰν μιὰ παραφορὰ τῆς καρδιάς, σὰν μιὰ πύρινη κίνησις τῆς ψυχῆς, σὰν μιὰ ἔκστασις τοῦ πνευματικοῦ κόσμου θὰ μπορούσαν νὰ ἐρμηνευθοῦν ὅλα αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ Ἀποστόλου. Κι εἶναι αὐτά, ἐκεῖνα ποὺ συνθέτουν τὴν βίωσι τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τοῦ σὸ ἐσώτατο τῆς ὑπάρξεώς του. Δηλ. ζωὴ «ἐν Χριστῷ» ἀγάπη γιὰ τὸν Ἰησοῦ, θάνατος γι' Αὐτόν.

Ἡ ζωὴ αὐτὴ μὲ τις ἐνθουσιαστικὲς τῆς ἐκδηλώσεις, ἀπὸ τὴν πρώτη γενιὰ τῶν Ἀποστόλων, διαβαίνει στὴ δεύτερη και τρίτη και πιὸ πέρα μὲ μιὰ καινούργια μορφή και ἐκδήλωσι. Κι αὐτὴ εἶναι τὸ μαρτύριο. Ἡ ζωὴ τῶν χριστιανῶν στους τρεῖς πρώτους αἰῶνες θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε πὼς εἶναι γεμάτη ἀπ' τὸ ἐνθουσιαστικὸ στοιχεῖο ποὺ ὀδηγεῖ σὸ μαρτύριο. «Πόθος διὰ τὸ μαρτύριο, ἐκουσία παράδοσις εἰς αὐτό, ὀράματα και προσευχαί τῶν μελλόντων νὰ ὑποστώσι τὸ μαρτύριο, ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐδέχοντο τὰ βασανιστήρια και ὑφίσταντο τὸν μαρτυρικὸν θάνατον εἶναι ἐκδηλώσεις τοῦ αὐτοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ὁ ὁποῖος προηγούμενος ἐκίνει τοὺς πιστοὺς εἰς τὰς ἀόκτους προσπαθείας των διὰ τὴν διάδοσιν και ἐπαύξησιν τῆς χρι-

στιανικής πίστεως. Τὸ αὐτὸ Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν ἀποστολικὴν καὶ μεταποστολικὴν ἐποχὴν διένεμε τὰ ποικίλα χαρίσματά του, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν διωγμῶν ἦτο τὸ λαλοῦν διὰ τῶν μαρτύρων καὶ ὁμολογητῶν ἐνώπιον βασιλέων καὶ ἡγεμόνων, τὸ δίδον τὴν σταθερότητα τῆς πίστεως καὶ τὴν περίσσειαν τῆς δυνάμεως κατὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ μαρτυρίου» (Βλ. Ἰ. Κοτσώνη: Τὸ ἐνθουσιαστικὸν στοιχεῖον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν μαρτύρων, σελ. 10. Ἐκδ. «Δασκός», Ἀθήναι 1952). «Τόσο πολὺ περιφρονοῦν τὸν θάνατον, σημειώνει ὁ Μέγας Ἀθανάσιος, ὥστε καὶ πρόθυμα νὰ ὀρמוῦν σ' αὐτὸν καὶ μάρτυρες νὰ γίνονται τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος. Διότι ἀκόμα καὶ στὴν ἡλικία τοῦ νηπίου βιάζονται νὰ πεθάνουν... ὄχι μόνον ἄνδρες ἀλλὰ καὶ γυναῖκες» (Περὶ ἐνανθρωπήσεως 27, Ἑλλην. Πατρολογία Migne 25).

Σῶζονται ὁμολογίες χριστιανῶν μπροστὰ σὲ δικαστὲς καὶ δημίους ὅπως οἱ ἐξῆς: Πολλοὶ μάρτυρες ὄταν τοὺς ρωτοῦσαν ποιοὶ εἶναι, τί πιστεύουν, ποῖό τὸ ἐπάγγελμά τους, ποιά ἡ καταγωγὴ τους, ἀπαντοῦσαν μόνον: «Εἶμαι χριστιανός».

Στις Πράξεις Θωμᾶ διαβάζουμε τὴν προσευχὴ μάρτυρος: «Ἐξομολογοῦμαι σὲ σένα, Ἰησοῦ, ὅτι δὲν με ἔκαμες μόνον ἄξιο στὴν πίστι, ἀλλὰ καὶ σὸ νὰ ὑπομένω πολλὰ γιὰ σένα. Σ' εὐχαριστῶ, Κύριε, γιατί μ' ἐφρόντισες καὶ μοῦ ἔδωσες τὴν ὑπομονή».

«Γιατί τρέχεις σὸ θάνατον;» ρώτησαν τὸν μάρτυρα Πιόνιο. Ἐκεῖνος ἀπήντησε: «Δὲν τρέχω σὸ θάνατον ἀλλὰ στὴ ζωή».

«Ζοῦμε καὶ ὄταν μᾶς φονεύουν. Εἶμαστε οἱ νικητὲς τοῦ θανάτου», ὁμολογεῖ ὁ μάρτυς Φλαβιανός στὴν Καρχηδόνα.

«Θυσίασε γιὰ νὰ σώσης τὴ ζωὴ σου» συμβουλεύουν τὸν Μάξιμο στὴν Ἐφεσο. Ἐκεῖνος ἀπαντᾷ:

«ΠΑΝΤΑ ΤΑ ἘΘΝΗ»

Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία μετὰ τὸ εἰδικὸ ἱεραποστολικὸ περιοδικὸ «Πάντα τὰ Ἐθνη»

* πληροφορεῖ ὑπεύθυνα γιὰ τὸ ἱεραποστολικὸ ἔργο ποὺ ἀσκεῖ σήμερα ἡ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία,

* περιγράφει τὸ περιβάλλον μέσα σὸ ὁποῖο ἀσκεῖται ἡ ἱεραποστολή.

* Ὅσοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἐγγραφοῦν συνδρομητὲς μποροῦν νὰ στείλουν τὴν ἐτήσια συνδρομὴ τους (300 δρχ.) στὴ διεύθυνση:

Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος — «Πάντα τὰ Ἐθνη», Ἰω. Γενναδίου 14, 115 21 Ἀθήνα. Τηλ. 7212.112.

(Σῶζω τὴ ζωὴ μου μετὰ τὸ νὰ ἀρνοῦμαι τὴ θυσία). (Πρβλ. Ἰ. Κοτσώνη, ἔ.ἀ., σελ. 38 κ. ε.)

Μετὰ τὴν περίοδο τῶν διωγμῶν καὶ τοῦ μαρτυρίου, τὸ ἴδιο Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ δὲν παύει νὰ χαριτώνει μετὰ τὸν ἴδιον ἐνθουσιασμὸ τοὺς πιστοὺς. Οἱ καινούργιες μορφὲς τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν πιστῶν δημιουργοῦν νέους ἐνθουσιασμοὺς. Κυρίως σὲ δύο κατευθύνσεις ἡ ἔνθετη ζωὴ τῶν πιστῶν κατευθύνεται. Ἡ πρώτη εἶναι ὁ ἀγώνας κατὰ τῶν αἱρέσεων. Ἡ δευτέρη εἶναι ἡ μοναχικὴ καὶ ἀσκητικὴ ζωὴ. Ὅπως στὴν ἀποστολικὴ ἐποχὴ καὶ στὴν ἐποχὴ τῶν διωγμῶν, ἔτσι καὶ τώρα μετὰ τὴν πνοὴ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὁ ἐνθουσιασμός μένει ἀσβεστος σὰν ἕνας πυρσός. Κλασικοὶ ἐκπρόσωποι στὸν ἐνθουσιώδη ἀγώνα τοὺς κατὰ τῶν αἱρέσεων μποροῦμε νὰ ποῦμε πὺς παρὰ μένουσιν ὁ Μ. Ἀθανάσιος, ὁ Μ. Βασίλειος καὶ ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής. Ὅπως ἐπίσης στὸν μοναχισμό καὶ ἀσκητισμό οἱ μορφὲς τοῦ Μ. Ἀντωνίου, τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τῆς Κλίμακος, τοῦ ἁγ. Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτη καὶ ἄλλων μεταλαμπαδεύουν καὶ σήμερα ἀκόμα ἕνα ἅγιο, ἕνα μυστικὸ ἐνθουσιασμό.

Καὶ τώρα τίθεται τὸ ἐρώτημα. Σήμερα μπορεῖ νὰ ὑπάρξει ἡ ἔνθετη ζωὴ, ἡ ἔνθετη κατάστασις, ὁ ἐνθουσιασμός.

Αὐτοὶ ποὺ νιώθουν σὰν νικημένοι στὴ ζωὴ, δὲν ἔζησαν ἢ δὲν ζοῦν τὸν ἐνθουσιασμό, μήτε τὸ Θεὸ μέσα τους. Ἐκεῖνοι ποὺ δὲν εἶχαν ἢ δὲν ἔχουν ἢ ἐγκατέλειψαν τὰ ἰδανικά τους, ἔσβησαν εἴτε στὴν ἀρχὴ τῆς, εἴτε σὸ φούντωμά τῆς, τὴν φλόγα τοῦ ἐνθουσιασμοῦ.

Ὅσοι ἔμαθαν νὰ ἐλπίζουν καὶ νὰ προχωροῦν μπροστὰ, ἔμειναν γιὰ πάντα νεοί, κυριαρχημένοι ἀπ' τὸν ἐνθουσιασμό.

Ὅσοι τυλίχτηκαν μετὰ τὸ θανάσιμο πέπλο τῆς ἀπελπισίας ἔφτασαν παράκαιρα σὸ γηραιά, σὸ τέλος.

Μηνύματα θάρρους καὶ μεγαλείου, ὁμορφιάς καὶ δυνάμεως, ἐλπίδας καὶ δημιουργίας δὲν παύει νὰ δίνει ποτὲ μήτε ἡ γῆ στὸν ἄνθρωπο, μήτε πὺς πολὺ ὁ οὐρανός, τὸ Ἄπειρο, τὸ Αἰώνιο, ὁ Τριαδικὸς Θεός. Ἐνθουσιασμός στίς ιδέες. Ἄν ὑπάρχουν ιδέες καὶ σκέψεις μελαγχολικὲς, ἀπαισιόδοξες ὀπισθοδρομικὲς, ἀρρωστημένες, καταστροφικὲς, ὑπάρχουν συγχρόνως οἱ εὐγενεῖς ιδέες, οἱ δημιουργικὲς, ποὺ πᾶνε πέρα μακριά, ψηλά, ποὺ ἀνεβαίνουν καὶ ἀνεβάζουν. Ἰδέες ποὺ μετὰ σύστημα καὶ ρυθμὸ παίρνουν φωτιὰ ἀπ' τὸν ἐνθουσιασμό καὶ γοργὰ ἴσως καὶ ἀστραπιαῖα, μεταγίζονται, μεταβάλλονται σὲ ἠλεκτρικὸ σπινθηρὰ, σὲ ἀτομικὴ γόμωσι, σὲ ἐκρηξὶ ἁγιασμένη, ποὺ δονοῦν καρδιές, ποὺ ἀγκαλιάζουν ὑπάρξεις. Ἄρκει νὰ εἶναι οἱ ιδέες ἀπαύγασμα τῆς μόνῃς ιδέας, τῆς μόνῃς ἀληθείας, ἡ ἀγάπης. Μετὰ τὸν ἐνθουσιασμό μπορεῖ νὰ γίνουσι σπουδαῖα, τὰ πὺς σπουδαῖα πράγματα στὴ ζωὴ. Ἔργα δημιουργίας καὶ προόδου, ἔργα ἀνακαινιστικά, ἔργα βάλους ἀλλὰ καὶ ὕψους.

Ὁ ἐνθουσιασμός βοηθᾷ ὅλες τίς ἐνέργειες τοῦ ἀνθρώπου, τόσο μέχρι πὺς νὰ ξεχνᾷ τὸν ἑαυτὸν του, νὰ τὸν ὀδηγῇ σὲ ὀδυνηρὲς θυσίες καὶ συνάμα νὰ τὸν

κάνη ν' ανάβη μιὰ φλόγα μέσα του πού νά καίη τούς διαταγμούς και τις ἀμφιβολίες, τις ἀδυναμίες και τούς φόβους, τις μειονεκτικότητες και τις μικρότητες. Άρκεϊ στην τριαδική θεϊκή ἀγάπη πού άέννα προσφέρεται στον άνθρωπο, νά υπάρχει σαν απάντηση ο ένθεος ζήλος. Ο άγνος, ο άδολος, ο ένθεος ζήλος θέτει σε κίνηση όλες τις εσωτερικές δυνάμεις του ανθρώπου. Νά πώς τον περιγράφει ένας Πατέρας της Έκκλησίας: «Η ύπομονή έν παντί. έργω, τίχτει την άνδρείαν· ή άνδρεία, την προθυμίαν· ή προθυμία την καρτεριαν· ή καρτερία, την επίτασιν· ή του έργου επίτασις, ήγουν προσθήκη, κατευνάζει την άκρασίαν του σώματος, και την ήδυπάθειαν ήμεροϊ της επιθυμίας· ή επιθυμία δέ κινεί τον πόθον· ο πόθος την άγάπην· ή άγάπη τον ζήλον· ο ζήλος, την θέρμην· ή θέρμη την διέγερσιν· ή διέγερσις, την σπουδήν· ή σπουδή την προσευχήν· ή προσευχή την ήσυχίαν· ή ήσυχία τίχτει την θεωρίαν» (Γρηγορίου Σιναΐτου, Φιλοκαλία Δ' 64,ε).

Μοναδικό παράδειγμα ένθεού καταστάσεως και γαλήνης, ένθουσιασμού και άναμονής, ζήλου και ταπεινώσεως παραμένει ή Παναγία μας. Μ' όλη της την απλότητα πού περικλείει όλα τα παραπάνω, δέχεται τό Θεό και τή χάρι του μέσα της, γίνεται κατοικία του Θεού, γίνεται Θεοδόχος, ένθεος: «Ίδου ή δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατά τό ρήμα σου» (Λουκ. α', 38). Θεοδόχος, θεοτόκος, ένθεος στην άπόλυτη πληρότητα.

* * *

Σήμερα υπάρχει ο ένθουσιασμός; Μπορεί ν' άνθιση ένθεη ζωή; Μπορεί ο ένθουσιασμός νά φανή σά μιὰ κυριαρχία στους ανθρώπους; Άσφαλώς ναι.

Η ακατάπαυστη και ένθεη ζωή και ένεργητικότητα ώρισμένων επισκόπων όπως εκείνη του Άγίου Νεκταρίου, ώρισμένων Ιεραποστόλων όπως του άγίου Κοσμά του Αϊτωλου, ώρισμένων μοναχών και άσκητών, όπως του άγίου Νικοδήμου του άγιορείτου, ώρισμένων Ιεροκλήρων όπως του Διονυσίου Φαραζουλή, ώρισμένων Ιερέων σαν του Παπα Πλανά, ώρισμένων θεολόγων σαν του Π. Τρεμπέλα, ώρισμένων εκπαιδευτικών σαν του Κ. Γεωργούλη και του Σπ. Καλιάφα, ώρισμένων επιστημόνων σαν του Μ. Γερούλανου, ώρισμένων χαρούμενων κατακοιτών, όπως του Π.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗ

Ι Ω Β

*** Η ζωή και τὰ πάθη του ***

(Τόμοι Α' και Β')

**Κυκλοφορεί από τις εκδόσεις
της Άποστολικής Διακονίας**

Σελίδες 366 και 302. Δραχ. 650 έκαστος.

Στυλιανοπούλου, ώρισμένων άδελφών του έλέους σαν κι αυτές πού με άφάνεια εργάζονται ένθεα στα νοσοκομεία με ζήλο και άφιέρωσι, ώρισμένων γιατρών σαν του Δ. Χαρακόπου, όλα αυτά, όλοι αυτοί, φανερώνουν τον ένθουσιασμό σαν μιὰ σημερινή κατάκτησι, σαν μιὰ σημερινή βίωσι και πραγματικότητα.

Δέν λείπουν και σήμερα οι ένθεες μορφές. Η ίδια πηγή όπως στον καιρό της Κ.Δ., τό Άγιο Πνεύμα χαριτώνει κι ένθουσιάζει τους ανθρώπους εκείνους πού θά δεχθούν μιὰ τέτοια κλήσι και ένα τέτοιο χάρισμα. Τό ίδιο τό Άγιο Πνεύμα μπορεί ν' άνάψη μιὰ τέτοια φωτιά σ' ανθρώπινα στήθη. Υπάρχουν δε συγκεκριμένα θέματα πού έχουν την ιδιότητα ν' αναρριπίζουν τον ένθουσιασμό μέσα μας. Τέτοια είναι ή πίστις στη δευτέρα παρουσία του Κυρίου, ή πεποίθισις στην τελική νίκη της πίστewς, ή θέωσις κατά τον μέλλοντα αιώνα.

Τί άλλο ακόμα θά μπορούσε νά βρεθί για ν' άνάψη μιὰ τέτοια θεϊκή πυρκαϊά στις ψυχές πού πιστεύουν; Τί άλλο έξω άπ' την άγάπη;

Η άγάπη για τον Θεό, για τον άνθρωπο, για την Έκκλησία του Χριστού, για την αιώνια Βασιλεία Του θά παραμένη μοναδική πηγή και αιώνιο κίνητρο για την ένθεη ζωή.

Η άγνή δίψα για Κεϊνον τον μοναδικό κι ή άδολη άγάπη γι' αυτόν τον Άλλο, πού συμπαρεύεται μεθ' ήμών, άλλοτε έν έτέρα μορφή, άλλοτε δόλιδιος όπως είναι, ο πυρακτωμένος, ο τυφλός, ο μανιακός έρωτας για τον Άγαπημένο πού είναι πιό ένδόμυχος παρά ο έαυτός μας, νά τι δημιουργεί τό μεθύσι της καρδιάς, τό ξεχείλισμα της ψυχής, τον ένθουσιασμό. «Όσοις έπνευσεν ή θεήρυτος χάρις, λάμποντες αστράπτοντες, ήλλοιωμένοι, όθνεϊαν άλλοίωσιν, εύπρεπεστάτην, ίσοσθενούσαν την άτμητον ειδότες, σοφήν τριφεγγον ούσίαν δοξάζομεν» (Τροπάριο ώδης θ' Πεντηκοστής).

Ο ένθεος δέν γνωρίζει Πατέρα παρά μόνο τον Θεό πού τον έμπνέει, πού τον ένθουσιάζει. Δέν γνωρίζει Μητέρα παρά μόνο την Έκκλησία μέσα άπό την όποια, σαν άπό άλλα σπλάχνα μητέρας, διοχετεύεται ή θεϊα πνοή και χάρις. Όπως ακριβώς μέσα άπό τά σπλάχνα της μόνης Μητέρας και Παρθένου διοχετεύτηκε ή ένσάρκος θεϊκή χάρις στους ανθρώπους. Μία τέτοια χάρις αγιάζει και πυρπολεί τον άνθρωπο, τον κάνει δυνατό, όρμητικό, μανιακό και βίαιο. «Πυρίπνοον δέξασθε Πνεύματος δρόσου, ώ τέκνα φωτόμορφα της Έκκλησίας», (ώδη ε', ειρμός β' Πεντηκοστής).

Ο ένθεος μοιάζει με τον βιαστή. Βίαιος, μη βλέποντας τίποτε άλλο παρά τό ένα, τό μοναδικό, άρπάζει τή βασιλεία του Θεού. «Η βασιλεία των ούρανών βιάζεται και βιασται άρπάξουσιν αυτήν» (Ματθ. ια', 12).

Άν ο άνθρωπος με τή μεγαλοφυΐα του βγαίνει άπ' τον έαυτό του για νά κατακτήσει τον κόσμο, ο έμπνευσμένος άπό τον Θεό, ο ένθεος, παραμένει μέσα

ΑΙ ΑΝΑΣΤΑΣΕΙΣ ΝΕΚΡΩΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΙΒΛΙΚΟΝ ΚΑΙ ΕΛΛΑΔΙΚΟΝ ΧΩΡΟΝ*

5. Ὁ Ἀσκληπιὸς καὶ αἱ ἀναστάσεις του.

Ἡ καταγωγή του.

Ἡ καταγωγή τοῦ Ἀσκληπιοῦ προεκάλεσε μεταξὺ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων πολλές ἐριδας καὶ διαμφισβητήσεις. Πολλοὶ περιοχοὶ τῆς Ἑλλάδος διεξεδίχσαν τὴν πατρότητα τῆς καταγωγῆς τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Ἡ Τρίκκη (τὰ Τρίκαλα) τῆς Θεσσαλίας, ἡ Μεσσηνία, ἡ Ἀργολίς, ἡ Ἀρχαδία κ.ά. εἶναι αἱ διαφιλονικούμεναι περιοχοὶ²⁴.

Ὁ Στράβων εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος περισσότερον ἐπιστηρίζει διὰ τῶν ἀπόψεών του τὴν καταγωγήν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐκ Τρίκκης. «Ἔστι δὲ ἡ μὲν Τρίκκη ὅπου τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ τὸ ἀρχαιότατον καὶ ἐπιφανέστατον, ὁμορος τοῖς τε Δόλοφι καὶ τοῖς περὶ τὴν Πίνδον τόποις»²⁵. Καὶ ἀλλαχοῦ, πάλιν, «δείκνυται δ' ἐν Γερηνίᾳ Τρικκίαιου ἱερὸν Ἀσκληπιοῦ, ἀφιδρυμα τοῦ ἐν τῇ Θεσσαλικῇ Τρίκκῃ»²⁶.

Ἀλλὰ καὶ οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ὡς πατρίδα τοῦ Ἀσκληπιοῦ θεωροῦν τὴν Τρίκκην: «Ἀσκληπιὸς ἐν Τρίκκῃ... τετέχθει»²⁷. Διὰ τὸν Ἀργολίδα καὶ δὴ καὶ διὰ

τὴν Ἐπίδαυρον²⁸ ἢ τὴν Μεσσηνίαν²⁹ ἢ τὴν Ἀρχαδίαν³⁰ ἢ τὴν Ἀχαΐαν³¹, ἀσχολεῖται ἐκτενέστατα ὁ Πausανίας.

Πατὴρ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἦτο ὁ Ἀπόλλων, ὀλύμπιος θεὸς τῆς μαντικῆς. Μητέρα εἶχε τὴν Κορωνίδα ἢ ὅποια ἦτο θυγάτηρ τοῦ Θεσσαλοῦ Φλεγύου³². Ἄλλοι δισχυρίζονται ὅτι μήτηρ αὐτοῦ ἦτο ἡ Ἀρσινόη θυγάτηρ τοῦ Λευκιπποῦ³³.

Ἡ ἠθικὴ συμπεριφορὰ τῆς Κορωνίδος δὲν ἦτο ἡ προσήκουσα, δι' ὃν λόγον ὁ Ἀπόλλων ἢ ἡ Ἄρτεμις ἠναγκάσθησαν νὰ φονεύσουν αὐτὴν³⁴. Ὁ Ἀσκληπιὸς ὡς βρέφος παρελήφθη παρὰ τοῦ πατρὸς του καὶ παρεδόθη εἰς τὸν κένταυρον Χείρωνα, παρ' οὗ ἐξέμαθε τὴν ἰατρικὴν.

6. Ὁ Ἀσκληπιὸς ἰατρός.

Ὅταν ὁ Ἀσκληπιὸς ἠνδρώθη καὶ ἤκμασεν ἤσκησε τὴν ἰατρικὴν, εἶχε δὲ καταπληκτικὰς ἐπιτυχίας. Εἰδικώτερον ὁ Ἀσκληπιὸς, κατὰ τὸν Πλάτωνα³⁵, «συνέστησε τὴν ἡμετέραν τέχνην», κάμων χρῆσιν φαρμάκων καὶ βοτανῶν καὶ ἐπεμβαίνων διὰ τῆς χει-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 425 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 11 τεύχους.

24. Τὴν μεγάλην αὐτὴν διαφοροποίησιν, κατὰ τὴν γνώμην μου, ἐνίσχυσε κατὰ ἓνα τρόπον ἡ λεπτομερὴς περιγραφή ὑπὸ τοῦ Πausανίου ὀλοκλήρου τῆς Πελοποννήσου, ἐνῶ διὰ τὴν Θεσσαλίαν καὶ δὴ καὶ διὰ τὴν Τρίκκην ὑπάρχουν πολὺ ὀλιγώτεραι πληροφορίες.

25. Ὅρα Στράβωνος Γεωγραφικὰ IX, 437-47.

26. Ὅρα Στράβωνος Γεωγραφικὰ VIII, 360 § 4. Ὅρα καὶ IX, 437 καὶ XIV, 647.

27. Εὐσεβίου Εὐαγγελικῆ Προπαρρασκευῆ Γ' ια' Β.Ε.Π. τόμ. 25, σελ. 106, 107. Ἀθήναι 1960. Ἀλλὰ καὶ ὁ Πορφύριος θέτει εἰς τὸ στόμα τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ὅτι πατρίδα ἔχει τὴν Τρίκκην: «Τρίκκης ἐξ ἱερῆς ἦκω θεόν, ὃν ποτε μήτηρ Φοῖβος ὑπεννηθεῖσα κυεῖ σοφίης βασιλῆα, ἴδρον ἰηρορῆς Ἀσκληπιόν· ἀλλὰ τί πεύθει; (αὐτόθι, σελ. 106).

28. Πausανίου Β' Κορινθιακὰ XXVI, 4-5.

29. Πaus. Γ' Λακωνικά XXIV, 9. Πaus. Δ' Μεσσηνιακὰ III, 2 καὶ XXXI, 12.

30. Πaus. Η' Ἀρχαδικὰ XXV, 11 (651).

31. Πaus. Ζ' Ἀχαϊκὰ XXIII, 6 (583). Ὅρα καὶ ὅσα λέγει ὁ Εὐσεβίος εἰς τὴν Εὐαγγελικὴν Προπαρρασκευὴν Α' ια' σελ. 40 Β.Ε.Π. τόμ. 25, Ἀθήναι 1960.

32. Πaus. Β' Κορινθιακὰ XXVI, 4. Ὅρα καὶ Ἡσιόδου, Ἀποσπάσματα Ἡοιδῶν 53 (122).

33. Πaus. Δ' Μεσσηνιακὰ III, 1-2. Ὅρα καὶ XXXI, 9.

34. Πινδάρου Πυθιονίκαι Γ' 8-62 (ἰδιαιτέρως τοὺς στίχους 8-12 καὶ 31-37). Προσέτι ὅρα καὶ Πausανίου Β' Κορινθιακὰ XXVI, 5.

35. Πλάτωνος Συμπόσιον 186 E.

στὸν ἑαυτὸ του. Ἐδῶ, στὰ βάθη τῆς ὑπάρξεώς του συναντᾷ τὸν Θεό. Τὸν κατακρατεῖ. Ἔτσι γίνεται ὁ βίαιος διαρπαστὴς τῆς θείας Βασιλείας, ἀφοῦ αὐτὸς ὁ Θεὸς εἶναι ἡ ἴδια ἡ αἰώνια Βασιλεία. Σὰν πολεμιστὴς, ὁ ἐνθουσιασμένος, ἀκονίζει, ἐξιδανικεῖ τὰ ὄπλα τοῦ πνεύματός του μόνον μετὰ τὴν θείαν παρουσία ἐντός του. Ἔτσι δὲν γίνεται ἀπλῶς ὁ κατακτητὴς τῆς ἀληθινῆς ζωῆς, ἀλλὰ μεταβάλλεται ὁ ἴδιος στὴ ζωὴ. Μετουσιώνεται στὴν αἰώνια ζωὴ, ἀφοῦ ἐνώνεται πραγματικὰ μετὰ τὴν ζωὴ καὶ γίνεται κύτταρο αὐτῆς τῆς ζωῆς. Ἡ κατακράτησις τοῦ Θεοῦ ἐντός μας σημαίνει τὴν πα-

ρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μέσα μας. Αὐτὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ποὺ εἶναι ἡ πηγὴ τῶν θείων θησαυρισμάτων, ἀπ' τὸ ὁποῖο προέρχεται ἡ σοφία, ἡ σύνεσις, ὁ βυθὸς τῶν χαρισμάτων, ὁ πλοῦτος δόξης, αὐτὸ πάντοτε καὶ χθὲς καὶ σήμερα καὶ αὔριο ἐνθουσιάζει καὶ θὰ ἐνθουσιάζει. «Ἄγιω Πνεύματι, ἐνθέωσις τοῖς πᾶσι, εὐδοκία, σύνεσις, εἰρήνη καὶ ἡ εὐλογία. Ἰσουργὸν γὰρ τῷ Πατρὶ ἔστι καὶ Λόγῳ».

Ἄρχιμ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ Γ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ρουργικῆς³⁶, ἀλλὰ καὶ διὰ φλεβοτομιῶν καὶ ἐπωδῶν³⁷. Οἱ εἰσερχόμενοι εἰς τὰ Ἀσκληπιεῖα ἀσθενεῖς, ἠκολούθουν ἀπλᾶς καὶ πρακτικὰς μεθόδους, συνοδευόμενας, πολλάκις, καὶ ὑπὸ εἰδικῶν γνώσεων καὶ θεραπευτικῆς ἀγωγῆς, ὡς εἶναι ἡ δίαιτα, αἱ νηστεῖαι, ἡ φυσιοθεραπεία, αἱ ἀσκήσεις τοῦ σώματος, ἡ ὑπνοθεραπεία, ἡ ὄνειρομαντεία, ἡ ὑποβολή, ἡ ἐγκοιμήσις κ.λπ. Ὁρισμένοι, πάντως, ἐκ τῶν μεθόδων τούτων παρέσχον πολλὰ πράγματα, ἐὰν δηλαδὴ ἡδύνατο νὰ ἀχθῆ εἰς αἴσιον τέλος ἡ θεραπευτικὴ ἀγωγή. Ὁ Ἀριστοφάνης ἀντὶ ἐκτιμῆσεως καὶ θαυμασμοῦ τῶν ἀγωγῶν τοῦ Ἀσκληπιοῦ εἰρωνεύθη ταύτας³⁸.

Πέραν τῶν ὄσων ἄλλοι ἔγραψαν ὁ Σωκράτης θεώρει τὸν Ἀσκληπιὸν μέγαν ἰατρὸν καὶ ἀπεκάλεσε τοῦτον διδάσκαλον τῆς ἰατρικῆς³⁹. Εἰς τὸ ὄλον ἔργον αὐτοῦ ὁ Ἀσκληπιὸς ὑπερέβη τὰς ἀνθρωπίνιας δυνάμεις καὶ ἐπανεφέρεν ἀνθρώπους εἰς τὴν ζωὴν⁴⁰.

7. Ὁ συνεπεία τῶν ἀναστάσεων θάνατος τοῦ Ἀσκληπιοῦ.

Αἱ ἀναστάσεις τῶν νεκρῶν ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ συνετέλεσαν, ὥστε ἡ ἐπίγειος ζωὴ αὐτοῦ νὰ ἐπισπευθῆ καὶ νὰ θανατωθῆ, βιαίως, ὑπὸ τοῦ πάππου του Διός. Χαρακτηριστικῶς λέγει ὁ Ἀπολλοδώρος⁴¹, ὅτι ὁ Ἀσκληπιὸς «τὴν τέχνην ἀσκήσας ἐπὶ πολὺ οὐ μόνον ἐκόλυε τινὰς ἀποθνήσκειν, ἀλλ' ἀνήγειρε καὶ τοὺς ἀποθανόντας». Τοῦτο προεκάλεσε τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ θεοῦ τοῦ ἄδου Πλούτωνος, ὁ ὁποῖος, βλέπων ὅτι ἡ εἰς ψυχὰς κινήσις τοῦ βασιλείου του ἀνεκδήτη, διμαρτυρήθη εἰς τὸν ὕπατον τῶν θεῶν Δία. Ὁ τελευταῖος, χωρὶς περιστροφᾶς, ἴσως δὲ καὶ νὰ ἐσκέφθη, ὅτι ἡ πράξις τοῦ ἐγγονοῦ του θὰ προεξένη καὶ ἄλλας ἀναστατώσεις καὶ διαταραχὴν τῆς ἰσορροπίας τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου κατεκεραύνωσε τὸν Ἀσκληπιὸν «φοβηθεὶς μὴ λαβόντες ἀνθρώποι θεραπείαν παρ'

αὐτοῦ βοηθῶσιν ἀλλήλοις, ἐκεραύνωσεν αὐτόν»⁴².

Ἡ κατακεραύνωσις τοῦ Ἀσκληπιοῦ ὑπὸ τοῦ Διὸς δὲν εἶναι τὸ μοναδικὸν παράδειγμα ἐκτελέσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς. Καὶ ἡ Κορωνίς μήτηρ τοῦ Ἀσκληπιοῦ κατεκεραυνώθη ὑπὸ τοῦ ἰδίου διὰ τὰς οὐχὶ καλὰς ἠθικὰς σχέσεις τῆς. Περαιτέρω καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ Κάδμου καὶ τῆς Ἀρμονίας Σεμέλη, ἐρωμένη τοῦ Διὸς, ὡσαύτως, κατεκεραυνώθη διὰ νὰ ἰκανοποιηθῶν αἱ ζηλοτυπιαὶ τῆς Ἑρας⁴³.

Εἰς τὴν συνέχειαν ἀνεπτύχθη φιλολογικὴ γραμματεία περὶ τοῦ θανάτου διὰ κεραυνοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ συνεπεία, βεβαίως, τῶν ἀναστάσεων τῶν νεκρῶν ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ Διόδωρος Σικελιώτης, μνημονεύων τοῦ περιστατικοῦ τούτου, λέγει τὰ ἀκόλουθα: «Διὸ καὶ τὸν μὲν ἄδην μυθολογοῦσιν ἐγκαλοῦντα τῶ Ἀσκληπιῶ κατηγορίαν αὐτοῦ ποιήσασθαι πρὸς τὸν Δία ὡς τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ ταπεινουμένης· ἐλάττους γὰρ αἰεὶ γίνεσθαι τοὺς τετελευτηκότας, θεραπευομένους ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Καὶ τὸν μὲν Δία παροξυνθέντα κεραυνώσαντα τὸν Ἀσκληπιὸν διαφθεῖραι»⁴⁴.

Ἄλλοι συγγραφεῖς, θεωρούμενοι ὡς περισσότερον ἐνδιαφερόμενοι διὰ τὴν ἠθικὴν προσφορὰν τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ἀσπάζονται τὴν ἄποψιν ὅτι ἡ θανάτωσις τούτου δὲν ὀφείλεται εἰς αὐτὸ τὸ γεγονός τῆς ἀναστάσεως νεκρῶν, ἀλλ' ὅτι ὁ Ἀσκληπιὸς, φιλάργυρος ὢν, ἐλάμβανε χρήματα διὰ νὰ προκαλέσῃ τὰς ἀναστάσεις του. Τὸ γεγονός τοῦτο, ἐὰν δεχθῶμεν ὡς πραγματικόν, εἶναι τραγικόν. Οὐδεμία σύγκρισις χωρεῖ διὰ τὰς ἀναστάσεις τῶν προφητῶν Ἐλισσαίου καὶ Ἡλιοῦ, τῶν ὁποίων θαυμάζει κανεὶς τὴν ἀνιδιοτέλειαν καὶ τὴν προθυμίαν ν' ἀναστήσουν τὰ προσφιλῆ πρόσωπα τῶν γονέων.

Γράφει, λοιπόν, ὁ Πίνδαρος, ἐκθέτων τὸν θάνατον τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ αἰτιολογῶν αὐτόν:

«ἔτραπεν καὶ κείνον ἀγάνορι μισθῷ χρυσὸς ἔν
χερσὶν φανεῖς
ἄνδρ' ἐκ θανάτου κομίσει
ἤδη ἀλωκότα χερσὶ δ' ἄρα Κρονίων ρίψαις δι'
ἄμφοῖν ἀμπνοᾶν στέρνων καθέλεν

36. Ἀπολλοδώρου Βιβλιοθήκη Γ'.

37. "Ορα περισσότερα εἰς Πινδάρου Πυθιονικά III 45-54.

38. Ἀριστοφάνους, Πλοῦτος, στίχ. 620 ἐξ., 653, 704, 709 κλπ.

39. Πλάτωνος Πολιτεία Γ' 599c καὶ Γ' 405a - 408e.

40. Εἰς τὸν χώρον τῆς Ἑλληνικῆς γραμματείας δὲν ἀποδίδεται ἀνάστασις νεκροῦ, ὡς ἐγώ, γνωρίζω. Ὁ Διόδωρος Σικελιώτης Α' 25,6 ἀναφέρει περίπτωσιν ἀναστάσεως νεκροῦ εἰς τὸν χώρον ὁμοῦ τῆς Αἰγύπτου. (Αὕτη ἐπραγματοποιήθη ἐκ μέρους τῆς Ἰσιδος, αἰγυπτιακῆς θεότητος, ἡ ὁποία ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν ἑλληνικὴν Δήμητρα Ἡροδ. Β', 41,69,156. "Ορα καὶ Ἀπολλοδώρου Βιβλιοθήκη Β' 1,3). Ἡ Ἰσις, ἀνακαλύψασα τὸ φάρμακον τῆς ἀθανασίας, δι' αὐτοῦ αὐτὸν υἱὸν Ὄρον, ὑπὸ τῶν Τιτάνων ἐπιβουλεύθέντα καὶ νεκρὸν εὑρεθέντα καθ' ὕδατος, μὴ μόνον ἀναστήσαι, δοῦσαν τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀθανασίας ποιῆσαι μεταλαβεῖν». Τὰ αὐτὰ περίπου ἀναφέρει καὶ ὁ Εὐσέβιος εἰς τὴν Εὐαγ. Προπ. Β', β 30, τόμ. 25, σελ. 50, Ἀθήναι 1960. "Ορα καὶ Πλουτάρχου, Ἠθικά, Περὶ Ἰσιδος καὶ Ὀσίριδος 366D-F (§ 39).

41. Βιβλιοθήκη Γ', X,3.

42. Ἀπολλοδώρου Βιβλ. Γ', X,4. "Ορα προσέτι Εὐριπίδου Ἀλκίτις στίχ. 1-5, 129. Πινδ. Πυθ. III στίχ. 55-59. Πλάτ. Πολιτεία (Γ) ἢ περὶ Δικαίου πολιτικῆς 408 C. Σπησιόρου Ἐπιφύλα Poetae Melici Graeci, Oxford 1962 σελ. 194. Ἀριστείδου Ἀπολογία Β.Ε.Π. τόμ. 3, 10 σελ. 141 Ἀθήναι 1955. Ἀθηναγόρου Πρεσβεία περὶ Χριστιανῶν 29 Β. Ε.Π. τόμ. 4 σελ. 305, Ἀθήναι 1955.

43. Εὐριπ. Βακχῆαι στίχ. 6, 508. Διοδώρου Σικελιώτου Ε' 53. Εὐσεβίου Εὐαγ. Προπ. Β', γ. Τόμ. 25 σελ. 53, ἐνθ' ἀνωτ. Ὁ Καπανεὺς ἐκεραυνοβολήθη, ἐπίσης, λόγω ὑπερηφανείας τοῦ Αἰσχύλου, Ἐπτὰ ἐπὶ Θῆβ., στίχ. 423-426. Εὐρ. Φοῖνισσαι, στίχ. 1172-1186. Εὐρ. Ἰκέτιδες στίχ. 934. Γενικῶς εἰπεῖν καὶ οἱ χλευασταὶ τῆς θρησκείας ἐκεραυνοῦντο ὑπὸ τοῦ Διὸς, Ἀθήναιος 12 Ρ. 522 β, ὡς καὶ οἱ ἐπίσκοποι, Ἀριστοφ. Νεφ. 395-397.

44. Διοδώρου Σικελιώτου Δ' 71,2. "Ορα προσέτι καὶ Κλήμεντος Ἀλεξ., Προτρεπτικὸς II, Β.Ε.Π. τόμ. 7 σελ. 31, ἐνθ' ἀνωτ. Ἀριστείδου Ἀπολογία Α', 24, 2 Β.Ε.Π. τόμ. 3 σελ. 141, Ἀθήναι 1955.

ώκως, αἶθων δὲ κεραυνὸς ἐνέσχιμψεν μύρον»⁴⁵.

Ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς διὰ τὴν κατηγορήσῃ τὴν φιλαργυρίαν τοῦ Ἀσκληπιοῦ παραθέτει τὴν Πινδάρειον ἔκφασιν⁴⁶. Καὶ ὁ Πλάτων ἀπειταί τὸν θέματος διὰ τὴν κατηγορήσῃ τὸν Ἀσκληπιὸν διὰ τὰς πράξεις τῆς φιλαργυρίας, λέγων: «Πρέπει ἦν δ' ἐγὼ, καίτοι ἀπειθοῦντές γε ἡμῖν οἱ τραγωδοποιοὶ τε καὶ Πίνδαρος Ἀπόλλωνος μὲν φασὶν Ἀσκληπιὸν εἶναι, ὑπὸ δὲ χρυσοῦ πεισθῆναι πλούσιον ἄνδρα θανάσιμον ἤδη ὄντα ἰασάσθαι, ἔθεν δὴ καὶ κεραυνωθῆναι αὐτόν»⁴⁷.

Ὁ Σέξτος Ἐμπειρικὸς ἀναντιρρήτως ἀγωνίζεται νὰ πείσῃ, ὅτι οἱ συγγραφεῖς, αἰτιολογοῦντες τὸν θάνατον τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ψεύδονται ἢ τὸ ὀλιγώτερον δὲν ἔχουν δίκαιον. Γράφει, λοιπόν: «Υποθεσὶν γὰρ ἑαυτοῖς ψευδῆ λαμβάνοντες οἱ ἱστορικοὶ τὸν ἀρχηγὸν ἡμῶν τῆς ἐπιστήμης τὸν Ἀσκληπιὸν κεραυνώσθαι, λέγουσιν, οὐκ ἀρκούμενοι τῷ ψεύσματι ἐν ᾧ καὶ ποιητικῶς αὐτῷ μεταπλάττουσι. Στῆσιχορος μὲν ἐν Ἐριφύλῃ εἰπὼν ὅτι τινὰς τῶν ἐπὶ Θήβαις πεσόντων ἀνίστα»⁴⁸. Καὶ εἶναι ἀληθὲς ὅτι δὲν προσάγεται ἡ ἰδία, πάντοτε, κατηγορία θανάτου τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Ὁ σχολιαστὴς τοῦ Πινδάρου (Ψυθιονίχαι III 76

45. Πινδάρου Ψυθιονίχαι III 55-59. Ἡ μετάφρασις αὐτοῦ ἔχει ὡς ἑξῆς: «Καὶ κείνῳ τὸ χρυσοῦν τὸν τραβᾶει / ποῦλαμψε μεσ' στή χούφτᾳ του, νὰ σώσει / μὲ μισθὸ βαρύντατο, ἀπ' τὸ θάνατο ἕναν, / πού ὁ χάρωντας τὸν εἶχε πιδ' ἀδράξει. / Μὰ ὁ Δίας, ρίχνοντας τὸν κεραυνὸ του, / τοὺς ἔκοψε ἀπ' τὰ στήθεια τὴν ἀνάσα / καὶ τῶν δυὸ ἀμέσως καὶ ὄλο φλόγα / ὁ θάνατος τοὺς τύλιξε».

46. Προτρεπτικὸς II, Β.Ε.Π. τόμ. 7, σελ. 31, ἐνθ' ἄνωτ.

47. Πλάτωνος Πολιτεία (Γ) ἢ περὶ Δικαίου Πολιτικῆς 408C.

48. Ἐν Poetae Melici Graeci, Oxford 1962, σελ. 194.

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Μητροπ. Ἀλεξανδρουπόλεως κ. ΑΝΘΙΜΟΥ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

- ★ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΝΤΙΧΡΙΣΤΟ
- ★ ΓΙΑ ΤΟ 666
- ★ ΓΙΑ ΤΟΝ Ε.Κ.Α.Μ.

Ἔργο ποῦ χαρακτηρίζεται γιὰ τὴν καυτὴ ἐπικαιρότητά του. Δίνει ἀπαντήσεις στὰ τρία κείρια ἐρωτήματα ποῦ ἀπασχολοῦν ὄλους, ἀνεξαρτήτως τοποθετήσεων καὶ βαθμοῦ θρησκευτικότητος.

(Σελ. 24, δρχ. 30).

Ἀπευθύνεσθε: Βιβλιοπωλεῖο ὁδ. Δραγατσίου 2 — Πλατ. Κλαυθμῶνος.

Γράψατε: Ἰασιῶ 1, 115 21 Ἀθήνα, τηλέφ. 7228.008.

καὶ II 75) γράφει ὅτι ὡς αἰτία τοῦ θανάτου τοῦ Ἀσκληπιοῦ εἶναι, ὅτι οὗτος ἔλαβε χρήματα διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Ἴππολύτου ἢ διότι ἀνέστησε τὸν Τυνδάρεων, ἢ τὸν Καπάνεα, ἢ τὸν Γλαῦκον, ἢ τὸν Ἰμέβαιον ἢ τὸν Λυκοῦργον. Ἄλλη αἰτία, πάλιν, τοῦ θανάτου φέρεται ὅτι ὁ Ἀσκληπιὸς ἐθεράπευσε τὰς Προϊτίδας ἢ τὸν Ὠρίωνα ἢ τοὺς Φινειδάς, τέλος δὲ «ὅτι τοὺς ἐν Δελφοῖς θήσκοντας ἀναβιοῦν ἐποίησεν»⁴⁹.

8. Αἱ ἀναστάσεις ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ.

Ἡ ἑλληνικὴ διανόησις, ὡς εἶδομεν εἰς τὰ προηγούμενα, δὲν ἐσχέτισεν ἀπλῶς τὴν θανάτωσιν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐκ τῶν ἐγέρσεων τούτου, ἀλλ' ἀναφέρει, γενικώτερον, ὅτι ὁ Ἀσκληπιὸς εἶχε τὴν δυνατότητα ν' ἀνίστα νεκρούς, ἐπαναφέρων τούτους εἰς τὴν ζωὴν.

Ὁ Εὐριπίδης ἐκτυλίσσαν τὸν μῦθον τοῦ Ἀδμήτου καὶ τῆς συζύγου τοῦ Ἀλκίτιδος, ἡ ὁποία ἐδέχθη ν' ἀποθάνῃ χάριν τοῦ συζύγου τῆς, καταδικασθέντος ὑπὸ τῆς περιφρονηθείσης Ἀρτέμιδος, θέτει εἰς τὸ στόμα τοῦ χοροῦ τῆς ὁμώνυμου τραγωδίας του τὴν νοσταλγίαν, ὅτι ἐάν ἐζῆ ὁ Ἀσκληπιός, ἢ Ἀλκίσις θὰ ἠδύνατο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς σκοτεινὰς ὄψεις τοῦ ἄδου καὶ νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τὴν ζωὴν. Καὶ γράφει τοῦτο ὁ Εὐριπίδης, διότι ἐγνώριζε τὴν παράδοσιν ὅτι ὁ Ἀσκληπιὸς ἀνίστα τοὺς νεκρούς:

«Μόνος δ' ἄν, εἰ φῶς τὸδ' ἦν
ἔμμασιν δεδορκῶς
Φοίβου παῖς, προλιποῦσ'
ἦλθεν ἔδρας σκοτίους
Ἄϊδα τε πύλας·
δμαθέντας γὰρ ἀνίστη,
πρὶν αὐτὸν εἶλε διόβολον
πλήκτρον πυρὸς κεραυνίου
νῦν δὲ τίν' ἔτι βίου
ἐλπίδα προσδέχομαι;»⁵⁰

Ὁ ἕτερος τραγικός, ὁ Αἰσχύλος, ἐξυφαίνων βαθμῆδὸν καὶ κατ' ὀλίγον τὴν σπουδαιότητα τοῦ μύθου

49. ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 194. Ὅρα καὶ Fragmenta Historiarum Graeci, τόμ. I σελ. 338 καὶ σχόλια Πινδάρου Ψυθ. III 96 αὐτόθι.

50. Εὐρ. Ἀλκίσις στίχ. 122-133. Ἡ μετάφρασις: Μόνος ἄν ζοῦσε ἐκεῖνος καὶ χαϊρότανε τοῦ ἡλίου τὸ φῶς ἀκόμα, τοῦ Φοίβου ὁ γιός, ὁ Ἀσκληπιὸς μποροῦσε αὐτὴν ν' ἀφήσει καὶ τ' ἄδη τὰ καστρόπορτα καὶ τὸ μαῦρα χῶμα· τί αὐτὸς νεκροὺς ἀνάστανε προτοῦ ριχθεῖ ἀπ' τὸ Δία, χτυπιὰ κεραυνοβόλητητὸν γκρεμίσει. Μὰ τώρα ποῖα ἐλπίδα πιά δύναμαι νὰ δεχτῶ πῶς θὰ ἀναζήσει. Ἐν προκειμένῳ γίνεται μνεῖα ὅτι δὲν ἀνέστησεν ὁ Ἀσκληπιὸς τὴν Ἀλκίτιν· ὁ Εὐριπίδης ἀναφέρει μόνον τὴν πληροφορίαν καὶ ἐκφράζει τὴν ἐπιθυμίαν. Ἡ Ἀλκίσις ἦλθε πάλιν εἰς τὴν ζωὴν οὐχὶ ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους, ὁ ὁποῖος ἐπάλασε πρὸς τὸν θάνατον, ἀλλὰ κατὰ χάριν τῆς Περσεφόνης, τὴν ὁποίαν συνεκίνησεν ἡ αὐτοθυσία τῆς ὑπὲρ τοῦ Ἀδμήτου. Ὅρα τὴν ὁμώνυμον τραγωδίαν τοῦ Εὐριπίδου. Ἀπολ. Β.βιβλιοθήκη Α', IX, 15. Πλάτ. Συμπόσιον 179B, C ἢ § 7 καὶ τὰς ἐκεῖ σημειώσεις, ὑπὸ Ἰωάννου Συκουτρῆ, ἐκδοσις δευτέρα, Ἀθήνα 1950.

εἰς τὸν Ἀγαμέμνονα, θέτει καὶ οὗτος εἰς τὸ στόμα τοῦ χοροῦ τὴν πίστιν του ἐπὶ τῆς δυνατότητος τοῦ Ἀσκληπιοῦ νὰ ἐγείρη τοὺς τεθνεῶτας:

«Τὸ δ' ἐπὶ γὰν πεσὼν ἀπαῖ θανάσιμον
προπαροῖθ' ἀνδρὸς μέλαν αἷμα τίς ἀν
πάλιν ἀγκαλέσαιτ' ἐπαεῖδων;
οὐδὲ τὸν ὀρθοδαῆ
τῶν φθιμένων ἀνάγειν
Ζεὺς ἀπέπαυσεν ἐπ' εὐλαβεία;»⁵¹

Ὁ Ξενοφῶν ἀναφέρει τὴν πληροφορίαν, ὅτι ὁ Ἀσκληπιός, ἰκανώτατος ἰατρός, εἶχε τὴν δύναμιν ὄχι μόνον νὰ θεραπεύη τὰ νοσήματα τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ζωὴν τοὺς νεκρούς. Γράφει, λοιπόν, «Ἀσκληπιός δὲ καὶ μειζόνων ἔτυχεν, ἀνίσταναί μὲν τεθνεῶτας, νοσοῦντας δὲ ἴσθαι διὰ ταῦτα δὲ θεὸς ὡς παρ' ἀνθρώποις ἀέμνηστον κλέος ἔχει»⁵².

Καί, ὁ ἐπανειλημμένος μνημονευθεὶς Διόδωρος Σικελιώτης, ἀφοῦ ἐκτιμῆσῃ τὴν ἀξίαν τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ὡς ἐγκρατοῦς τῆς ἱατρικῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀνεκτιμῆτου προσφορᾶς ὑπηρεσιῶν πρὸς τὸν πάσχοντα ἄνθρωπον, θὰ εἴπῃ σχετικῶς: «Ἐπὶ τοσοῦτο δὲ προβῆναι τῇ δόξῃ ὥστε πολλοὺς τῶν ἀπεγνωσμένων ἀρρώστων παραδόξως θεραπεύειν, καὶ διὰ τοῦτο πολλοὺς δοκεῖν τῶν τετελευτηκότων ποιεῖν πάλιν ζῶντας»⁵³.

Ὁ Πausανίας πολλαχοῦ τῶν περιηγήσεών του ἀνά τὴν Πελοπόννησον εὐρίσκει εὐκαιρίαν ν' ἀποτυπώσῃ εἰς τὰ κείμενα αὐτοῦ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἀντιληψιν. Ἐμβάλλει, λοιπόν, εἰς τὸ στόμα τοῦ Ἀρεσθάνα, ἀνευρόντος εἰς τὰς κλιτεῖς τοῦ Τίθιου ὄρους, ἔνθα ἐξετέθη ὁ Ἀσκληπιός ὡς βρέφος, τὰ ἀκόλουθα: «Ἀστραπὴν εἶδεν ἐκλάμψασαν ἀπὸ τοῦ παιδός, νομίσαντα δὲ εἶναι θεῖον τι, ὡσπερ ἦν, ἀποτραπέσθαι — ἀπὸ τοῦ νὰ φονεύσῃ τὸ βρέφος. Ὁ δὲ αὐτίκα ἐπὶ γῆν καὶ θάλασσαν πᾶσαν ἠγγέλλετο τὰ τε ἄλλα ὅποσα βούλοιο εὐρίσκειν ἐπὶ τοῖς κάμνουσι, καὶ ὅτι ἀνίστησι τεθνεῶτας»⁵⁴.

Περαιτέρω ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἀσκληπιός ἀνέστησε τὸν Ἰππόλυτον, ὅστις μὴ συγχωρήσας τὸν πατέρα του Θησέα ἔφυγεν εἰς Ἰταλίαν ἔνθα ἐγένετο βασιλεὺς τῶν Ἀρικέων. Λέγει, κατὰ ταῦτα, ὁ Πausανίας: «ὡς τεθνεῶτα Ἰππόλυτον ἐκ τῶν Θησέως ἀρῶν ἀνέστησεν Ἀσκληπιός· ὁ δὲ ὡς

αὐθις ἐβίω, οὐκ ἤξιον νέμειν τῷ πατρὶ συγγνώμην, ἀλλ' ὑπεριδὼν τὰς δεήσεις εἰς Ἰταλίαν ἔρχεται παρὰ τοὺς Ἀρικιεῖς...»⁵⁵.

Ὁ Λουκιανὸς φέρει εἰς τὸ στόμα τοῦ Διὸς τὰ ἀκόλουθα: (Μηδέν, ὦ Μῶμε, εἴπῃς μῆτε περὶ Ἀσκληπιοῦ μῆτε περὶ Ἡρακλέους· ὁρῶ γὰρ οἱ φέρῃ τῷ λόγῳ. Οὗτοι γὰρ ὁ μὲν αὐτῶν ἴαται καὶ ἀνίστησιν ἐκ τῶν νόσων καὶ ἔστι πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων, ὁ δὲ Ἡρακλῆς υἱὸς ὦν ἐμὸς οὐκ ὀλίγων πόνων ἐπρίατο τὴν ἀθανασίαν»⁵⁶. Τὰ δύο ρήματα «ἴαται» καὶ «ἀνίστησιν» θὰ ἀπετέλουν ἐνταῦθα πλεονασμὸν ἐὰν τὸ δεύτερον τοῦτο δὲν εἶχε διάφορον σημασίαν τοῦ «ἴαται» δηλαδή ὅτι εἶχε τὴν σημασίαν τῆς ἀποκαταστάσεως πάλιν εἰς τὴν ζωὴν. Ἄλλωστε καὶ ὁ ἀκολουθῶν ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς «πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων» ἀντιπαρτίθεται καὶ ὑπερβάλλει τῆς ἀθανασίας. Καὶ θὰ ἔλεγον, ὅτι ἡ διδομένη ἐρμηνεία δὲν εἶναι βεβαιωμένη. Ὡστε καὶ ὁ Λουκιανός, ἐν προκειμένῳ, συγκαταριθμεῖται μεταξὺ ἐκείνων οἱ ὅποιοι, ἔστω καὶ περιθωριακῶς, μνημονεύουν τῶν ἀναστάσεων τοῦ Ἀσκληπιοῦ.

Εἰς ἄλλο, πάλιν, σημεῖον ὁ Λουκιανὸς μνημονεύει εἰδικώτερον τῆς ἀναστάσεως τοῦ Τυνδάρεω, περιορίζων αὐτὴν εἰς τὴν Λακεδαιμόνα ἔνθα συνέβησαν καὶ ἄλλα τινὰ γεγονότα, ὅπως ἡ ἱστορία τοῦ Ἰακίνθου καὶ ἡ ἀντιζήλια τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Ζεφύρου, ἀλλὰ καὶ ἡ αὐτοῦ Τυνδάρεω ἀνάστασις καὶ ἡ τοῦ Διὸς ἐπὶ τούτῳ κατὰ Ἀσκληπιοῦ ὀργή»⁵⁷.

Ὁ Ἀπολλόδωρος εἰς τὴν Βιβλιοθήκην του πληροφορεῖ ἡμᾶς ὅτι ὁ Ἀσκληπιός, διδασχθεὶς τὴν ἱατρικὴν πλῆσιν τοῦ Χείρωνος κενταύρου, ἐξέμαθε ταύτην καλῶς, ὥστε «γενόμενος χειρουργικὸς καὶ τὴν τέχνην ἀσκήσας ἐπὶ πολὺ οὐ μόνον ἐκώλυε τινὰς ἀποθνήσκειν, ἀλλὰ ἀνήγειρε καὶ τοὺς ἀποθανόντας». Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο πλεονεκτεῖ ὁ Ἀπολλόδωρος ἐναντι ἄλλων τῆς γραμματειακῆς φιλολογίας, διότι εἰς τὴν συνέχειαν ἀναφέρει καὶ ὀνόματα ἀναστάντων ἐκ τῶν νεκρῶν, λέγων: «Παρὰ γὰρ Ἀθηναῖς λαβὼν τὸ ἐκ τῶν φλεβῶν τῆς Γοργόνης ρυέν αἷμα, τὸ μὲν ἐκ τῶν ἀριστερῶν ρυέντι πρὸς φθόραν ἀνθρώπων ἐχρήματο, τῷ δὲ ἐκ τῶν δεξιῶν πρὸς σωτηρίαν, καὶ διὰ τοῦτο τοὺς τεθνηκότας ἀνήγειρε». Καὶ συνεχίζων ἀφηγεῖται: «εὐρον δὲ τινὰς λεγομένους ἀναστῆναι ὑπ' αὐτοῦ, Καπανέα καὶ Λυκούργον, ὡς Σιτησίχορος φησὶν (ἐν) Ἐριφύλῃ, Ἰππόλυτον, ὡς ὁ τὰ Ναυπακτικὰ συγγράψας λέγει, Τυνδάρεων, ὡς φησι Πανύασις, Ὑμέναιον, ὡς οἱ Ὀρφικοὶ λέγουσι, Γλαῦκον τὸν Μίνωος, ὡς ὁ Μελησαγόρας λέγει»⁵⁸.

Εἶναι ἀξιοπρόσεκτος ἡ πληροφορία τοῦ Ἀπολλοδώρου, διότι ἀναφέρεται εἰς ὀνόματα, πλὴν ὅμως ταῦτα δὲν συνδέονται μὲ τόπον καὶ χρόνον· προσέτι αἱ

51. Αἰσχ. Ἀγαμέμνων, στίχ. 1019-1024. Ἡ μετάφρασις: Μὰ τὸ μαῦρο τὸ αἷμα τ' ἀνθρώπου ποὺ σφάζουν, μὴ καὶ πάνω στὴ γῆ μπροστά του χυθῆ, ποῖος γητευτῆς μὲ τὰ ξόρκια πίσω ξανά νὰ τὸ φέρει μπορεῖ; Οὐδ' αὐτὸν ποὺ χε μάθει τὴν τέχνη καλά τοὺς νεκρούς ν' ἀνασταίνει, τὸν ἔκανε ὁ Δίας τὴν δουλειά του νὰ πάψει.

52. Ξενοφῶντος Κυνηγετικὸς I, 6 (ἡ § 1, 14,16).

53. Διοδ. Σικελ. Ἱστορικὴ Βιβλιοθήκη Δ' 71,1. Καὶ ὁ Εὐσέβιος θεωρεῖ τὸν Ἀσκληπιὸν ἐντρίβῃ τῆς ἱατρικῆς ἐπιστήμης, ἐκφέρων τὴν ἀποψιν τῶν ἀρχαίων, Εὐαγ. Προπ. ΙΣ', α', σελ. 374, Β.Ε.Π. τόμ. 25.

54. Πausανίου Β' Κορινθιακὰ XXVI,4.

55. Πausανίου, Β' Κορινθιακὰ, XXVII,4. Ὅρα καὶ Εὐριπ. Ἰππολ. 44, 1170.

56. Λουκιανοῦ θεῶν Ἐκκλησία Ρ. 531 § 6.

57. Λουκιανοῦ, Περὶ ὀρχήσεως Ρ. 294 § 45.

58. Ἀπολλοδ. Βιβλιοθήκη Γ', Χ,3.

πληροφορία είναι γενικαί και στεροῦνται πάσης περιγραφῆς.

Καλὸν εἶναι ἐν προκειμένῳ διὰ βραχέων νὰ ἴδωμεν ποῖα εἶναι τὰ ὀνόματα τὰ ὁποῖα ἀναφέρει ὁ Ἀπολλόδωρος διὰ νὰ ἔχωμεν ἐσχηματισμένην γνώμην. Ὁ Καπανεύς εἶναι εἰς τῶν ἑπτὰ οἱ ὁποῖοι ἐξεστράτευσαν ἐναντίον τῶν Θηβῶν⁵⁹ καὶ τοῦ ὁποῖου «ὁ κόμπος δι' οὐ κατ' ἀνθρώπον φρονεῖ, πύργοις δ' ἀπειλεῖ δεῖν, ἅ μὴ κραῖνοι τύχη». Καὶ λέγει εἰς τὴν συνέχειαν ὁ Αἰσχύλος «πέποιθα δ' αὐτῷ ξὺν δίκη τὸν πυρφόρον ἤξειν κεραυνόν...»⁶⁰.

Ὁ Λυκοῦργος τὸν ὁποῖον ἀναφέρει ὁ Ἀπολλόδωρος, πιθανότατα, εἶναι ὁ βασιλεὺς τῆς Θράκης⁶¹. Ὁ Ὑγῖνος ἀκμάσας ἐπὶ Αυγούστου εἰς τὸν μῦθον 132⁶² μνημονεύει τῆς ἀναστάσεως Λυκούργου, ὁ δὲ Στησίχορος⁶³ μετὰ τοῦ Καπανέως συνάπτει καὶ τὸν Λυκούργον⁶⁴.

Ὁ Ἴππόλυτος ἦτο υἱὸς τοῦ Θησέως ἐκ τῆς Ἰπολύτης. Ἡ μητριὰ αὐτοῦ Φαίδρα προέτεινεν εἰς τὸν Ἴππόλυτον ἐρωτικὰς σχέσεις τὰς ὁποίας ἀπέρριψε. Διὰ τοῦτο ὁ Ἴππόλυτος ἐφονεύθη συνεπείᾳ ταραχῆς τῶν ἵππων τοῦ ἄρματος ἐφ' οὗ ἐπέβαιναν ἐκ τῶν μυκηθμῶν μαινομένου ταύρου, ἐκβρασθέντος ὑπὸ τῶν

59. Αἰσχ. Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας, στίχ. 422-425.

60. Αὐτόθι καὶ στίχ. 444-445. Ὅρα καὶ Εὐρ. Φοίνισσαι στίχ. 180-186. Σχόλια Πινδ. Πυθ. (III 96, 11 75) ἐν Poetae Melici ἐνθα ἄνωτ., σελ. 194 καὶ σχόλια Ἀπολλ. Βιβλιοθήκη, αὐτόθι σελ. 194. Φιλοδήμου περὶ εὐσεβείας, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 194. Σχόλια Εὐρ. Ἀλκυστίς στίχ. 1 ὑπὸ Φιλάρχου ἐν Fragmenta Historicorum Grec. τόμ. I σελ. 337, 338, Σοφοκλέους Ἀντιγόνη στίχ. 135. Σοφ. Οἰδίπους ἐπὶ Κολωνῶ στίχ. 1319. Ὁ Σέξτος Ἐμπειρικός, ἐνθ' ἄνωτ. Poetae Melici σελ. 194 λέγει: «Στησίχορος μὲν ἐν Ἐριφύλῃ εἰπὼν ὅτι τινὰς τῶν ἐν Θηβαίσι πεσόντων ἀνιστά...», Ὁμ. Ἰλιάς E 319. Παραστασιακὸν παράδειγμα διὰ τοὺς ὑπερφανομένους γενικῶς εἶναι τὸ τοῦ Ἡροδότου VII, 10.

61. Ἀριστοφ. Θεσμοφοριάζουσαι, στίχ. 134-145.

62. Ὑγῖνου Μῦθοι.

63. Poetae Melici ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 194.

64. Σχόλια Πινδ. Πυθιονίκα III 96 καὶ II 75 Poetae Melici ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 194. Σχόλια Εὐρ. Ἀλκυστίς στίχ. 1 ὑπὸ Φιλάρχου ἐν Fragmenta Historicorum Grec. τόμ. I σελ. 338.

**Ἀκολουθία καὶ Βίος
τῆς ἁγίας, ἐνδόξου, ὁσιοπαρθενομάρτυρος
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ**

(ὑπὸ τοῦ ἀρχιμ. Συνεσίου Κτενᾶ)
κυκλοφορεῖ εἰς Β' ἔκδοσιν ἀπὸ τὴν Ἀποστολικὴν Διακονίαν.

Ἀπευθύνεσθε: Βιβλιοπωλεῖον ὁδοῦ Δραγασιάνου 2, Πλατ. Κλαυθμῶνος — Ἀθήνα, τηλ. 3228.637.

Γράψατε: Ἰασιῶν 1, 115 21 Ἀθήνα, τηλ. 7228.008.

κυμάτων ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος. Ὁ Εὐρυπίδης παρουσιάζει τὸ ἅλον δράμα εἰς τὸ ὁμώνυμον ἔργον. Ὁ Παισανίας⁶⁵ ἀναφέρει τὴν ἐλαίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἐνθα ἐνεπλάκη τὸ ἄρμα του καὶ ἐφονεύθη⁶⁶. Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς ἐξιστορεῖ ὅτι ὁ Ἴππόλυτος ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς⁶⁷.

Ὁ Τυνδάρεως ἦτο υἱὸς τοῦ Οἰβάλου καὶ τῆς Βατείας, σύζυγος δὲ τῆς Λήδας. Βασιλεὺς τῆς Σπάρτης καὶ πατὴρ ὄχι μόνον τῆς Ἑλένης καὶ τῆς Κλυταιμνήστρας, ἀλλὰ καὶ τοῦ Κάστορος καὶ τοῦ Πολυδεύκου⁶⁸. Περὶ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ ἐκτὸς τοῦ Ἀπολλοδώρου, ἀναφέρει ὁ Πανύσιος, ὅστις ἤκμασε περὶ τὸ 480 π.Χ.⁶⁹. Ὁ Σουΐδας εἰς τὸ λῆμμα «ἀναβιῶναι» ἐκφέρει τὴν πληροφορίαν ὅτι «ἤδη δὲ τινὲς φαῖνιν ἔς τοσοῦτον ἄρα τὸν Αἰσωπον θεοφιλῆ γενέσθαι ὡς καὶ ἀναβιῶναι αὐτόν, καθάπερ οὖν τὸν Τυνδάρεων καὶ τὸν Ἡρακλέα καὶ τὸν Γλαῦκον...»⁷⁰. Προσέτι ὁ Ἀριστείδης δίδει τὴν πληροφορίαν ὅτι ὁ Ἀσκληπιὸς ἐκεραυνώθη διὰ Τυνδάρεων⁷¹.

Διὰ τὸν Ὑμέναιον δὲν εἶναι σαφεῖς αἱ πληροφορίες, ποῖος ἀκριβῶς εἶναι. Πάντως μετὰ τὸν Ὀμηρον οὗτος ἐθεωρήθη θεός, τὸν ὁποῖον ἐπεκαλοῦντο οἱ ἄνθρωποι κατὰ τὰ γαμήλια ἄσματα⁷². Ὁ Ἀπολλόδωρος ἔλαβε τὴν πληροφορίαν ἐκ τῶν σχολίων τοῦ Εὐρυπίδου εἰς τὴν Ἀλκυστί⁷³.

Ὁ Γλαῦκος ἦτο υἱὸς τοῦ Μίνωος καὶ τῆς Πασίφης. Κατέπεσε, πρὶν εἶναι εἰς πῖθον πλήρη μέλιτος καὶ κατεπνίγη. Ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου καὶ ἐκείθεν μέχρι τῆς ἀναστάσεως τοῦ ἀσκητοῦ διάφοροι παρα-

65. Πανσ. Β' Κ. Σχολία 32,10.

66. Πανσ. Κορινθιακά Β' 32,1.

67. Πανσ. Κορινθ. Β' XXXII, 1 Πανσ. Λυκωνικά Γ' ΛΙ, 9 Διοδ. Σικελ. Δ' 62. Πλουτ. Βίοι, Θησεύς 18. Ἀπολλ. Βιβλ. III 121 P. 141, Poetae ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 194. Fragmenta, τόμ. I ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 338 ὅπου ὁ Σέξτος Ἐμπειρικός διευκρινίζει, ὅτι ὁ θάνατος τοῦ Ἀσκληπιῦ ἐφείλεται καὶ εἰς τὸ γεγονός τὸ ὁποῖον ἀναφέρει ὁ Στάφυλος «ἐν τῷ περὶ Ἀρκάδων, ὅτι Ἴππόλυτον ἐθεράπευσε φεύγοντα ἐκ Τροίης ἦνος κατὰ τὰς παραδεδομένας κατ' αὐτοῦ ἐν τοῖς τραγωδοῦσιν φήμας». Κατὰ τὰ σχόλια εἰς τοὺς Πυθιονίκα τοῦ Πινδάρου Fragmenta τόμ. I, σελ. 338 «ὁ Ἀσκληπιὸς χρυσῶ δελεασθεὶς ἀναστῆσαι Ἴππόλυτον τεθνηκότα».

68. Ὁμ. Ὀδύσσεια Ω 199. λ. 298-301.

69. Ἀπολλοδ. Βιβλ. 3,10,3 ἐν Panyasis of Halikarnassos by Victor Matthews. Λουγδούνου MCMXXIV. Ὁ Σέξτος Ἐμπειρικός αὐτόθι. Σχόλια Πινδ. Πυθ. III 96, 11 75 αὐτόθι. Σχόλια Εὐρ. Ἀλκυστίς στίχ. 1 Fragmenta..., τόμ. I σελ. 338. Σημειώσεις 58 ἄνωτ., Αἰσχ. Ἀγαμέμνων στίχ. 83.

70. Σουΐδας λ. «ἀναβιῶναι».

71. Ἀριστείδου Ἀπολογία σελ. 141, στίχ. 39 Β.Ε.Π. τόμ. 3 Ἀθήνα 1955.

72. Πινδ. Πυθ. III, 17, 18. Εὐρ. Ἀλκ. στίχ. 921. Εὐρ. Τρωάδες στίχ. 314-314, Ἀριστοφ. Εἰρήνη 1334-1335 Ἀριστοφ. Ὀρνίθες 1735-1743. Θεοκρ. Εἰδύλλια 18,58. Σοφ. Οἶδ. Τύρ. στίχ. 422. Εὐρ. Ἰων. 1475. Εὐρ. Ἰφιγ. ἐν Αὐλ. στίχ. 123. Σοφ. Ἀντιγ. 813.

73. Σχόλια Εὐρ. Ἀλκ. I, II Poetae Melici..., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 194, ὅπου λέγεται ὅτι οἱ Ὀρφικοὶ ἔγραψαν, ὅτι ὁ Ἀσκληπιὸς ἀνέστησε τὸν Ὑμέναιον. Ὅρα καὶ Fragmenta τόμ. I, σελ. 338 καὶ Ἀπολλ. Βιβλ. 3,10,3 ἐν Panyasis, ἐνθ' ἄνωτ.

δόσεις, ὅτι ἀνέστη ὑπὸ τοῦ Πολυίδου, ὁ ὁποῖος ἔθεσεν εἰς τὸν νεκρὸν σῶμα βοτάνην γάρτου, διὰ τῆς ὁποίας, προηγουμένως, νεκρὸς ὄφις ἀνέζησεν. Ἄλλη παράδοσις φέρει ὅτι ἀνέστη ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ⁷⁴.

Θὰ εἶγεν, ἴσως, καὶ ἐδῶ τὴν θέσιν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἰς τὴν συνέχειαν θὰ καταχωρίσω. Ὁ Ἀπολλοδώρος παραλείπει πᾶσαν περιγραφὴν τῶν ἀναστάσεων πέραν τοῦ γοργονείου αἵματος. Ἡ ἔλλειψις τοιαύτης παραθέσεως παρέχει πολλές ἐπιφυλάξεις καὶ ἀφήνει μεγάλα χάσματα, ἐὰν αἱ ἀναστάσεις τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἦσαν πραγματικῆς.

Ἐκτὸς τοῦ γοργονείου αἵματος⁷⁵, τὸ ὁποῖον ἐχρησιμοποιοῦ ὁ Ἀσκληπιὸς διὰ νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὰς ἀναστάσεις του ὑπῆρχε καὶ ἄλλος τρόπος νὰ πραγματοποιηῖ αὐτάς. Κατὰ παράδοσιν μνημονευομένη ὑπὸ τοῦ Ὑγίνου⁷⁶ ὁ Ἀσκληπιὸς ἐξέμαθε τὴν τέχνην παρ' ὄφeos τὸν ὁποῖον αὐτὸς ἐφόρευεν. Ἐπὶ τὸν φονεὺν θέντα ὄφιν ἐπέστρεψε φέρων μεθ' ἑαυτοῦ βοτάνην ἕτερος ὄφις τὴν ὁποίαν ἐτοποθέτησεν ἐπὶ τοῦ νεκροῦ σώματος καὶ ἀνέζησεν. Οὕτω τὴν βοτάνην ἐχρησιμοποιοῦ ἐπανειλημμένως καὶ ὁ Ἀσκληπιὸς διὰ τὰς νεκρὰ ἀναστάσεις αὐτοῦ.

Συγχρονισμὸς τῶν ἀναστάσεων.

Χρονικῶς αἱ ἀναστάσεις τῶν νεκρῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ τοῦ ἐθνικοῦ κόσμου (τῶν Ἑλλήνων) δὲν συμπίπτουν.

Διὰ τὰς ἀναστάσεις τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης δυνάμεθα νὰ ἐξαγάγωμεν συγκεκριμένας πληροφορίες. Ὁ προφήτης Ἡλίας ἔζησε καὶ ἐθαυματούργησεν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ βασιλέως τοῦ Ἰσραὴλ Ἀχαάβ καὶ τῆς ὠμῆς συζύγου του Ἰεζάβελ, περὶ τὸ 910-900 π.Χ. Ἀκολούθως τῆς αὐτῆς ἐποχῆς εἶναι καὶ ὁ μαθητῆς του προφήτης Ἐλισσαῖος ἢ κατὰ τι νεώτερος⁷⁷.

Ἀντιθέτως ὁ Ἀσκληπιὸς ἔζησεν ὀλίγον παλαιότερον τοῦ 1200 π.Χ. ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ πολιτορχία καὶ ἡ ἄλωσις τῆς Τροίας ἔλαβε χώραν περὶ τὸ ἔτος 1180 π.Χ. καὶ ὅτι εἰς αὐτὴν ἔλαβον μέρος οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Ἀσκληπιοῦ Μαχάων καὶ Ποδαλείριος⁷⁸.

Συνεπῶς αἱ ἐγέρσεις τῶν προφητῶν Ἡλιοῦ καὶ Ἐλισσαίου ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἀφ' ἑτέρου δὲν ταυτίζονται. Προηγεῖται ἡ ἐμφάνισις εἰς τὸ προσκήνιον τοῦ Ἀσκληπιοῦ κατὰ 300 περίπου ἔτη. Ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις αὐτάς θὰ ἐλέγομεν, ὅτι αἱ ἀναστάσεις τοῦ Ἀσκληπιοῦ προηγούνται. Ἀλλὰ τὰ πράγμα-

74. Ἀπολλ. Βιβλ. Γ', 10,3. Λυκόφρων 811. Panyasis, ἐνθ' ἄνωτ., καὶ σημ. 70 ἄνωτέρω.

75. Ἐκτὸς τοῦ Ἀπολλοδώρου Γ', X,3 καὶ ἴσως ἐτέρου τινὸς δὲν γίνεται μνεία τῶν ιδιοτήτων τοῦ αἵματος τῆς γοργούσας. Ἐδρυτάτη μνεία γίνεται τῆς κεφαλῆς αὐτῆς.

76. Ὑγίνου μῦθοι 64.

77. Χρονολογικὴ ἀκτὴς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, Ἰωάννου Μακροῦλη (Οἰκονόμου) Καθηγητοῦ, ἔκδοσις δευτέρα, Ἀθῆναι 1935, σελ. 118.

78. Ὁμήρου Ἰλιάς Β. 729-733 καὶ ἀλλαχοῦ.

τα δὲν ἔχουν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Δὲν ὑπάρχουν πληροφορίες ὅτι αὐταὶ ἐπραγματοποιήθησαν καθ' ὃν χρόνον ὁ Ἀσκληπιὸς ἔζη, ὡς συμβαίνει μὲ τὸ κείμενον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

Αἱ ἀφηγήσεις τῶν ἀναστάσεων τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἀναφέρονται ὑπὸ μεταγενεστέρων συγγραφέων, κατὰ πολὺ μάλιστα μεταγενεστέρων τῆς χρονικῆς περιόδου ἐκείνης κατὰ τὴν ὁποίαν ἐσημειώθησαν αἱ ἀναστάσεις εἰς τὴν Παλαιᾶν Διαθήκην.

Ἀλλὰ ἡ ἰδέα τῆς ἀναστάσεως νεκρῶν, μεταξὺ τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῶν χωρῶν τοῦ Μεσογειακοῦ χώρου, ἐνθα καὶ ἡ Ἑλλάς, ἐκυρίαρχει. Ἡ ἰδέα τῆς ἀναστάσεως γνωστὴ εἰς τὸν χρόνον τῆς Π.Δ. ἠπλώθη εἰς τὸν τότε γνωστὸν κόσμον· τὰ μέσα ἐπικοινωνίας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, μετέφερον ταύτην καὶ εἰς τὸν ἐλλαδικὸν χρόνον.

Ὡς πρώτη μαρτυρία ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν ἔρχεται ἐκείνη τῆς εὐλογίας τοῦ Ἰακώβ πρὸς τὰ τέκνα του καὶ δὴ καὶ περὶ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Ἰούδα: «Σκύμνος λέοντος Ἰούδα· ἐκ βλαστοῦ, υἱέ μου, ἀνέβης· ἀναπεσὼν ἐκοιμήθησ' ὡς λέων καὶ ὡς σκύμνος· τίς ἐγερεῖ αὐτόν;»⁷⁹. Ἡ ἰδέα τῆς ἀναστάσεως ταύτης φθάνει εἰς τὸ ἔτος 1700 π.Χ. περίπου καὶ ἀνεγράφη ὑπὸ τοῦ Μωυσέως πρὸ τοῦ 1400 π.Χ. Ἄλλη ταυτόσημος πληροφορία περὶ ἀναστάσεως, ἐκ τοῦ Μωυσέως προερχομένη, εἶναι ἡ τοῦ Δευτερονομίου⁸⁰ ἡ λέγουσα: «Ἴδετε ἴδετε ὅτι ἐγὼ εἶμι, καὶ οὐκ ἔστι Θεὸς πλὴν ἐμοῦ· ἐγὼ ἀποκτενῶ καὶ ζῆν ποιήσω, πατάξω καὶ γὰρ ἰάσομαι».

Θεωρῶ, πάντως, ὅτι ὄχι μόνον αἱ ἀρχέγονοι πληροφορίες περὶ ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν εἶναι παλαιότεραι, ἀλλὰ καὶ ὅσαι ἀναφέρονται ὑπὸ τῶν προφητῶν, μειζόνων καὶ ἐλασσόνων καὶ τῶν ποιητικῶν βιβλίων καὶ δὴ καὶ τῶν ψαλμῶν καὶ τοῦ Ἰώβ. Αὐταὶ εἶναι ἀρχαιότεραι τῆς ἐποχῆς κατὰ τὴν ὁποίαν ἐξιστοροῦνται αἱ ἀναστάσεις τοῦ Ἀσκληπιοῦ ὑπὸ τῶν θύραθεν συγγραφέων.

Δὲν προηγούνται μόνον αἱ θεωρητικαὶ ἰδέαι τῶν συγγραφέων τῆς Π.Δ. τοῦ Μωυσέως καὶ τῶν Ψαλμῶν μετὰ τῶν τοῦ Ἰώβ, ἀλλὰ καὶ αὐταὶ αὐταὶ αἱ ἀναστάσεις τοῦ Ἡλιοῦ καὶ τοῦ Ἐλισσαίου. Ὁ ἀρχαιότερος Ἑλλήν συγγραφεὺς, ὁ ὁποῖος μνημονεῖ τῶν ἀναστάσεων τοῦ Ἀσκληπιοῦ δὲν φθάνει παρὰ μόνον μέχρι τοῦ 600 π.Χ., ἐναντι τῶν 900 π.Χ. κατὰ τὰ ὁποῖα ἔζησαν οἱ Ἡλίας καὶ Ἐλισσαῖος.

Ἡ κυκλοφοροῦσα ἰδέα τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν προήρχετο, ἀναμφιβόλως, ἐκ τοῦ χώρου τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ἐγένετο αὕτη εἰς τὸν βιβλικὸν χρόνον καὶ πίστις καὶ βίωμα καὶ ἀναμονὴ διὰ νὰ παραληφθῇ εἰς τὴν συνέχειαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ ἐκτραφῇ εἰς τὸν ἐθνικὸν χρόνον αὐτῶν.

79. Γεν. μθ' 9. Ὁ στίχος ἐκφράζει μὲν τὴν ζωηρὰν εἰκόνα τῆς δυνάμεως τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα, ἀλλὰ ἀναφέρεται καὶ εἰς τὸν Χριστόν, τοῦ ὁποῖου τύπος εἶναι ὁ Ἰούδας.

80. λβ' 39.

Αἱ συνέπειαι τῶν ἀναστάσεων τῶν δύο χώρων.

Με μίαν προέκτασιν τῶν ἀναστάσεων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ εἰς τὸν χώρον τῆς Καινῆς τοιαύτης δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν, ὅτι ἐξ ἐπόψεως ἐπιδράσεων καὶ ἐντυπώσεων φθάνομεν εἰς μίαν θέσιν καὶ εἰς μίαν ἀντίθεσιν.

Τὸ περιστατικὸν τῶν ἀναστάσεων τῶν νεκρῶν ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἀπετέλεσε τὸ ἔναυσμα διὰ τὸν θεὸν τοῦ ἄδου Πλούτωνα νὰ παραπονεθῆ εἰς τὸν Δία, ὅτι ἐρημοῦται τὸ βασίλειον αὐτοῦ. Ὡς ἐκ τούτου ἐρεθίζεται ὁ Ζεὺς, σκέπτεται, ἴσως, μακροπροθέσμως καὶ κατακεραυνώνει τὸν Ἀσκληπιόν. Τοῦτ' αὐτὸ περίπου συνέβη ἀργότερον καὶ μετὰ τὸν Σωτῆρα Κύριον. Προηγήθη ἡ ἀνάστασις τοῦ Λαζάρου εἰς τὴν Βηθανίαν. Αὕτη ἀπετέλεσε τὴν ἄμεσον ἢ μίαν σοβαρὰν αἰτίαν τῆς συλλήψεώς Του ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ γραμματέων. Ἦλθη, τότε, ὁ Ἰησοῦς εἰς δίκην, ἐδικάσθη καὶ καταδικάσθη εἰς θάνατον. Ὁ Ἀσκληπιὸς καταδικάζεται ὑπὸ τοῦ Διὸς — θεοῦ τοῦ Ὀλύμπου — διὰ τὰς ἀναστάσεις του. Ὁ Ἰησοῦς καταδικάζεται, ὡσαύτως ὑπὸ τοῦ πολλαχῶς καὶ πολυτρόπως εὐεργετηθέντος ὄχλου. Ἰδοὺ ἡ θέσις.

Ἡ ἀντίθεσις. Ὁ ἄδης ἐπὶ Ἀσκληπιοῦ διαμαρτύρεται ὅτι ἐρημοῦται καὶ ἡ διαμαρτυρία του εὐρίσκει ἀνταπόκρισιν. Κεραυνοῦται ὁ Ἀσκληπιὸς καὶ ἐπέριχεται ἡ ἀποκατάστασις καὶ ἡ ἰσορροπία. Ὁ Ἀσκληπιὸς θανὼν οὐδέν, πλέον, δύναται νὰ συνεισφέρει.

Ἀλλὰ διαμαρτύρεται καὶ ὁ ἄδης τοῦ βιβλικοῦ χώρου, διότι ἐδέχθη τὸν σταυρωθέντα Ἰησοῦν Χριστὸν νεκρὸν καὶ ἡμαγμένον μετ' ἀποτέλεσμα νὰ νεκρωθῆ οὗτος διὰ τῆς ἀναστάσεως τῶν ἐκεῖ καθευδόντων διὰ τῆς, δυνάμει, ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου.

Τὰ στιχηρὰ τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, τοῦ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ εἶναι ἀρκετὰ, δηλωτικὰ τῶν

συμβάντων εἰς τὸν ἄδην τότε: «Σήμερον ὁ ἄδης στένων βοᾷ· συνέφερε μοι, εἰ τὸν ἐκ Μαρίας γεννηθέντα, μὴ ὑπεδεξάμην· ἔλθων γὰρ ἐπ' ἐμέ, τὸ κράτος μου ἔλυσε· πύλας χαλκᾶς συνέτριψε· ψυχὰς ἄς κατεῖχον τὸ πρὶν, Θεὸς ἦν ἀνέστησε. Δόξα, Κύριε, τῷ σταυρωσού σου, καὶ τῇ ἀναστάσει σου»⁸¹.

Γράμμα κενὸν αἱ ἀναστάσεις τοῦ Ἀσκληπιοῦ.

Ἡ ἔλλειψις πάσης περιγραφῆς τῶν θαυμάτων ἀναστάσεως νεκρῶν ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ παρέχει τὸ ἐνδόξιμον νὰ εἴπη τις, ὅτι αὐτὰ δὲν ἐπραγματοποιήθησαν. Οἱ συγγραφεῖς, οἱ ὅποιοι μνημονεύουν τούτων κἀμινουν τοῦτο περιστατικῶς καὶ μόνον. Πιστεύω, ἀπολύτως, ὅτι οὗτοι ὑλοποιοῦν τὴν ἰδέαν τῆς ἀναστάσεως ἐκ τοῦ βιβλικοῦ χώρου. Καὶ τὴν ἰκανότητα τῶν υπερανθρώπων τούτων γεγονότων ἀποδίδουν εἰς ἓνα ἰκανώτατον ἱατρὸν τὸν Ἀσκληπιόν. Ὁρθότατα περὶ τούτων ἀπόφαινεται ὁ Ἰουστίνος, διερωτώμενος: «Ὅταν δὲ τὸν Ἀσκληπιὸν νεκροὺς ἀνεγείραντα καὶ τὰ ἄλλα πάθη θεραπεύσαντά — παραφέρῃ, οὐχὶ τὰς περὶ Χριστοῦ ὁμοίως προφητείας μεμιμηθῆσαι τούτων καὶ ἐπὶ τούτῳ φημί;»⁸².

Αἱ ἀναστάσεις τῶν νεκρῶν εἰς τὴν Π.Δ. παρέχουν ὁπωσδήποτε μίαν ἰκανὴν καὶ τεκμηριωμένην περιγραφὴν. Δίδουν καὶ εἰς τὸν πλεόν προκατειλημμένον τὸν πυρῆνα αὐτῶν, ὥστε ἐὰν δὲν θέλῃ νὰ παραδεχθῆ τὰς ἀναστάσεις νὰ συναγάγῃ, τουλάχιστον, τὰ συμπεράσματά του. Κατὰ τὴν ἐπιτέλεσιν τῶν θαυμάτων εἰς τὸν βιβλικὸν χώρον, ἡ ἐπίκλησις τοῦ Θεοῦ εἶναι φανερά καὶ ἡ πίστις τῶν προσευχομένων δεδομένη. Ἐὰν ὁ ἀνθρώπος δὲν ἐπίστευεν εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, πῶς θὰ παρεδέχετο, ὅτι θὰ ἐτελειουργεῖτο τὸ θαῦμα; Ὁ ἀδύνατος ἀνθρώπος ἐπικαλεῖται τὴν δύναμιν τοῦ ἀπροσδεοῦς Θεοῦ.

Πῶς ἀνίστα τοὺς νεκροὺς ὁ Ἀσκληπιός; Ἡρκεῖτο εἰς τὴν μετάδοσιν, πρὸς τοὺς νεκροὺς τοῦ αἵματος τῆς Γοργοῦς⁸³. Αὕτη ἡ μετάδοσις πῶς θὰ ἠδύνατο νὰ ἔχη ἀνασταλτικὰ καὶ ἀναστατικὰ ἀποτελέσματα ἀφοῦ τὸ νεκρὸν σῶμα ἀδρανοποιεῖται καὶ δὲν ἐπηρεάζεται ἐκ τῶν ὑλικῶν ἐπενεργειῶν; Ὅχι μόνον τὸ αἷμα τῆς ὁποιασδήποτε γοργοῦς, ἀλλὰ καὶ διάφοροι βοτάναι ἢ ἄλλα καταπότια δὲν δύναται νὰ συντελέσουν εἰς τὴν ἀναβίωσιν τοῦ νεκροῦ. Οἱ θύραθεν συγγραφεῖς δὲν ἀναφέρουν κἀν ἐπίκλησιν τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀ-

81. Πρῶτον στιχηρὸν Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἢ του πλ. δ' εἰς τὸ Μέγα Σάββατον ἑσπέρας. Τριφώδιον ἐκδόσεις ΦΩΣ, σελ. 486, στήλη 2. Τοῦ αὐτοῦ περιεχομένου εἶναι καὶ τὰ δύο ἄλλα. Αὐτόθι, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλα σημεῖα τοῦ Τριφώδιου.

82. Ἰουστίνου Μάρτυρος Διάλογος 69,3. Β.Ε.Π. τόμ. 3 σελ. 275, Ἀθήναι 1955.

83. Ὁ Τατιανὸς ὡς ἀκολουθῶς ἐκφράζεται διὰ τὸ αἷμα τῆς γοργοῦς. «Καὶ μετὰ τῆς Γοργοῦς κατατομίαν τῆς Ποσειδῶνος ἐρωμένης, ἀφ' ἧς Πήγασος ὁ ἵππος καὶ ὁ Χρυσάωρ ἀνέθορε, τὰς σταγόνας τῶν αἱμάτων ἢ Ἀθηνᾶ καὶ ὁ Ἀσκληπιὸς διενείμαντο· καὶ ὁ μὲν ἀπ' αὐτῶν ἔσωζεν, ἡ δὲ ἀπὸ τῶν ὁμοίων λύθραν ἀνθρωποκτόνος ἢ πολεμοποιὸς ἐγένετο». Τατιανοῦ πρὸς Ἑλληνας 8, Β.Ε.Π. τόμ. 4, Ἀθήναι 1955, σελ. 247.

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

I. Μ. Χατζηφώτη

ΧΡΟΝΙΚΟ ΕΠΙΣΚΕΨΕΩΣ
ΤΟΥ ΟΙΚ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ

κ.κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Πολυτελής έκδοση τῆς Ἀπ. Διακονίας γιὰ τὴν ἐπίσημη ἐπίσκεψιν τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ στὴν Ἑλλάδα. Ἐγχρωμες φωτογραφίες καὶ πλήρες χρονικὸ καθιστοῦν τὴν έκδοση μνημειώδη.

Ἀπευθύνεσθε: Βιβλιοπωλεῖο ὁδ. Δραγατσίου 2 — Πλατ. Κλαυθμῶνος.

Γράψατε: Ἰασοῦ 1, 115 21 Ἀθήνα, τηλέφ. 7228.008.

σκληπτιού. Έάν είπωμεν ότι και ό Άσκληπιός ήτο θεός είχεν υπεράνω αὐτοῦ τόν Δία, συγγενή του άμυσον. Ήδύνατο νά προσευχηθῆ πρὸς τούτον και νά επικαλεσθῆ αὐτόν, νά έχη τουλάχιστον τήν ήθικήν συμπαράστασιν. Άντιθέτως ό Ζεύς δέν διστάζει νά κατακεραυνώση τόν έγγονον διά τās πράξεις του ταύτας.

Ό Άσκληπιός, διδαχθείς τήν ιατρικήν, έθεράπευε τούς άσθενείς. Πέραν τούτων είχε και άλλας ικανότητας και δεξιότητας νά ιάται πᾶσαν άσθένειαν τῆς έποχῆς του. Αί καιαι και έπιτυχεῖς διαγνώσεις του συνετέλεσαν, ώστε νά γίνη οὗτος και οὐχι άλλος ό «χαρισματοῦχος», ν' άνιστά νεκρούς. Ό ικανός ιατρός άποκαθιστά τήν υγείαν τῶν άσθενῶν πέραν τῆς προσφορᾶς ταύτης ύπηρεσιῶν κατορθώνει διά τῶν άκριβῶν διαγνώσεων νά παρατείνη τήν ζωήν έπί μακρότερον ή βραχύτερον ώρισμένων άσθενῶν. Τούτο και μόνον. Ή έξανάστασις τῶν νεκρῶν δέν έμπίπτει εἰς τήν άρμοδιότητα τῶν ιατρῶν, έάν τούτο δέν θελήση ό Θεός.

Αἱ άναστάσεις έχουν νόημα εἰς τόν βιβλικόν χῶρον.

Δεοντολογικῶς εξετάζοντες τὸ πρᾶγμα, λέγομεν, ότι δέν υπήρχε σοβαρός λόγος νά πραγματοποιηθοῦν άναστάσεις νεκρῶν εἰς τόν έθνικόν κόσμον. Ή άποκάλυψις υπό τοῦ Θεοῦ τῶν άληθειῶν Του έγινε μόνον εἰς τόν περιούσιον λαόν. Συνεπῶς μόνον διά τόν λαόν τούτον περιωρίζοντο και προωρίζοντο ώρισμένοι θαυμάσια και υπερφυσικαί έnergεῖαι, αἱ όποῖαι όμως θά έπηρέαζον και τόν έθνικόν κόσμον. Αἱ πράξεις και αἱ θεωρίαι τῆς Π.Δ. συνέτεινον, πάντοτε, εἰς τὸ νά συνετίσουν τόν λαόν τούτον, νά καταστήσουν αὐτόν φρόνιμον και πιστόν, ώστε υπό τās εὐνοϊκώτερας συνθήκας νά έλθῆ εἰς τόν κόσμον ό Ίησοῦς Χριστός. Διατί μόνον εἰς τούς Έβραίους έδωκεν ό Θεός τὸ χάρισμα τούτο δέν εἶναι τοῦ παρόντος.

Παρά ταῦτα ό έθνικός κόσμος δέν παρέμεινε εἰς τὸ περιθώριον, δέν παρεμερίσθη διά νά άπολεσθῆ. Έδωκεν και εἰς τούτον ό Θεός τήν συνείδησιν και τόν έλεγγον αὐτῆς, ώστε πᾶσα πράξις και παράλειψις νά έλέγχεται, νά κρίνεται και ή παράλογος και κακή ή νά μὴ πραγματοποιεῖται ή και νά μὴ έπαναλαμβάνεται. Και δυνάμεθα νά είπωμεν, ότι και διά τόν κόσμον τούτον έδωκεν ό Θεός πέραν τῆς συνείδησεως και άλλας τινάς ικανότητας.

Ό Κλήμης ό Άλεξανδρεὺς άκούεται λέγων διά τούς έθνικούς και δὴ και διά τούς Έλληνας τὰ ακόλουθα: «Ήν μὲν οὖν πρὸ τῆς τοῦ Κυρίου παρουσίας εἰς δικαιοσύνην Έλλησιν άναγκαῖα φιλοσοφία, νυνὶ δέ χρησίμη πρὸς θεοσέβειαν γίνεται, προπαιδεία τις οὕσα τοῖς τήν πίστιν δι' άποδείξεως καρπουμένοις, ότι (ό ποὺς σου) φησὶν (οὐ μὴ προσκόφη) έπί τήν πρόνοιαν τὰ καλά άναφέροντος, έάν τε Έλληνικά ή έάν τε ήμέτερα. Πάντων μὲ γάρ αίτιος τῶν καλῶν ό Θεός, αλλά τῶν μὲν κατά προηγούμενον ως τῆς τε

διαθήκης τῆς παλαιᾶς και τῆς νέας, τῶν δὲ κατ' έπακολούθημα ως τῆς φιλοσοφίας. Τάχα δὲ και προηγουμένως τοῖς Έλλησιν έδόθη τότε πρὶν ή τόν Κύριον κάλεσαι και τούς Έλληνας' έπαιδαγωγεί γάρ και αὕτη τὸ έλληνικόν ως ό νόμος τούς Έβραίους εἰς Χριστόν»⁸⁴.

Επομένως ήτι συνήργει εἰς τὸ άγαθόν και τήν καταλληλοτέρα προετοιμασίαν τοῦ έδάφους διά τήν έλευσιν τοῦ Χριστοῦ εἰς τόν κόσμον, είτε θαύματα ήσαν ταῦτα, είτε μεγαλειώδεις διδασκαλαί και ήθικαί προτροπαί άνήκον εἰς τόν βιβλικόν χῶρον. Έκ τοῦ αντιπέραν χῶρου έλειπον αἱ άηρητισμένα προσωπικότητες διά νά συμπράξουν εἰς τις τὸ υπερβαῖνον τήν άνθρωπίνην δραστηριότητα. «Όχι ότι και εἰς τόν βιβλικόν χῶρον δέν υπήρχον προσωπικότητες μὲ μειωμένο ήθικόν κύρος και φρόνημα, έργαζόμενα, μάλιστα, και έναντίον τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Υπήρχον πολλά. Άλλ' έδῶ δυνάμει τὸ άποτελεσμα έπρεπε νά καταλήξῃ εἰς τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, έστω και δι' άρνητικῶν διεργασιῶν — πολέμων και άνταγωνισμῶν, άσεβειῶν και παραμερισμοῦ τοῦ Θεοῦ θελήματος — υπό τοῦ περιουσίου λαοῦ.

(Συνεχίζεται)

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Π. ΤΙΡΚΑΣ

Θεολόγος - Άρχαιολόγος - Ίστορικός

84. Κλήμεντος Άλεξανδρεὺς, Στρωματεῖς Α', V Β.Ε.Π. τόμ. 7, σελ. 245. Άθῆναι 1955. Ίουστίνου Άπολογία Α', 46,3 Τόμ. 3 Β.Ε.Π. και Α', 44,10-11 αὐτόθι σελ. 186, 184. Όριγένους Περί άρχῶν, κεφ. Α' Β.Ε.Π. τόμ. 16 σελ. 329 έξ. Πλάτ Άλκιβ. 149d-151β (§§ XIII-XIV).

ΕΡΜΗΝΕΙΑΙ ΕΥΣΕΒΕΙΣ

τοῦ ψυχωφελεστάτου και θαυμαστοῦ βιβλίου
ονομαζομένου

ΠΕΡΙ ΜΙΜΗΣΕΩΣ ΧΡΙΣΤΟΥ

μὲ στόχασες πνευματικαῖς και κατάνυξιν
εἰς κάθε κεφάλαιον

Ή «Μίμησις» αὐτῆ τοῦ Χριστοῦ διαφέρει θεοικῶς από όλες τις μέχρι τώρα μεταφράσεις εἰς τήν έλληνικήν. Εἶναι ή πληρεστέρα, από ορθόδοξου έπάψεως.

Ανατύπωσις καλαίσθητος κατά τὸ πρωτότυπον εκδόσεως Ένετίας, έτους 1770. Μὲ Έγκρισιν και εὐλογίαν τῆς Ί. Συνόδου τῆς Έκκλησίας μας.

Σελίδες 532, έξώφυλλον εἰς τετραχρωμίαν, δρχ. 800 (πλέον ταχυδρομικά).

Κεντρική διάθεσις: Αποστολική Διοκονία, Ίασίου 1, 11521 Άθήνα, τηλ. 722.8008.

ΜΙΑ ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ ΜΑΣ

Οι χρονολογίες — σταθμοί άσκησαν πάντοτε ιδιαίτερη γοητεία μέσα στο ιστορικό γίνεσθαι των λαών. Και το 2.000 μ.Χ. που κοντεύει, αποτελεί ξεχωριστής σημασίας ιστορικό όρόσημο — πρόκληση. "Όλα δείχνουν ότι η πραγματικότητα της 3ης χιλιετηρίδας θά'ναι σκληρή.

Σ' αυτή την "άνηρόρα" της ζωής θά γονατίσουμε αν η παιδεία μας αποδειχθεί κατώτερη των περιστάσεων. Και δυστυχώς είναι κοινό μυστικό πως η παιδεία μας τούτη την κρίσιμη ώρα είναι ο μεγάλος μας άσθενής! "Όπωςδήποτε ή ψύχραιμη και αντικειμενική αξιολόγηση εκτίμηση της όλης προβληματικής της στά πλαίσια μάλιστα μιας ιστορικής αναδρομής δεν θά φορτώσει, νομίζω, την αποκλειστική ευθύνη σε κάποιους "Υπουργούς ή κόμματα — χωρίς μ' αυτό ν' άμνηστευόνται οι όποιες επί μέρους ευθύνες που αυτές υπάρχουν. "Αξιολογώ την ευθύνη για τó κατάντημα της παιδείας μας ως συνευθύνη, αν θέλετε, ως ε υ θ ύ ν η ε θ ν ι κ ή. Οι επικίνδυνες διαστάσεις της σημερινής κρίσης σ' όλες τις βαθμίδες της "Εκπαίδευσης — παρά τις τόσες κοπιώδεις και φιλότιμες προσπάθειες που καταβάλλονται άπ' την ήγεσία του "Υπ. Παιδείας ως τον τελευταίο τίμιο λειτουργό της — είναι γεγονός που δεν άμνησθητείται και άπ' τους πιο αισιόδοξους για τά εκπαιδευτικά μας πράγματα. "Η πρωτοφανής μαζική άπεργιακή κινητοποίηση των ήμερών άπ' τους λειτουργούς Μ.Ε. με όλες της τις τραγικές επιπτώσεις, νομίζω, είναι ένα μόνο δείγμα της κρίσης, που, κατά κοινή όμολογία, βασικά συνίσταται:

1) Στην άποκοπή της παιδείας μας άπ' τις ρίζες μας ("Ελληνορθόδοξη παράδοση, γλώσσα). Μ' αυτά συνδέονται φυσικά και οι σκοποί της παιδείας μας, που, αν και στο Ν. 1566/85, άρθρο 1 όρίζονται με σαφήνεια, όμως, στην εκπαιδευτική πρακτική καταστρατηγούνται ή προβάλλονται υgroποιημένοι. "Αρμπνιστική κραυγή άγωνίας για τó που πάει ή παιδεία μας έβγαλε πρόσφατα ó ακαδημαϊκός Νικηφόρος Βρεττάκος.

2) Στην καταλυτική είσβολή του φανατικού κομματισμού στον ίερό της χώρο. "Αποτέλεσμα: Θυρομακτισμός και κατάλυση της έλευθερίας της. Καταλύεται ή έλευθερία της παιδείας και μαζί της ή παιδεία της έλευθερίας. ("Φυλάξτε την εικόνα της παιδείας ψηλά και μακριά άπ' τά πολιτικά πάθη) συμβουλεύει ó Κάρλ Γιάσπερς. "Ότι πολυτιμότερο έχει ή Δημοκρατία είναι ή παιδεία. Είναι τó πεντόσταγμα της, κοντά της έρχεται και ή δικαιοσύνη. Πριν 16 χρόνια ó τότε αρχικαγκελάριος της "Αγγλίας λόρδος Μπρούμ είχε πει: ("Η παιδεία κάνει τó λαό εύκολο νά τον οδηγήσεις, αλλά δύσκολο νά τον παρασύρεις" εύκολο νά τον κυβερνήσεις, αλλά αδύνατο νά τον υποδουλώσεις!)

3) Στην έλλειψη ρεαλιστικού σχεδιασμού και

προοπτικής για την αντιμετώπιση των νέων δεδομένων που ήλθαν και έρχονται άπαιτητικότερα στα πλαίσια όχι μόνο της νέας τεχνολογικής εποχής αλλά και των έκρηκτικών κοινωνικοοικονομικοπολιτικών εξελίξεων σε τοπικό αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο.

4) Στόν δυσανάλογο για τις ανάγκες της παιδείας μας κρατικό προϋπολογισμό, έστω και αν έξαντλούνται όλα τά δυνατά περιθώρια. Για την παιδεία μας (έπως και για την υγεία και την άμυνα — πρώτα όμως για την παιδεία) είναι άνάγκη τούτη την ιστορική για την παρατέρα πορεία του "Εθνους μας ώρα νά δώσουμε ό,τι περισσότερο μπορούμε. Δεν φθάνει ή σύγχρονη υλικοτεχνική ύποδομή, που δεν έχουμε. Χρειάζεται και κατάλληλο εκπαιδευμένο προσωπικό. "Όπωςδήποτε χρειάζονται πρόσωπα που νά συναισθάνονται την εκπαιδευτική τους ιδιότητα ως λειτουργήμα ίερό για νά διακονήσουν άποδοτικά στον ίερό χώρο της παιδείας μας. "Η έδρα για τόν λειτουργό της παιδείας πρέπει νά είναι θυσιαστήριο. "Όμως, κανενός δεν πρέπει νά διαφεύγει και ή ώμη πραγματικότητα της συνπαράξεως λειτουργήματος και βιοποριστικού επαγγέλματος. "Ο εκπαιδευτικός και ή οικονομεία του πρέπει όχι άπλά νά επιβιώσουν αλλά νά ζήσουν με αξιοπρέπεια άνάλογη του ύψους του εκπαιδευτικού λειτουργήματος. "Η άνάγκη αντίστοιχης με την προσφορά του εκπαιδευτικού άμοιβής προβάλλει έπιτακτική.

Φυσικά έχω επίγνωση της κοινοτυπίας των επισημάνσεών μου, όμως και διαπιστώνω με λύπη ότι στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική τά παραπάνω, κατά τó πλείστον, δεν λαμβάνονται υπόψη γι' αυτό και θεωρώ άναγκαία τη σημερινή μου ταπεινή αναφορά — υπόμνηση, μίξ και σχεδόν δλόκληρος ó "Ελληνικός λαός, αυτές τις ήμέρες ιδιαίτερα, ζει την όδύνη της εκπαιδευτικής μας κρίσης.

Δεν γνωρίζω αν ή ρωνή μου φθάσει στους άρμόδιους. Τό ελπίζω. Γι' αυτό και υποβάλλω με τόν πόνο και την άγωνία όχι μόνο του λειτουργού της παιδείας αλλά και του Κληρικού και του πατέρα την εκκλησία - πρόταση:

1. Για χάραξη εθνικής (υπερκομματικής) εκπαιδευτικής πολιτικής σήμερα (αύριο θά'ναι άργά) με την έλπίδα ότι έτσι θά παύσει επί τέλους ή παιδεία νά άποτελεί φθηνό εκμεταλλεύσιμο είδος — μπαλάκι στο παιχνίδι της κομματικής αντιπαράθεσης.

Ειδικότερα, μία υπερκομματική αντιμετώπιση του προβλήματος της παιδείας (ως τó Νο 1 εθνικό ζήτημα) θά βοηθήσει στο νά παύσει ή σύγχυση μεταξύ έλευθερίας (στοιχείο σύμφυτο της παιδείας) και έλευθεριότητας (στοιχείο χαρακτηριστικό άπαιδευσίας, άμορφωσίας και λαϊκισμού). "Έτσι θά σταματήσει, ελπίζω, σε ίκανοποιητικό βαθμό ή άκριτη έπιτροπτι-

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Θεομητορική εὐλάβεια.

Ὁ ἀφιγερομένος εἰς τὴν Παναγίαν μὴν Αὐγουστος δίδει εὐκαιρίαν εἰς πάντας τοὺς ὀρθοδόξους πιστοὺς νὰ στρέψουν ἄλλην μίαν φορὰν εὐλαβῶς τὴν σκέψιν των, κατὰ τρόπον ἰδιαίτερον, πρὸς τὴν Μητέρα τοῦ Ἀντρωτοῦ, τῆς ὁποίας ἡ παρουσία διαποτίζει ὁλόκληρον τὸ ἐκκλησιαστικὸν λειτουργικὸν ἔτος καὶ πάσας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς τῶν ὀρθοδόξων πιστῶν.

Πάντοτε οἱ Ὀρθόδοξοι, οἵτινες κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον ψάλλουν ἕμνους ἐξοδίου εἰς τὴν ἔνδοξον Κοίμησίν τῆς, ἀνατείνουν τὴν σκέψιν των πρὸς τὴν γεννήσασαν «λυτρωτὴν αἰχμαλώτους», πρὸς τὴν «κλίμακα ἐπουράνιον, δι' ἧς κατέβη ὁ Θεός», πρὸς τὴν «γέφυραν μεταίγουσαν τοὺς ἐκ γῆς πρὸς οὐρανὸν» καὶ πρὸς ἐκείνην, ἣτις, ἕνεκα τῆς «μητρικῆς παρησίας» τῆς, εἶναι πάντοτε «τῶν ὀλιβομένων ἢ χαρᾶ» καὶ «Χριστιανῶν ἢ προστάτις».

Ἐξ ἐπόψεως οἰκονομικῆς εἶναι εὐχάριστον, ὅτι οἱ μὲν Ρωμαιοκαθολικοὶ ἔχουν ἐπίσης ἀνεπτυγμένην τὴν εὐλάβειαν πρὸς τὴν Θεομήτορα καὶ καλλιεργοῦν ἐντατικῶς τὰς Μαριολογικὰς σπουδὰς. οἱ δὲ Προτεστάνται ὁλονὲν καὶ περισσότερον δεικνύουν ἐκδήλους στάσεις ἐπιστροφῆς εἰς τὴν περὶ Θεομήτορος ἀντίληψιν τῆς ἀρχαίας ἡρωμένης Ἐκκλησίας.

Ἡ ΚΘ' Κληροκολαϊκὴ Συνέλευσις τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς.

Ἡ ΚΘ' κληροκολαϊκὴ συνέλευσις τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς, ἣτις ἀπὸ 1ης μέχρι 7ης Ἰουλίου ἐ.ε. συνεκλήθη ἐν Βοστώνῃ καὶ διὰ τὴν ὁργάνωσιν τῆς ὁποίας τὰ μέγιστα συνεβιάετο

ἡ ἄοκνος προσπάθεια τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Βοστώνης κ. Μεθοδίου, ἐσημείωσε πλήρη ἐπιτυχίαν καὶ κατέστησε συνειδητὴν τὴν προϋέσαν προῦδον τοῦ Ὀρθοδόξου Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀμερικῆς.

Ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος Συνελεύσει κατεδείχθη ἄλλην μίαν φορὰν ὁ — ὑπὸ τὴν πεφοτισμένην πνευματικὴν ἡγεσίαν τοῦ χαρισματικοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς κ. Ἰακώβου — Ἐθνοαρχικός ὁλός τῆς Ἑλληνορθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἀμερικῆς, ἣτις, ὡς καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔχομεν ἐπισημάνει, συμβάλλεται, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, εἰς τὴν ἀναζωογόνησιν τῶν Ἑλληνορθοδόξων κοινοτήτων τῆς Ἀμερικῆς, εἰς τὴν κατὰ ρεαλιστικὸν καὶ οὐχὶ οὐτοπιστικὸν τρόπον ἀποτροπὴν τοῦ ἀφελληνισμοῦ των, εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ταυτότητος καὶ αὐτοσυνειδησίας των, εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τῆς ἑλληνικῆς ἀνθρωπιστικῆς παιδείας καὶ εἰς τὴν ἀνύψωσιν τῆς ποιοτικῆς τῆς στάθμης, εἰς τὴν δημιουργίαν θεογῶν κατασκηνώσεων καὶ ἐν Ἑλλάδι, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἔργου καὶ τῆς ὀρθοδόξου κατηχίσεως, εἰς τὴν διατήρησιν τῶν πολιτιστικῶν μας παραδόσεων, εἰς τὴν ζωντανὴν σύνδεσιν τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας μετὰ τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὴν θαυμασίαν ἐνεργοποίησιν πρὸς χάριν τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνικῆς διακονίας τοῦ ἐκλεκτοῦ γυναικείου δυναμικοῦ καὶ τῆς φιλοπτόχου Ἀδελφότητος, εἰς τὴν προβολὴν καὶ διάδοσιν ἑλληνορθοδόξων ἐντύπων καὶ ὀπτικοακουστικῶν μέσων, εἰς τὴν ὑπερὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀξιοποίησιν τῆς Πληροφορικῆς, εἰς τὴν ὁργάνωσιν τοῦ κοινωνικοῦ ἔργου, εἰς τὴν προώθησιν τοῦ ἰδεώδους τῆς ἀληθινῆς εἰρήνης, εἰς τὴν παροχὴν ἑλικῆς καὶ πνευματικῆς βοήθειας εἰς τὴν Μητέρα Ἑλλάδα, εἰς τὴν προάσπισιν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, εἰς τὴν προώθησιν τῆς διεθνοῦς συνεργασίας, εἰς

κόπητα καὶ ἀσυνδοσία. Ἀκόμη δὲν θὰ εἶναι εὐκόλια τὰ πρόχειρα πειράματα ἐντυπωσιασμοῦ καὶ οἱ ἀμελέτητες μεταρρυθμίσεις πικρῶν σκοπιμοτήτων. Ἐπὶ πλέον ἀσκεῖται εὐχερέστερος καὶ ἀντικειμενικὸς ἔλεγχος ἀπόδοσης τῶν λειτουργῶν τῆς, ὥστε κάποτε νὰ κυριαρχήσει σὲ κάποιον βαθμὸ ἡ ἀξιοκρατία καὶ νὰ σταματήσῃ ἡ ἰσοπεδωτικὴ ναυτροπία, ποὺ σκόπιμα καλλιεργεῖται ἀπὸ ἀνθρώπους «μηδενικῆς βάσης» στὸν τόσο εὐαίσθητο αὐτὸ χώρον τῆς Ἐθνικῆς μας ζωῆς.

2. Γιὰ συνειδητοποίηση μὲ κάθε τρόπο ἐκ μέρους τῶν ἐπιτελικῶν φορέων τῆς παιδείας μας καὶ φυσικὰ ὁλόκληρου τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ κόσμου τῆς χώρας μας τῆς εὐθύνης καὶ συνευθύνης τους στὴν ἱστορικὴ συγκυρία τοῦ σήμερα. Περισσότερη ἐνταση τῆς προσωπικῆς καὶ συλλογικῆς προσπάθειας καὶ συστηματικότερη μεθόδευσὴ τῆς γιὰ θετικὴ ἀξιοποίηση τῶν νέων δεδομένων — προκλήσεων ποὺ μὲ ταχύτητα προβάλλονται ἀπαιτητικὰ σὲ ἐπίπεδο τοπικὸ καὶ παγκόσμιον. Ὅλοι οἱ λειτουργοὶ τῆς παιδείας μας εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀποφασίσουμε μὲ μεράκι ἓνα νέο ξεκίνημα ἀποφασι-

σμένοι νὰ γύσουμε περισσότερο ἰδρώτη. Εἶναι σαφές ὅτι στοὺς ὤμους μας πέφτει κυρίως τὸ ἱστορικὸ βᾶρος τῆς 3ης χιλιετηρίδας.

3. Γιὰ νὰ δοθεῖ — χωρὶς καθυστέρηση — ἡ μεση προτεραιότητα στὰ οἰκονομικὰ τῆς παιδείας μας, τὴν ὑλικοτεχνικὴ ὑποδομὴ τῆς ὁποίας προτείνουμε νὰ καλύψῃ ἡ ὑπὸ ἀξιοποίηση μοναστηριακῆς περιουσίας, ποὺ μὲ τὴν πρόσφατη συμφωνία Ἐκκλησίας — Πολιτείας πῆρε στὴ δικὴ τῆς εὐθύνη διαχείρισῆς ἡ Πολιτεία. Ἐποὶ ἔχι μόνον θὰ ἀξιοποιηθεῖ πραγματικὰ γιὰ τὸ καλὸ τοῦ λαοῦ ἡ μοναστηριακὴ περιουσία (γιὰ τὴν τύχη τῆς ὁποίας τόσος λόγος γίνεται) ἀλλὰ καὶ θὰ ἀποδειχθεῖ ἄλλη μιά φορὰ ἡ ἱστορικὴ συνέχεια τῆς προσφορᾶς τῆς Ἐκκλησίας μας στὴν παιδεία τοῦ Γένους μας.

Πρωτοπρ. ΝΙΚ. Γ. ΣΚΙΑΔΑΡΕΣΗΣ
Δ/ντῆς Ἐκκλησι. Λυκείου Πατρῶν

τήν ανάπτυξιν τῶν διορθοδόξων καὶ διεκκλησιαστικῶν σχέσεων, εἰς τὴν ἐπικράτησιν τοῦ ὑγιоῦς οἰκουμενικοῦ πνεύματος καὶ εἰς τὴν λύσιν πιεστικῶν κοινωνικῶν προβλημάτων.

Ἐν τῇ αὐτῇ Κληρικολαϊκῇ Συνελεύσει κατέστησαν ἐπίσης ἐμφανεῖς αἱ προσπάθειαι πρὸς ἀνάδειξιν καταλλήλων Ἑλλήνων εκπαιδευτικῶν ἐν Ἀμερικῇ, ὡς καὶ πρὸς ἀνάδειξιν τῆς στάθμης τοῦ ἐν αὐτῇ πεφωτισμένου ἑλληνορθόδοξου ἱεροῦ κλήρου διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν θεολογικῶν σπουδῶν καὶ τῆς καλύτερας ὁργάνωσός τοῦ Ἑλληνικοῦ Κολλεγίου καὶ τῆς λαμπρᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, ἧτις γνωρίζει ἐσχάτως ποιοτικὴν ἀναβάθμισιν διὰ τῶν προσπαθειῶν τοῦ διακεκριμένου Προέδρου αὐτῶν Πανερωτάτου Μητροπολίτου Ν. Ἱερσῆς κ. Σύλλα καὶ τοῦ ἐκλεκτοῦ διδακτικοῦ των προσωπικοῦ.

35ῃ Ἑβδομάς Λειτουργικῶν Σπουδῶν.

Τὸ ἐν Παρισίοις Ἰνστιτοῦτον Ὁρθοδόξου Θεολογίας («Ἅγιος Σέργιος») ὠργάνωσεν ἀπὸ 28ης Ἰουνίου μέχρι 1ης Ἰουλίου 1988 τὴν «35ῃν Ἑβδομάδα λειτουργικῶν σπουδῶν», καθ' ἣν διακεκριμένοι λειτουργιολόγοι πασῶν τῶν κυριωτέρων χριστιανικῶν ὁμολογιῶν ἐξήτασαν διαφόρους πτυχὰς τοῦ θέματος: «Λατρεία, Ἐπιστροφή (Μετάνοια) καὶ Μοναστικὸς βίος» (Liturgie, Conversion et Vie Monastique) καὶ ἐπεσήμαναν τὴν συμβολὴν τοῦ πνεύματος τῆς ἐπιστροφῆς καὶ μετανοίας, ὡς καὶ τοῦ μοναστικοῦ ιδεώδους εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ὅλου, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μέρος πτυχῶν τῆς Χριστιανικῆς Λατρείας.

Οὕτω καὶ ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος Ἑβδομάς συνέχισε μίαν λαμπρὰν παράδοσιν, ἧτις ἔχει προωθήσει τὰς καθ' ὅλον λειτουργικὰς σπουδὰς καὶ ἔχει πλουτίσει τὴν λειτουργικὴν βιβλιογραφίαν διὰ πολυτίμων τόμων ἐξαιρετικῶν λειτουργικῶν μελετῶν.

Ἐυχόμεθα, ὅπως τὸ ὑπὸ τὴν αἰγίδα καὶ τὰς ἐνδοξίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀκτινοβολοῦν Ἰνστιτοῦτον «Ἅγιος Σέργιος» συνεχίσῃ τὸ λαμπρὸν αὐτοῦ ἔργον, ὅπερ ἐν στενωπῇ συνεργασία μετὰ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Γαλλίας προβάλλει τὴν Ὁρθοδοξίαν καὶ ἰδίως τοὺς θρησκευτοὺς τῆς Ὁρθοδόξου Λατρείας εἰς τὸν Ἀντικὸν κόσμον καὶ εἶναι θαλερὸν φωτῶριον γηησίῳ οἰκουμενικοῦ διαλόγου.

Ἐκκλησία καὶ Νεότης.

Τὸ μερίμη τῶν Γραφείων Τύπου τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ δαπάναις τοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκλησία» ἐκδιδόμενον καὶ δωρεὰν διανεμόμενον φυλλάδιον «Πρὸς τὸ Λαὸν» ἐξήτασε προσφάτως τὸ θέμα «Ἐκκλησία καὶ Νεότης». Οὕτως, ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἐξαιροῦνται τὸ ἔργον τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Κέντρων Νεότητος καὶ ἡ φροντίς τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὴν πρὸς χάριν τῶν νέων ἐκδοσὶν καταλλήλων βιβλίων καὶ διὰ τὴν ὁργάνωσιν εἰδικῶν δι' αὐτοὺς καλλιτεχνικῶν ἐκδηλώσεων, ἐορτῶν, θερινῶν κατασκηνώσεων, ἐνοριακῶν ἐστιῶν καὶ τοῦ ἐν τῇ Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῇ Ἀθηνῶν «Ἰδρύματος Νεότητος».

Ὡς ἐπισημαίνεται ἐν τῷ φυλλάδιῳ «μέσα στοὺς

σύγχρονους καταλυτικοὺς καὶ ἰσοπεδωτικοὺς καιροὺς μας» τὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα καὶ τὰ ἄλλα Ἐκκλησιαστικὰ Κέντρα Νεότητος «ἀποτελοῦν λύσεις πνευματικῆς δροσιάς καὶ πολιτιστικῆς ἐστίας». Σκοπὸς αὐτῶν «εἶναι νὰ μορφώσων ἄξιους χριστιανοὺς καὶ οἰκογενεϊάρχους, παρέχοντάς τοὺς παράλληλα πάμπολλες εὐκαιρίες γιὰ ψυχαγωγία, πνευματικὴ ἀναψυχή» καὶ «ὀλοκληρωμένη κατάρτιση στὴν ὀρθόδοξη πίστη καὶ τὴν ἑλληνικὴ παράδοσιν».

«Ἐκκλησιαστικὸν Βῆμα».

Εἰς τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων ἐκδιδόμενα ἔντυπα προσετέθη καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Φωκίδος κ. Ἀθηναγόρου πραγματοποιουμένη «περιοδικὴ ἔκδοσις ἐνημερώσεως καὶ πνευματικῆς οἰκοδομῆς τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Φωκίδος», ἧτις ἔκδοσις φέρει τὸν τίτλον «Ἐκκλησιαστικὸν Βῆμα».

Ἡ ὑπὸ μορφήν ἐφημερίδος λίαν ἐπιμελετημένη ἔκδοσις αὕτη, ὡς σημειοῦται ἐν μικρῷ κριτῷ ἄρθρῳ τοῦ ὑπ' ἀρ. 1 φύλλον, ἀποβλέπουσα εἰς τὴν ἐπικοινωνίαν τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μητροπόλεως μετὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ πληρώματός της, «θὰ ἀγκαλιάσει τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον καὶ θὰ σκίψει στὰ προβλήματά του, μὲ πολλὴ κατανόηση, περισσὴ στοργὴ καὶ ἀγάπη. Θὰ μελετήσῃ τὸ σημερινὸ ἄνθρωπον, τὰ προβλήματά του (ἀτομικά, οἰκογενεϊακά, πνευματικά, ἠθικά, εκπαιδευτικά, κοινωνικά, ἐθνικά, πολιτιστικά κ.ἄ.) καὶ τὸν περίγυρό του, ἀντικειμενικὰ καὶ υπεύθυνα. Θὰ προσπαθήσῃ, κατὰ τὸ δυνατόν, νὰ δώσῃ κατάλληλες καὶ σωστὲς κατευθύνσεις καὶ λύσεις, σύμφωνα μὲ τὸ Ἐδαγγέλιον».

Ἐυχόμεθα, ὅπως ἡ νέα ἐκκλησιαστικὴ ἐφημερίς πραγματώσῃ τοὺς σκοποὺς της τούτους καὶ γνωρίσῃ λαμπρὰν σταδιοδρομίαν πρὸς δόξαν τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας.

Τὸ ζήτημα τῆς μειώσεως τῶν στρατιωτικῶν δαπανῶν.

Ὁ ἀκαδημαϊκὸς κ. Ἀγγ. Ἀγγελόπουλος, ἐξετάσας ἐν ἄρθρῳ του τὸ πρόβλημα τῶν ἐπιπτώσεων ἐκ τῶν ἐξηγμένων ἐν τῷ κόσμῳ στρατιωτικῶν δαπανῶν, τονίζει, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὰ ἑξῆς: «Ἡ μείωσις τῶν στρατιωτικῶν δαπανῶν θὰ ἐπιτρέψῃ σὲ ὅλες τῖς χώρες καὶ ἰδίᾳ στὶς ΗΠΑ, νὰ διαθέσουν τὰ ποσὰ ποὺ θὰ ἐξοικονομηθοῦν, γιὰ τὴν κάλυψη τῶν ἐλλειμμάτων τους, γιὰ τὴν ἀξίωση τῶν παραγωγικῶν καὶ κοινωνικῶν τους δαπανῶν, γιὰ τὴν ἐνίσχυση τῶν χωρῶν τοῦ Τρίτου κόσμου καὶ γενικὰ γιὰ τὴν ἀνάκαμψιν τῆς δραστηριότητος τῆς διεθνοῦς οἰκονομίας. Ἄν συνεχισθεῖ ἡ πολιτικὴ αὐτῆ τῆς ὑφῆξης καὶ τοῦ ἀφοπλισμοῦ, ἡ διεθνὴς αὐτῆ συνεργασία εἶναι τὸ πιὸ παρήγορον μέσο στὸν παραλογισμό τῆς ἐποχῆς ποὺ ζοῦμε. Γιατὶ διερωτᾶται κανεὶς, τί θὰ εἶχε πράγματι συμβεῖ καὶ ποιὰ θὰ ἦταν ἡ ὄψη τοῦ κόσμου ἂν τὰ δισεκατομμύρια τῶν δολλαρίων ποὺ διετεθήσαν ἀπὸ τὶς δύο Ὑπερδυνάμεις γιὰ τὴν κατασκευὴ τῶν πυρηνικῶν πυραύλων ποὺ πρόκειται ἤδη νὰ καταστραφοῦν, καὶ τὰ ὅσα θὰ ἀπαιτηθοῦν γιὰ τὴν καταστροφὴ τους, εἶχαν χρησιμοποιηθεῖ γιὰ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Τρίκκης και Σταγών

—Τὴν Κυριακὴ τῆς Σαμαρεΐτιδος, 8 Μαΐου ἐ.ἔ., ἐορτάσθη με λαμπρότητα καὶ μεγαλοπρέπεια ἡ ἑτήσια Πανηγυρὶς τοῦ Πολιοῦχου μας Ἁγίου Βησσαρίωνος. Τὴν παραμονὴ ἐτελέσθη πανηγυρικός Ἀρχιερατικός Ἐσπερινός καὶ τὴν κυριώνυμον ἡμέρα πανηγυρική Ἀρχιερατικὴ θεία Λειτουργία μετὰ τὸ πέρας τῆς ὁποίας ἐγένετο λιτάνευσις τῆς τιμίας κάρας καὶ τῆς ἱ. Εἰκόνης τοῦ Πολιοῦχου μας Ἁγίου Βησσαρίωνος στοὺς κεντρικούς δρόμους τῆς πόλεως.

Ἀπασῶν τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν προεξήρχε ὁ Σεβ. Ποιμενάρχης μας κ. Ἀλέξιος, παρέστησαν δὲ αἱ Ἀρχαὶ τῆς πόλεως, ἐκπρόσωποι Ὑπηρεσιῶν, Συλλόγων, Σωματείων, ἀντιπροσωπεῖες μαθητῶν καὶ μαθητριῶν Πρωτοβαθμίου καὶ Δευτεροβαθμίου Ἐκπαιδευσεως καὶ πλήθος εὐλαβῶν χριστιανῶν.

—Τὴν 24 Ἀπριλίου ἐ.ἔ. ἡ ἱ. Μητρόπολις ὀργάνωσε πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ἐκδήλωση στὴ Σταγιαδειο αἰθουσά τῆς προκειμένου νὰ τιμήσει τὴν Μητέρα, αὐτὴ τὴν ἱερὴ πηγὴ τῆς ζωῆς, με ὀμιλητὴ τὸν συμπόλιτῆ μας Ἐκπαιδευτικὸ, Λογοτέχνη καὶ Κριτικὸ κ. Χρυσόστομο Ζήση με θέμα: «Ἡ Μητέρα στὴ ζωὴ μας».

—Τὸ Σάββατο 4 Ἰουνίου ἐ.ἔ. ἔφθασε στὴν πόλι μας, κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου μας κ. Ἀλεξίου, ἡ πολυμελὴς μικτὴ χορωδία τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ τοῦ ΚΥΟΡΙΟ τῆς ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Φινλανδίας. Τὸ Σάββατο τὸ ἀπόγευμα ἡ ἀνωτέρω χορωδία ἔψαλε κατὰ τὸν ἔσπερινὸ τῆς ἑορτῆς τῶν Ἁγίων Πάντων στὸν ἱερό Ναὸ τοῦ Ἁγίου Νικολάου Τρικάλων, χοροστατοῦντος τοῦ Σεβασμιωτάτου Ποιμενάρχου μας. Στὸ τέλος ὁ Σεβ. παρουσίασε σὸ πολυπληθές ἐκκλησίασμα τὴν χορωδία, ἡ ὁποία ἐντυπωσίασε καὶ ἐνθουσίασε με τὴν θαυμάσια ἐκτέλεση καὶ ἀρμονία τῶν ὕμνων, καὶ μίλησε γιὰ τὴν Ἐκκλησία τῆς Φινλανδίας.

Στὴ συνέχεια δεξιώθηκε τὰ μέλη τῆς χορωδίας στὸν Μητροπολιτικὸ Οἶκο, στοὺς ὁποίους διένειμε ἀναμνηστικὰ δῶρα καὶ παρέθεσε ἐπίσημο δείπνο πρὸς τιμὴν τῶν. Τὸ πρωτὶ τῆς Κυριακῆς 5 Ἰουνίου ἡ χορωδία ἔψαλε κατὰ τὴ θεία Λειτουργία στὴν ἱερά Μονὴ Βυτουμά. (Ἐκ τῆς ἱ. Μητροπόλεως)

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΕΡΒΙΑΣ

Εἰς τὸ ἐν Βελιγραδίῳ Πατριαρχικὸν Μέγαρον, ἀπὸ 14 - 25 Μαΐου τρέχοντος ἔτους, συνήλθεν εἰς τὴν τακτικὴν ἑτήσιαν σύνοδον ἡ ἱεραρχία τῆς Ὁρθοδόξου Σερβικῆς Ἐκκλησίας ὀπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ. Τὸ σχετικὸν Ἀνακοινωθὲν ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Τὴν Κυριακὴν, 15ην Μαΐου, ἐτελέσθη εἰς τὸν Καθεδρικὸν ναὸν Ἀρχιερατικὴ θεία Λειτουργία, τῆς ὁποίας πρέσβη ὁ Πατριάρχης Γερμανός. Τὴν ἰδίαν ἡμέραν

τὴν εὐημερία τῶν ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων ποὺ ζοῦν σήμερα στὴ φτώχεια καὶ τὴ μιζέρια».

Γενικὴ εἶναι ἡ ἐνχὴ, ὅπως βασιλεύσῃ ἐν τῷ κόσμῳ ἡ εὐσέβεια, θεμελιωμένη ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης, ἵνα τὸ ὄραμα τοῦ εἰδικοῦ ἐπὶ ζητημάτων οικονομικῆς ἀναπτύξεως διακεκομμένου ἀκαδημαϊκοῦ γίνῃ ἐν τῷ ἐγγύς μέλλοντι πραγματικότης.

τὸ ἀπόγευμα ἐγένετο ἐπίσημος ἑορτασμός τῆς χιλιετηρίδος τοῦ βαπτισμοῦ τοῦ Ρωσικοῦ λαοῦ, κατὰ τὸν ὁποῖον ἀμίλησε σχετικῶς ὁ Ἐπίσκοπος Ζίτσης Στέφανος.

Τὴν Δευτέραν, 16ην Μαΐου, συνήλθε τὸ Κεντρικὸν Συμβούλιον διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ Ναοῦ - Μνημείου τοῦ Ἁγίου Σάββα, εἰς τὸ Βράτσαρ τοῦ Βελιγραδίου. Μετ' εὐχαριστήσεως διεπιστώθη ὅτι αἱ ἐργασίαι συνεχίζονται συμφώνως πρὸς τὸ πρόγραμμα. Τὸ Κεντρικὸν Συμβούλιον ἀναμένει καὶ περαιτέρω ἔτι μεγαλυτέραν οικονομικὴν ἐνίσχυσιν συμπάσης τῆς Ἐκκλησίας, πρὸς ἐπιτυχὴ ἀποπεράτωσιν τοῦ σημερινοῦ καλεῖ ὅλους τοὺς ὀρθοδόξους Σέρβους νὰ συνεννοηθῶν καλεῖ ἀπὸ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ Ναοῦ — ἕκαστος νὰ ἐντειχίσῃ ἑαυτὸν εἰς τὸ ἱερόν τοῦτο κτίσμα, ἐξ ἀγάπης πρὸς τὸν πνευματικὸν πατέρα τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ τοῦ ἔθνους καὶ πρὸς ἀμοιβαίαν ἀγάπην καὶ κοινὸν μέλλον ὄλων μας.

Τὸ κανονικὸν ἔργον τῆς ἱεραρχίας ἤρχισε διὰ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἐκθέσεων τῆς Διαρκoῦς ἱεράς Συνόδου, τοῦ Πατριαρχικοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου, τῶν Ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων, ὡς καὶ τῶν Ἐπαρχιούχων ἀρχιερέων περὶ τοῦ ἀρχιπομνημιατικοῦ τῶν ἔργου. Καὶ κατὰ τὸ τρέχον ἔτος ἐπαναλαμβάνονται τὰ αὐτὰ προβλήματα εἰς ὅλα τὰ πεδία τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ βίου ἀναφορικῶς πρὸς τὰς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Κράτους. Τὰ ἄλυτα περιουσιακὰ - νομικὰ ζητήματα, περαιτέρω καταπάτησις τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἀκινήτων (παράδειγμα ἡ παράνομος κατάληψις κτημάτων τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐξαιρετικῆς σημασίας Μονῆς Μπάνια — πλησίον τοῦ Πρίμπτσι), ἡ παρεμπόδισις τῆς ἐπανεγέρσεως τῶν κατὰ τὸν πόλεμον καταστραφέντων ναῶν, ἀποτελοῦν εἰς μερικὰ μέρη πάντοτε ἀκόμη μέγα πρόβλημα διὰ τὸ κανονικὸν ἔργον τῆς Ὁρθοδόξου Σερβικῆς Ἐκκλησίας (ἰδίως εἰς τὴν Αὐτόνομον περιοχὴν τῆς Βοϊβογιτίας, εἰς τὴν Κροατίαν καὶ τὴν Βοσνίαν καὶ Ἐρζεγοβίνην). Εἰς τὴν Κροατίαν δὲν ἔχει ἐπιλυθεῖ ἱκανοποιητικῶς τὸ ζήτημα τῆς καταβολῆς τῆς συνεισφορᾶς διὰ τὴν κοινωνικὴν ἀσφάλισιν τῶν ἱερῶν. Παραμένει εἰσέτι ἄλυτον τὸ ζήτημα τῶν Ἐκκλησιαστικο - κοινοτικῶν κατοικιῶν εἰς τὸ Ζάγκρεμπ, ἀπὸ τοῦ πολέμου καὶ μέχρι σήμερον.

Ἡ ἱεραρχία ἀνησυχεὶ ζωηρῶς διὰ τὰς ἀβάσιμους ἐπιθέσεις ἐναντίον ὀρισμένων Ἀρχιερέων, ἱερῶν καὶ πιστῶν τῆς Ὁρθοδόξου Σερβικῆς Ἐκκλησίας, καθὼς καὶ διὰ τὴν περαιτέρω τύχην καὶ διατήρησιν τῶν ἱστορικῶν Μονῶν τῆς Στουντενίτσης καὶ τῆς Μοράτσης, ἀπειλουμένων ἐκ τῆς σχεδιαζομένης ἀνεγέρσεως ὑδροηλεκτρικῶν φραγμάτων πλησίον τῶν ἱερῶν τούτων Μονῶν. Διεπιστώθη ὅτι τὰ Κρατικὰ ὄργανα δὲν ἐπέστρεψαν ἀκόμη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὰ Ληξιαρχικὰ θιβλίαι καὶ ὅτι τὸ «Πρωτόκολλον» περὶ ἐπιστροφῆς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν θησαυρῶν εἰς τὸ Ζάγκρεμπ δὲν ἐφρημόσθη εἰσέτι.

Ἡ ἱεραρχία μετὰ μεγάλης ἀνησυχίας διαπιστώνει ἐπίσης ὅτι αἱ δοκιμασίαι τῆς Ὁρθοδόξου Σερβικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸ Κοσσυφοπέδιον καὶ τὴν Μετοχίαν ὄχι μόνον δὲν ἔπαυσαν, ἀλλὰ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ὄλονεν καὶ περισσύτερον χειροτερεύουν. Ἡ ἱεραρχία ἠσυχολήσῃ καὶ μετὰ τὸ ζήτημα τῆς τραγικῆς καταστάσεως τοῦ πληρῶς ἐγκαταλειφθέντος ὀρθοδόξου πληθυσμοῦ εἰς τὴν Ἀλβανίαν, μετὰ τῶν ὁποίων ὑπάρχουν καὶ ἀρκετοὶ ὀρθόδοξοι Σέρβοι.

Ἡ ἱεραρχία ἔλαβε σημαντικὰς ἀποφάσεις διὰ τὸν πανηγυρικὸν ἑορτασμόν τῶν 600 ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἱστορικῆς μάχης τοῦ Κοσσυφοπεδίου καὶ τὸν κεντρικὸν

έορτασμόν εις τὴν Μοῆν τῆς Γκρατσανίτης τὸ 1989, μὲ πρόγραμμα μετακομιδῆς τῶν ἱερῶν λειψάνων τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος βασιλέως Λαζάρου εἰς τὴν κτητορικὴν τοῦ Μοῆν Ραβάνιτσα, πλησίον τῆς πόλεως Τσοῦπριγια. Ἡ Ἱεραρχία αἰσθάνεται ἐνισχυμένη ἐκ τῆς συνδρομῆς εἰς τὴν ἀνακαίνισιν τῶν Μοῶν τῆς Φρούσκα Γκόρα καὶ χαιρετίζει πᾶσαν προσπάθειαν διὰ τὴν ρύθμισιν τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας. Ὡσαύτως, χαίρει καὶ διὰ τὴν εἰδησιν ὅτι εἰς τὴν Μοῆν Κάλενιτς θὰ ἀποδοθῆ τὸ ἐπὶ ἔτη κατεχόμενον ὑπὸ τῆς Πολιτείας κονάκι.

Μελλοντικῶς ἡ Ὁρθόδοξος Σερβικὴ Ἐκκλησία θὰ ἐορτάζη τὸν προσφάτως ἀνακηρυχθέντα ἱερομάρτυρα Γκόρασντον, ἐπίσκοπον τσεχο-μοραβίας καὶ τὸν νεομάρτυρα Ἡλίαν τῆς Γεωργίας.

Ἐπίσης ἀπεφασίσθη ὅπως τὸ μέχρι τοῦδε Τμήμα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Βελιγραδίου εἰς τὸ Λιμπερτιβίλ τῶν ΗΠΑ, ἀποκτήσῃ πλήρη αὐτοτέλειαν.

Ἐκ τῆς τακτικῆς συνεδρίας τῆς Ἱεραρχίας, τὴν 24ῃ Μαΐου, ἀπεστάλησαν τηλεγραφήματα εἰς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν—τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως— καὶ εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ρωσικὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὴν Μόσχαν, ἐπὶ τῇ χιλιετηρίδι ἀπὸ τοῦ βαπτισμοῦ τῶν Ρώσων.

Ἡ Ἱεραρχία ἐκφράζει τὴν λύπην τῆς διὰ τὸ γεγονός ὅτι εἰς τὸν λαόν μας αὐξάνουν ὀλονέν καὶ περισσότερον οἱ τάφοι καὶ μειώνονται αἱ κούνιαι, καὶ καλεῖ ὄλους τοὺς πιστοὺς εἰς σεβασμὸν τῶν θείων ἐντολῶν περὶ γεννήσεως τέκνων καὶ σεβασμὸν τῆς ἱερότητος τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς ἀπὸ τῆς συλλήψεως μέχρι τοῦ θανάτου.

Εἰς τὴν τελευταίαν συνεδρίαν ἡ Ἱεραρχία ἐξελέξεν ὡς ἐπίσκοπον Βουδιμίου τὸν Δρα Δανιὴλ (Κροστς), μέχρι τοῦδε βοηθὸν ἐπίσκοπον Μαρκίαν. Εἰς τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Μαυροβουνίου καὶ Παραθαλασσίας Δανιὴλ ὡς Ἀναπληρωτῆς ἐξελέγη ὁ βοηθὸς ἐπίσκοπος Χβοστάνσκι Νικάνωρ (Μπογκούνοβιτς). Τοῦ ἀσθενήσαντος Ἐπισκόπου Κεντρικῆς καὶ Δυτικῆς Ἀμερικῆς Ἀναπληρωτῆς ἐξελέγη ὁ βοηθὸς ἐπίσκοπος Τοπλικίου Μητροφάνης (Κόντιτς). Ἐπίσκοπος τῆς χηρευούσης Ἱεραρχίας Δυτικῆς Ἀμερικῆς ἐξελέγη ὁ Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης Χρυσόστομος (Στόλιτς), μέλος τῆς ἀδελφότητος τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὁρει Μοῆνις Χιλανδαρίου καὶ βοηθὸς ἐπίσκοπος τῆς Αὐτοῦ Ἁγιότητος τοῦ Πατριάρχου τῶν Σέρβων Γερμανοῦ ἐξελέγη ὁ Πανοσιολογιώτατος Πρωτοσύγκελλος Σάββας (Μιλόσεβιτς), μέλος τῆς ἀδελφότητος τῆς Μοῆνις Στουεντίτσης, μὲ τὸν τίτλον Μοραβικίου.

Ἡ Ἱεραρχία ὡς Τοποτηρητὴν τῆς χηρευούσης Ἱεραρχίας Μπάτσκακς ὠνόμασε τὸν Ἐπίσκοπον Σουμαδίας Δρα Σάββαν.

Ἡ Ἱεραρχία ὡς Ἱερά Σύνοδος θὰ ἐργασθῆ ὑπὸ τὴν ἐξῆς σύνθεσιν: Ἡ Αὐτοῦ Ἁγιότης ὁ Πατριάρχης τῶν Σέρβων Γερμανός, ὁ Πανιερώτατος Ἐπίσκοπος Ζίτσης Στέφανος, ὁ Πανιερώτατος Ἐπίσκοπος Σουμαδίας Σάββας, ὁ Πανιερώτατος Ἐπίσκοπος Σρέμ Βασίλειος καὶ ὁ Πανιερώτατος Ἐπίσκοπος Βράνιε Σάββας.

Ὡς μέλη - ἀναπληρωταὶ ἐξελέγησαν οἱ Πανιερώτατοι Ἐπίσκοποι, Τιμοκίου Μιλούτιν καὶ Μπανιαλούκας Ἐφραίμ.

Ἡ Αὐτοῦ Ἁγιότης ὁ Πατριάρχης Γερμανός ἐδέχθη τὴν 18ην Μαΐου τρέχοντος ἔτους τὸν κ. Γεώργιον Παπανδρέου, Βουλευτὴν καὶ μέλος τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Γραφείου τοῦ ΠΑΣΟΚ, υἱὸν τοῦ νυν Πρωθυπουργοῦ τῆς Ἑλλάδος, συνοδευόμενον ὑπὸ δύο στενῶν συνεργατῶν του καὶ τοῦ Συμβούλου τῆς ἐν Βελιγραδίῳ Ἑλληνικῆς Πρεσβείας κ. Δούκα, καὶ εἶχε μετ' αὐτοῦ λίαν ἐνδιαφέρουσαν ἐγκάρδιον συνομιλίαν.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΙΘΙΟΠΙΑΣ

Τὴν 5ην Ἰουνίου μετὰ ὀλιγοήμερον ἀσθένειαν, ἐκοιμήθη εἰς Κύριον εἰς τὸ στρατιωτικὸν Νοσοκομεῖον τῆς Ἄντις - Ἀμπέμπα ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης τῆς Αἰθιοπικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας κυρὸς Τέκλα Χαίμανώτ, εἰς ἡλικίαν 70 περίπου ἐτῶν. Ἦτο μοναχὸς καὶ ἀδελφὸς εἰς τὴν Ἱεράν Μοῆν Ντέρμπρε Λιμπανος, μέχρι ποῦ ἐξελέγη Πατριάρχης τὸ 1975, ἀπὸ τὴν Ἱ. Σύνοδον τοῦ Πατριαρχείου, τῇ ὑποδείξει τῆς ἐπαναστατικῆς Κυβερνήσεως Αἰθιοπίας, εἰς διαδοχὴν τοῦ τότε συλληφθέντος καὶ ἐγκλεισθέντος εἰς τὰς φυλακάς μακαριστοῦ Πατριάρχου κυροῦ Θεοφίλου. Διεκρίνετο διὰ τὴν πίστιν του, τὴν εὐσεβειάν του, τὴν μοναχικὴν του ζωὴν, τὸ ἀμέριστον ἐνδιαφέρον του διὰ τὴν Ἐκκλησίαν του καὶ τὸν λαόν του, τὴν συνεργασίαν του μὲ τὰς πολιτικὰς ἀρχάς, ἐπὶ θεμάτων τοῦ λαοῦ του. Ἐπίσης διεκρίνετο διὰ τὴν ἀγάπην του κατ' ἐξοχίαν πρὸς τὴν Ἑλληνορθόδοξον Ἐκκλησίαν, τὴν ἐπιθυμίαν του νὰ σπουδάζουν πολλοὶ Αἰθίοπες Θεολογικὸν τομέα ἐν φαισίῃ ἱκανὸς 5 ἔτη μετὰ τὴν ἐκλογὴν του. Ἡ ἱκανότης του ὅμως ἦτο δυνατὴ, γεμάτη ζωῆ, ἀπεριόριστη καὶ κατάρθωσε νὰ ἐμψυχώσῃ τὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ του, ὁ ὁποῖος τὸν ὑπερηγάτα. Ἀλλὰ διετήρησε καὶ ἀγάπην, συνεργασίαν καὶ ἐγγύτησιν μετὰ τῶν κληρικῶν του.

Ἐπεσκέφη τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐφιλοξενήθη ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, τὸ ἔτος 1980, ὅτε διήλθε ἀπὸ τὴν Ἀθήναν ποῦ εἶχε μεταβῆ τὸ Πάσχα εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα μὲ 300 περίπου αἰθίοπας προσκυνητὰς. Ἡ μάρφωσίς του ἦτο ἐκ τῆς μελέτης τῶν Γραφῶν καὶ τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τοῦτο εἰς τὸν διοικητικὸν τομέα ἐνεφανίσθη ἱκανὸς 5 ἔτη μετὰ τὴν ἐκλογὴν του. Ἡ ἱκανότης του ὅμως ἦτο δυνατὴ, γεμάτη ζωῆ, ἀπεριόριστη καὶ κατάρθωσε νὰ ἐμψυχώσῃ τὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ του, ὁ ὁποῖος τὸν ὑπερηγάτα. Ἀλλὰ διετήρησε καὶ ἀγάπην, συνεργασίαν καὶ ἐγγύτησιν μετὰ τῶν κληρικῶν του.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου, διὰ τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Κίτρου κυροῦ Βαρνάβα, τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κορίνθου Κυρίου Παντελεήμονος, ἐπεσκέφη τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον κ. Σερραφείμ, καὶ ἐξεναγήθη εἰς τὴν Ριζάρειον Ἐκκλησιαστικὴν Σχολήν, τὴν Ἱεράν Μοῆν Πεντέλης, τὰς ἐγκαταστάσεις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, τὸ Σούνιον καὶ τὴν Ἀρχαίαν καὶ Νέαν Κόρινθον, ὅπου ὁ Ἁγιος Κορινθίας τοῦ ἐπεφύλαξεν ἰδιαιτέρας τιμὰς. Ὅτε ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Αἰθιοπίαν τότε, εἶπε εἰς τὸν λόγον του ὅτι ἐξῆσε εἰς τὴν Ἑλλάδα μὲ στοργὴν πολλὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡσθάνθη σὰν νὰ ἦτο εἰς τὴν Πατρίδα του καὶ τὸν λαόν του.

Τὴν Ἱ. Μητρόπολιν Ἀεζώμης ἐπεσκέφη 3 φορές ἀπὸ τὸ 1980, ἀλλὰ καὶ προηγουμένως. Ἐδέχθη δύο φορές μὲν πολλὰς τιμὰς, τὸν ἀειμνήστον Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας κυρὸν Νικόλαον καὶ παρέθεσε ἐπίσημα γεύματα καὶ προσέφερεν ἀναμνηστικά. Ἐπίσης τὸ ἔτος 1983 ἐδέχθη εἰς ἐπίσκεψιν τὸν νυν Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας κ.κ. Παρθένιον, ὡς Καρθαγένης, ποῦ εἶχεν ἔλθει δι' ὑπηρεσίαν τῆς Αἰθιοπικῆς Ἐκκλησίας μὲ Ἐπιτροπὴν τοῦ Π.Σ.Ε. τὸν προσεκάλεσεν εἰς γεῦμα εἰς τὸ Πατριαρχεῖον καὶ τὸν ἐξενάγησεν εἰς φιλικὰ ἀνθρώπινα Ἰδρύματα καὶ Ἱεραποστολικά τοῦ Πατριαρχείου του, εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ Ἄντις - Ἀμπέμπα 160 χιλιομ. καὶ ἐντὸς τῆς πόλεως. Μὲ τὸν Μητροπολίτην Ἀεζώμης Πέτρον, εἶχε ἐπὶ 9 περίπου ἔτη πολὺ καλὴν συνεργασίαν, στενὴν καὶ τακτικὴν ἐπικοινωνίαν, τὸν ἠγάπα, τὸν προσεκάλεε τακτικὰ, μετέβαινον μαζί εἰς τὰς ἐγκαταστάσεις καὶ τὰ Ἰδρύματα τοῦ Πατριαρχείου, τοῦ διεθίβαζε πάντοτε τὴν ἀγάπην του πρὸς τὰς Ἑλληνορθόδοξους Ἐκκλησίας, τὴν βοηθῆσαν τῶν Ὄποιων ἀπὸ τὸ 1983 ποῦ ἐνέσκηψε ὁ λυμὸς, σὲ ἐπίσημες λειτουργίας του καὶ κηρύγματα του πάντοτε ἰδιαιτέρως ἐτόνιζε καὶ ἔλεγε καὶ ἡσθάνετο ὑπερήφανος, εὐχαριστημένος, διότι εἶχε τὴν συμπαράστασιν τῶν Ἑλληνορθόδοξων Ἐκκλησιῶν.

Δὲν εἶμαι ξεχωριστὸς ἀπὸ τὴν ἀπανταχοῦ Ὁρθό-

δοξον Ἐκκλησίαν ἔλεγε, εἶμαι τὸ ἴδιο πρᾶγμα, εἰς αὐτὴν πιστεύω, αὐτὴν ἀγαπῶ διακαῶς καὶ ἀγαπῶ καὶ τὴν Ἑλλάδα. Τὰ ἄμφια καὶ τὴν μίτραν καὶ τὰς πατερίτσας πού τοῦ εἶχαν γίνεαι δῶρον, αὐτὰ μὲ καμάρι ἐφορούσε καὶ πρὶν ἓνα ἔτος ἀπέστειλεν εὐχαριστήρια γράμματα πρὸς τὸν ἀειμνήστον Πατριάρχην Νικόλαον, τὴν Ἱ. Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὴν Ἀποστολικὴν Διακονίαν, τὸν Σεβ. Γέροντα Ἀρχιεπίσκοπον Ἀμερικῆς κ.κ. Ἰάκωβον τοῦ ὁποίου μὲ τὴν πείναν ἢ συμπαραστάσις του καὶ ἡ βοήθειά του ὑπῆρξαν θετικαὶ καὶ ἀποδοτικαὶ καὶ ξεπέρασαν πᾶσαν προσδοκίαν, ὅπως ἐπίσης ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀμερικῆς, ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος ἦτο ὁ μόνος πού ἐγκαίρως ἐπελήφθη τῆς βοήθειας καὶ ἀπέστειλε δύο φορές ἀντιπροσώπους του πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον Αἰθιοπίας, κληρικούς καὶ λαϊκούς, τὸν Αὐγούστον 1985 καὶ τὸν Νοέμβριον 1985 καὶ ἐπεσκέφθησαν τὰς ἐγκαταστάσεις τῶν προσφύγων, τὰ Ἰδρύματα τῆς Ἐκκλησίας, τὴν εἰδικὴν Κυβερνητικὴν Ὑπουργικὴν Ὑπηρεσίαν Βοηθείας κ.ἄ. Ἐπίσης καὶ τὰ μέσα μαζικῆς ἐνημερώσεως εἶχαν παρουσιάσει τὴν βοήθειαν τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς, ἐδῶ. Εὐχαρίστησεν ἐπίσης τὸν Ἅγιον Νικόπολεως καὶ Πρεβέζης κ. Μελέτιον, τὴν Δ)νσιν Ἐκκλησιῶν τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν δι' ὑποτροφίας, τὴν Ἐκκλησίαν Κύπρου πού ἐβοήθησε κ.ἄ.

Ἀγαποῦσε τοὺς Ἕλληνας τῆς Αἰθιοπίας, δὲν ἄφησε μέχρι σήμερον νὰ περάξουν τὰς Ἐκκλησίας τῶν, ἐχάρετο νὰ βλέπῃ Ἕλληνας κληρικούς καὶ τόσα ἄλλα.

Μετὰ τὸν θάνατόν του πού ἀνηγγέλη τηλεγραφικῶς πρὸς ὅλας τὰς Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας, ἀπὸ τὴν Ἱ. Σύνοδον, ὠρίσθη τοποτηρητῆς ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος πρ. Χάρρρα κ. Ἀβραάμ. Ἡ σορὸς τοῦ ἐκλιπόντος μετεφέρθη εἰς τὸν Πατριαρχικὸν Ναὸν τῆς Παναγίας, δίπλα εἰς τὸ Πατριαρχικὸν Μέγαρον, ἐγένετο λειτουργία, δημόσιον προσκύνημα καὶ τὴν ἐπομένην μετεφέρθη ἐν ἐπισημῶ πομπῇ εἰς τὸν παλαίφατον Αὐτοκρατορικὸν Ναὸν τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὅπου ἐγένοντο αἱ στέψεις τῶν Αὐτοκρατόρων, τῶν Πατριαρχῶν αἱ ἐνθρονίσεις κ.λπ.

Ἦτο ὁ 3ος Πατριάρχης Αἰθιοπίας. Βασίλειος 1ος, Θεόφιλος 2ος, Τέκλα Χαϊμανῶτ 3ος.

Ἀπὸ τὴν πρῶταν τῆς Τρίτης 7ης Ἰουνίου τὸ λείψανον εὐρίσκειτο εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἁγίας Τριάδος, εἰς δημόσιον προσκύνημα, μὲ συνεχεῖς ἀκολουθίας καὶ καταθέσεις στεφάνων εἰς ἑκατοντάδες. Παρόντες χιλιάδες λαοῦ, σχολεῖα, Ὄργανώσεις, ὅλοι οἱ Ἀρχιερεῖς, πλὴν τοῦ Ἐπισκόπου Νικοδήμου εὐρισκομένου εἰς τὰς ἐορτάς τῶν 1000 ἐτῶν τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας. Κλῆρος καὶ λαὸς πενθεῖ, μεσίστιος ἡ σημαία εἰς τὸ Πατριαρχεῖον μόνον καὶ τοὺς Ναοὺς. Μέχρι τῆς 11 π.μ. τῆς Τετάρτης, 8 Ἰουνίου, ἡμέρας τῆς κηδείας ἐγένετο ἡ κατάθεσις τῶν στεφάνων, καὶ ἡ τελευταία Λειτουργία πού ἐτελείωσε στίς 2 μ.μ. πού ἄρχισε ἡ κηδεία. Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας πού ἐπληροφορήθη εἰς Ἀθήνας τὸ ἑσπέρας τῆς Δευτέρας 6ης Ἰουνίου, διέταξε τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Ἀζώμης νὰ σπεύσῃ εἰς Αἰθιοπίαν γιὰ νὰ παραστή εἰς τὴν κηδείαν ὡς ἐκπρόσωπός Του, νὰ ἐπιδώσῃ Συλλυπητήριον ἐπιστολὴν Του εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον καὶ νὰ καταβῆσθαι στέφανον. Πράγματι ὁ Σεβ. Ἀζώμης ἔφθασε εἰς Ἀντίς - Ἀμπέμπα τὴν πρῶταν τῆς 8.6.88 ἡμέραν τῆς κηδείας καὶ ἐνήργησεν καταλλήλως. Ἐπίσης ἡ Ἑλληνικὴ Κοινότης Ἀντίς - Ἀμπέμπα παρέστη εἰς τὴν κηδείαν διὰ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου καὶ κατέθεσεν στέφανον.

Διὰ τηλεγραφήματος τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Δημητρίου ἐξεπροσώπησεν αὐτὸ καὶ τὴν Παναγιότητά του ὁ Μητρ. Ἀζώμης Πέτρος καὶ κατέθεσε στέφανον μετὰ ταινίας «Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Δημήτριος», ἀκριβῶς πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Νεκρωσίου Ἀκορῶν, παρισταμένων ὄλων, ἀνέφερε δὲ καὶ τὴν ἐκπρόσωπὴν καὶ παρηκολούθησε τὴν κηδείαν μετὰ τοῦ Ἐφημερίου.

Τὸ τριήμερον πένθος τῆς Αἰθιοπικῆς Ἐκκλησίας

ἦτο αἰσθητὸ ἀπὸ τὸν λαὸν καὶ τὰς ἐκδηλώσεις. Ἡ Ἐκκλησία Αἰθιοπίας σύσσωμος πενθοῦσε, ἀλλὰ καὶ ὅλος ὁ λαὸς τῆς Αἰθιοπίας.

Εἰς τὴν κηδείαν παρέστησαν πλεον ὄλου τοῦ Κλήρου καὶ τῶν 100.000 λαοῦ, 20 Ὑπουργοὶ τῆς Κυβερνήσεως πού παρέμειναν μέχρι τῆς τοποθετήσεως τοῦ φερέτρου ἐντὸς τοῦ Τάφου καὶ πού κατέθεσαν τὸν στέφανον τῆς Κυβερνήσεως ἐπὶ τοῦ Τάφου, ἀκόμη παρέμειναν νὰ ἀκούσουν τὴν τελευταίαν ὁμιλίαν ἀπὸ τὸν Τοποτηρητὴν, νὰ συλληπηθοῦν τοὺς ἐκπροσώπους τῆς Ἐκκλησίας κ.λπ. Παρέστησαν οἱ Ἀρχηγοὶ τῶν Ἐνόπλων δυνάμεων, πλῆθος Κυβερνητικῶν, πλεον τῶν 50 πρέσβων καὶ οἱ Ἀρχηγοὶ καὶ Ἐκπρόσωποι τῶν Ξένων Δογμάτων, τὴν πρῶτην θέσιν ἔδωκαν εἰς τὸν ἐκπρόσωπον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, Μητρ. Ἀζώμης Πέτρον. Ἐπίσης τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος κατόπιν τηλεγραφημάτων ἐξεπροσώπησε ὁ Ἐπιτετραμμένος τῆς Πρεσβείας κ. Γεώργιος Κατριβάνος. Τμήματα Στρατοῦ, Γαγγατα, συνόδευσαν ὅλες τίς ἐκφορῆς τοῦ λειψάνου καὶ τὴν λιτάνευσιν κατὰ τὰ εἰωθῶτα, αἱ δε στρατιωτικαὶ μουσικαὶ ἐπαινίζαν τὰ ἐμβατήρια. Τιμητικὸν ἀπόσπασμα στρατοῦ ἐφύλασσε τὸν νεκρὸν, καθ' ὅλον τὸν χρόνον πού εὐρίσκειτο ἐντὸς τῶν Ναῶν. Καὶ κατὰ τὴν ταφὴν ἀπεδόθησαν ὅλαι αἱ τιμαὶ.

Τὰ μαζικὰ μέσα ἐνημερώσεως, ραδιόφωνο καὶ τηλεόρασις, ἐπὶ 3 ἡμέρας ἔδειχναν τὸ προσκύνημα, τὰς καταθέσεις στεφάνων καὶ τὰς ἀκολουθίας, ὅπως πολλὰ ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ Πατριάρχου καὶ τὸ ἔργον Ἰου. Εὐθὺς μετὰ τὴν κηδείαν διενεμήθη τεύχος αἰθιοπιστικῆς ἀγγλιστικῆς ἀφιερωμένον εἰς τὸν ἐκδημήσαντα Πατριάρχην.

Ἡνοίχη δημοσίως μετὰ τὴν κηδείαν τὸ ἐπίσημον Βιβλίον τῶν Συλλυπητηρίων, πλεον τοῦ ἄλλου, εἰς τὸ ὁποῖον ἐκλήθη πρῶτος νὰ ὑπογράψῃ ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, μετὰ ἡ Αἰθιοπικὴ Κυβέρνησις, ἡ ἡγεσία τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων, οἱ ἐκπρόσωποι τῶν ἄλλων Δογμάτων καὶ τὸ Διπλωματικὸν σῶμα.

Ἐτσι ἐτελείωσεν ἡ Πατριαρχεῖα τοῦ 3ου κατὰ σειράν Πατριάρχου τῆς Αἰθιοπικῆς Ἐκκλησίας, ἀπὸ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς ἀπὸ τὸ Κοπτικὸν Πατριαρχεῖον τῆς Αἰγύπτου, κυροῦ Τέκλα Χαϊμανῶτ, διὰ τὴν ὁποῖαν ὁ ἱστορικὸς ἔχει πολλὰ τὰ καλά νὰ γράψῃ. Ἄς εὐχρηθῶμεν ὁ Διάδοχός του νὰ εἶναι γεμάτος ἀπὸ πίστιν, ἀγάπην καὶ ἱκανὸς ὅπως οἱ καιροὶ τὸν ἐπιζητοῦν καὶ ὁ λαὸς τῆς Αἰθιοπίας, τὰ 22.000.000 τῶν χριστιανῶν τὸν ἔχουν ἀνάγκην. Τὴν ἐπομένην ἀκόμη ἀπὸ τὴν κηδείαν του, ἡ Αἰθιοπικὴ τηλεόρασις ἀνεκοίνωσε, πρὶν ὅλα τὰ ἄλλα, τὰ συλλυπητήρια καὶ τὴν κατάθεσιν τῶν στεφάνων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἀζώμης καὶ πολλὰ ἄλλα.

+ Ὁ Ἀζώμης Πέτρος

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ἡ Διεύθυνσις τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπευθύνει θερμὴν ἐκκλησίαν εἰς τὸν πνευματικὸν κόσμον, ὅπως ἔλθῃ ἀρωγὸς εἰς τὸν ἐμπλουτισμὸν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Κέντρου διὰ τῆς ἀποστολῆς παντὸς εἶδους συγγράμματος ἀναφερομένου εἰς τὴν Θεολογίαν καὶ γενικώτερον εἰς τὸ ἀντικείμενον μελέτης πασῶν τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν.

Διεύθυνσις: Διορθόδοξον Κέντρον Ἐκκλησίας Ἑλλάδος, Ἰασιῶν 1, 115 21 Ἀθήναι.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Μελίτωνος Καρά, «Η ΝΗΣΟΣ ΙΜΒΡΟΣ, ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΗΣ». Ανάλεκτα Βλατάδων, άρ. 48, Θεσσαλονίκη 1987.

Οί Κληρικοί τής Πατριαρχικής Αύλης του Φαναρίου άτενίζουσι τή ζωή ποικιλότροπα. Τό είναι τους είναι διάτρητο από φεγγίτες θείας και άνθρωπίνης ένοράσεως. Φιλοσοφούν πάνω στη ζωή, μέσ' από τό ιδίότυπο περιβάλλον τους, βλέποντάς την και σά ρασοφόροι, και σαν έργάτες του παρόντος, και σαν αύριανοί συνδικαιητές, αλλά και σαν υπεύθυνοι του οικουμενικού πνεύματος που πρέπει να τους διακατέχει.

Μέσα από τήν τελευταία αυτή ένότητα φτερουγίζει πολλές φορές ή καρδιά τους για ν' ανταποκριθεί στο ξάπλωμά της, να συλλάβει ποικίλματα έπιπέδου, να μεταφέρει στον έξω κόσμο τότε τα αισθήματα και συναισθήματά τους, τότε τήν πλησιονή από τήν ιδιότροπη βιοτή τους, και τότε κάποια εικόνα από τή σφαίρα τής ιδιαιτερότητάς τους που κινείται μέσα τους. Τις περισσότερες όμως φορές, είναι μιá αναφορά με εύγνωμοσύνη σε χώρους ή ιδέες που τους εξασφάλισαν τό ζήν ή τό εδ' ζήν, και φυσικά ανάμεσα σ' αυτά από τα πρώτα οι οικείοι ή ο γενέθλιος τόπος.

Αυτό τό τελευταίο είναι και ή «Ίμβρος» για τόν συγγραφέα της π. Μελίτωνα Καρά, Ύπογραμματέα τής Αγίας και Ιερής Συνόδου μας, αλλά και όλους τους επί γής Ίμβριους. Μιά εικόνα για φίλημα. Πολύπτυχο εύχαριστώ που άπευθύνεται σε έμφυχα και άψυχα, σε ζωντανούς και πεθαμένους. Η πατριδα, συγχροτημένη από τό μορφωμένο παιδί της σε τόμο, τραγουδημένη, άθανατισμένη.

Προσκυνητάρι στήθηκε στο δρόμο τής ζωής των Ίμβριών από τήν καρδιά του εύαίσθητου και καταρτισμένου Κληρικού των Πατριαρχείων μας, γεμάτο από λατρέματα τής νησιώτικης ιστορίας τους, άπ' τή θρησκευτική και πολιτιστική τους κορυφή, μέχρι τήν ίσοπεδωμένη σημερινή τους πραγματικότητα. Δεν έμεινε κενό στο χώρο του χρέους. Και από τις υπαίθριες λειτουργίες με τα έξαπτέρυγα και τους πολυχρονισμούς, μέχρι και τόν άπόηχο των βουδών άλλαλαγών για τό φινάλε, όλα σχηματίστηκαν στο χαρτί, «ένα μη καλύψη ο χρόνος και ή λήθη τα μνήμης άξια τής φίλης πατρίδος» (Πρόλογος).

Τά «μνήμης άξια»!

Άηλαδή τα πάντα, όπως τα είδε ο στοχαστής πα-

τριώτης με τις νωπές άναμνήσεις του, ένας Ίμβριος με έπιστημοσύνη και ενδιαφέροντα, και τα κατέγραψε άριστοτεχνικά στα τέσσαρα Κεφάλαια, που έξιστορούν τήν πολιτική και εκκλησιαστική ζωή του τόπου —γι' αυτό και θα ήθελα και τή λέξη «πολιτική» στον υπότιτλο του βιβλίου— μαζί με τις σημαντικές ύποσημειώσεις, τους Κανονισμούς, τα Ήγγραφα, τις Ήπιγραφές και τα Συμπεράσματα. Ένα κεφάλαιο για τήν πολιτική τής ιστορία (σσ. 17-69), ένα για τή θρησκευτική τής ζωή (σσ. 71-107), ένα για τήν Έκκλησία τής Ίμβρου (σσ. 109-208) και ένα για τήν πνευματική και εκπαιδευτική κληρονομία της (σσ. 209-334). Και άλλα συμπληρωματικά του τόμου των 490 σελίδων, μαζί με τήν πλούσια βιβλιογραφία.

Θέλω όμως να αναφερθώ ειδικά στο βασικό κείμενο που άφορρά γενικά τήν Έκκλησία τής Ίμβρου. Και έκανε πολύ καλά ο συγγραφέας που χώρισε τα κεφάλαια και άσχολήθηκε ιδιαίτερα με τήν ιστορία τής Έκκλησίας Ίμβρου (Κεφ. Β/3) και χωριστά με τήν έπαρχία Ίμβρου (Κεφ. Γ). Και άκόμη καλύτερα που άσχολήθηκε με τόν Έπισκοπικό της Κατάλογο (Κεφ. Γ/4). Τό πρώτο, άφορρά τήν ίδρυση και ιστορική εξέλιξη τής Έκκλησίας μέσα από τα γεγονότα τής πολιτικής ιστορίας του τόπου, που μπορεί να περιλαμβάνει και τα του έκχριστιανισμού του. Τό δεύτερο, μόνο τήν ιστορικοκανονική συγκρότηση και δικαιοδοσιακή έξάρτησή της στην πορεία των αιώνων. Ο δέ Έπισκοπικός της Κατάλογος τή ζωντανή, κατά τό δυνατόν, προσωπική ταυτότητά της.

Καρπός κόπου μεγάλου και προσοχής ιδιαίτουςας ή Διδακτορική αυτή Διατριβή του φιλότατου μας Κληρικού (Έκδοση Πατριαρχικού Ίδρύματος Πατερικών Μελετών, Θεσσαλονίκη 1987, Ανάλεκτα Βλατάδων, άρ. 48), βασίζεται και σε άρχαικό ύλικό, αλλά και σε κλασσικές παραπομπές, όπως και σε ανέκδοτα στοιχεία κυρωμένα με τήν προσωπική του σφραγίδα. Πέρ' άπ' αυτά συμπληρώνεται και με τα συμπεράσματα τής από θέας και επί τόπου προσωπικής έμπειρίας του.

Η «Ίμβρος» μας ήρθε επίκαιρα, τήν ώρα που τό Νησί έχει του χρόνου τό κρύο καρδιοκτύπι. Πιάστηκε ο συγγραφέας εκούσια στην καταγίδα του και δεν άφησε να του ξεφύγει ούτε τό άκουσμα ούτε τό θέαμα. Άπεναντίας, θυθίστηκε και ζωγράφισε όλη τήν δημιουργική του άναταραχή. Κι έτσι κατάφερε να μας παράδωση τήν ιστορική του ταυτότητα, αλλά και τή σημερινή φωτογραφία τής Ίμβρου που έστω και με ξεφτισμένο

μανδύα, ἀντέχει ἀκόμα στο διαχρονικό παλμό τῆς μοίρας τῆς.

† Ὁ Πέργης ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ

Μοναχοῦ Θεοκλήτου Διονυσιάτου, Ὁ Ἅγιος Ἀνθίμος τῆς Χίου, ὁ θαυματουργός (βίος - θαύματα - διδασκίαι), 1869-1960. Ἐκδ. Ἁ. Μ. Παναγίας — Βοηθείας Χίου, [Ἀθήναι 1987] σελ. 282.

Ὁ γνωστός μας καὶ ἀπὸ ἄλλα πατερικά καὶ ἀσκητικά βιβλία π. Θεόκλητος Διονυσιάτης ἔχει τὸ χάρισμα παρὰ Θεοῦ καὶ τὸ «διακόνημα» παρὰ τῶν Ἱερομένων, νὰ γράφει γιὰ τοὺς Ἁγίους τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ νὰ στηρίζει καὶ τοὺς ἐν κόσμῳ ἀδελφούς του, ἀλλὰ καὶ τὸ τάλαντο ποὺ τοῦ χάρισε ὁ Θεὸς νὰ τὸ καλλιεργεῖ μ' αὐτὸ τὸ «εργόχειρο», γιὰ νὰ ἔχει εὐλογία καὶ μισθὸν ἄνωθεν. Ὁ πολυγραφώτατος καὶ (ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία τῶν Ἀθηνῶν) βραβευμένος Μοναχὸς Θεόκλητος εἶναι γνωστός καὶ δόκιμος συγγραφεὺς θεολογικῶν ἔργων, μὲ βιωματικές προσωπικὲς ἐμπειρίες, ποὺ θέλουν καὶ ὠφελοῦν ἕναν πολὺ μεγάλον ἀριθμὸ τέκνων τῆς Ἐκκλησίας. ὅπως φανερώνουν καὶ οἱ συχνὲς ἐπανεκδόσεις ἔργων του (τὸ «Μεταξὺ οὐρανῶν καὶ γῆς» βρίσκεται ἤδη στὴν ἐκδόση!). Ἀξίζει, ὅμως, ἐδῶ νὰ ἐξαρθεῖ ἡ ἐπιτυχία, μὲ τὴν ὁποία καταπιάνεται ὁ σ. καὶ φέρνει σὲ πέρας βιογραφίες παλαιότερων καὶ νεωτέρων ἐκκλησιαστικῶν μορφῶν. Ἔχει πλὴν εἰδικευθεῖ στὸ πνευματικὸ αὐτὸ εἶδος τῶν Βιογραφιῶν, ποὺ πολὺς κόσμος τὶς χαίρεται ὅπως τὰ συναξάρια οἱ πρόγονοί μας στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας. Μόνο ποὺ ἐδῶ, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πνευματικὴν δροσιά καὶ τὴ συγγένεια τῶν ἀσκητικῶν βιωμάτων, συγγραφέα καὶ βιογραφουμένων, ὑπάρχει καὶ μιὰ θεολογικὴ καὶ πατερικὴ ὑποδομὴ ποὺ πραγματικὰ ἐκφραίνεται καὶ τὸν ἀναγνώστη καὶ τὸν ἐρευνητή. Παράδειγμα οἱ βιογραφίες τοῦ σ. γιὰ τὸν ἅγιο Γρηγόριο Παλαμᾶ καὶ τὸν ἅγιο Νικόδημο τῶν Ἀγιορείτην.

Ἡ τελευταία βιογραφία ποὺ βγήκε ἀπὸ τὸν ἔμπειρα κάλαμο τοῦ π. Θεοκλήτου εἶναι γιὰ ἕνα νεώτερον ἀσκητὴ καὶ ἅγιο, πολὺ λίγο γνωστὸ στὸ εὐρὸ κοινό, μὰ γνωστότατο στὸ νησί τῆς Χίου, ὅπου ἔχτισε κ' ἐποίμανε πνευματικὰ τὸ γυναικεῖο μοναστήρι τῆς «Παναγίας Βοηθείας». Ἐἶν' ἕνας σύγχρονός μας ἅγιος καὶ γι' αὐτὸ μᾶς κινεῖ πρὸς τὸ ἐνδιαφέρον νὰ γνωρίσουμε τὴ θαυμαστὴ βιοτὴ του: «Γιὰ ἑβδομήντα χρόνια ὑπῆρξεν ἡ δεσπόζουσα μορφή στὴ Χίο, μὲ ὑπερατλαντικὴ ἀκτινοβολία... Ἦδη θεωρεῖται ὡς πραγματικὸς ἅγιος μέσα στὴν Ἐκκλησία καὶ τιμᾶται ὡς ἅγιος. Στὴ συνειδηση τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ εἶναι καθιερωμένος ἅγιος, ὄχι μονάχα γιὰ τὰ σημεῖα τῆς ἀγιότητος, ποὺ εἶναι ἡ διπλὴ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον, ἡ θεοποιὸς ταπεινώσῃ του, ἡ ἄκρα καθαρότης τῆς καρδιάς του καὶ ἡ λάμπουσα χάρις τῆς ψυχῆς του, ἀλλὰ γιὰ τὰ πλήθη τῶν θαυμάτων του πρὸ καὶ μετὰ τὴν μακαρία κοίμησίν του. Καὶ δὲν μένει ἀκόμη παρὰ ἡ τυπικὴ ἀναγνώρισή του ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία» (σελ. 12). Ὁ σ. ὑπογραμμίζει, ὀρθότατα, τὴ σχέση τῆς θεολογίας μὲ τὴν ἀσκητικὴ ζωὴ. χωρὶς τὴν ὁποία οὔτε

πνευματικὴ ζωὴ, οὔτε ἀγιότης εἶναι δυνατὸ νὰ ὑπάρξει (σελ. 15). Πράγματι, ἔχει ὁ κόσμος κουραστῆ ἀπὸ τοὺς ἀνόσιους θεολογικοὺς βερμπαλισμοὺς καὶ ἀπὸ τὴν ἐπομβρία τῶν κενῶν καὶ ἀβιώτων λόγων, ποὺ μᾶλλον συγχύζουν παρὰ βοήθουν τοὺς ἀκούοντας, καὶ τείνουν νὰ ἀλλοιώσουν τὸ πατερικὸ πνεῦμα καὶ σ' αὐτὰ ἀκόμη τὰ μοναστικὰ κέντρα, ὅπου εἰσάγεται μιὰ νέα θεώρηση τῆς πνευματικῆς ζωῆς...» (σελ. 14). Ὁ σ. ἔχει σύμφωνη καὶ τὴ γνώμη τοῦ Ἁγίου, τοῦ ὁποίου παραθέτει μερικὰ κείμενα ἀπὸ κηρύγματα - κατηχήσεις του: «Οἱ ἅγιοι Μάρτυρες πῶς ἠδυνήθησαν νὰ ἔμπουν μέσα στὰ πυρωμένα τηγάνια, πάνω στὶς σούβλες, στοὺς τροχοὺς, στὰ ἄλλα τρομερὰ βρασινοστήρια, ποὺ ἐμεῖς οὔτε νὰ τὰ ἀκούσωμεν δὲν δυνάμεθα; Ἐμεῖς λίγο νὰ κακοπαθήσωμεν, μιὰ μέρα-δυὸ νὰ νηστεύσωμεν, φοβούμεθα μὴν ἀρρωστήσωμεν, μὴν ἀδυνατίσωμεν, καὶ δευλιάζωμεν. Οἱ ἅγιοι Πατέρες πῶς ἔκαμαν ἐκείνους τοὺς φοβεροὺς ἀγῶνας, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι, πάνω στὰ βουνά, μέσα στὶς σπηλιές; γιατί μποροῦσαν καὶ τὰ ὑπέμειναν ὅλ' αὐτά; Διότι ἦσαν θωρακισμένοι μὲ τὴν ἀκλόνητον ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν. ἦσαν πεπυρωμένοι ἀπὸ τὸν θεῖον ἔρωτα, καὶ διὰ τοῦτο, ὅσον διάστημα ἤθελεν ὁ Θεὸς τοὺς ἄφηγε καὶ αἰσθάνοντο τὰς τιμωρίας καὶ τοὺς πόνους κατόπιν, τοὺς ἔδιδε τὴν χάριν του καὶ δὲν τὰ εἶχαν πλέον γιὰ τίποτα», (σελ. 223). Ὅμως, ἀφήνομε τὸν ἀναγνώστη νὰ χαρεῖ τὰ κείμενα τοῦ Ἁγίου καὶ τὰ κεφάλαια τῆς χαριτωμένης πράγματι αὐτῆς βιογραφίας. γιὰ νὰ εὐφρανθεῖ καὶ νὰ ὠφεληθεῖ ἡ ψυχὴ του ἀπὸ τὴ γλαφυρότητα καὶ τὴν πνευματικότητα τῶν γραφομένων.

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

Ἰδρύματος Βυζαντινῆς Μουσικολογίας, Ἰωάννης Παπαδόπουλος ὁ Κουκουζέλης καὶ Μαιστῶρ [=Βυζαντινοὶ καὶ Μεταβυζαντινοὶ Μελουργοί, ἀρ. 6: "Ἀλμπουμ 3 δίσκων], Ἀθήνα 1988.

Ἀπρωμένο στὸν περιβόητο βυζαντινὸ μελουργὸ καὶ ὄσιο τῆς Ἐκκλησίας μας Ἰωάννη Παπαδόπουλο τὸν Κουκουζέλη καὶ μαιστορα» κυκλοφόρησε πρόσφατα τὸ παραπάνω "Ἀλμπουμ τριῶν δίσκων, μαζί μ' ἕνα ἔνθετο 24σέλιδο φυλλάδιο (στὰ ἑλληνικά καὶ στ' ἀγγλικά). Σ' αὐτὸ τὸ ἔνθετο φυλλάδιο, δίγλωσσο τυπωμένο καὶ μ' ἐξαιρετικὴ ἐπιμέλεια, δίνονται ὅλα τὰ σχετικὰ μὲ τοὺς δίσκους στοιχεῖα, φωτογραφίες χειρογράφων, αὐτογράφων, εἰκόνων κλπ. Ὅμως, τὸ πρὸ πολὺτιμο σ' αὐτὸ τὸ δίγλωσσο φυλλάδιο εἶναι ἡ ἔκδοση ὀλόκληρης τῆς ὀμιλίας τοῦ κ. Γρηγ. Θ. Στάθη, ὅπως δόθηκε στὶς 3-3-1986, στὴ μεγάλη Αἴθουσα Τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἄν καὶ εἶναι γνωστό, ἀπὸ τοὺς προηγούμενους δίσκους-ἄλμπουμ τοῦ Ἰδρύματος Βυζαντινῆς Μουσικολογίας, ὅς τὸ σημειώσουμε καὶ μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ νέου ἔργου: Ἡ προετοιμασία, ἡ ἐπιμέλεια, ἡ διδασκαλία, ἡ διεύθυνση τοῦ χοροῦ, καθὼς καὶ ἡ ἔξοχη παραγωγή τοῦ θαυμάσιου αὐτοῦ ἄλμπουμ, εἶν' ἔργο τοῦ κ. Γρηγ. Θ. Στάθη, ποὺ εἶναι ἡ καρδιά τοῦ Π. Β. Μ., μουσικολόγος μὲ διεθνή φήμη καὶ ἀναγνώριση, καὶ Ἀναπλ. Καθηγητὴς

τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἄξιζει νὰ σημειωθεῖ, ὅτι συνεργάτες τοῦ κ. Στάθης, σ' αὐτὸ τὸ δύσκολο μὰ μὲ τόσῃν ἐπιτυχίᾳ δοσμένο μουσικὸ ἔργο, ἦσαν «Οἱ Μαῖστορες τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης», δηλ. ἄνθρωποι ποὺ διακονοῦν ἐπὶ χρόνια, ὡς πρωτοψάλτες ἢ λαμπαδάριοι, σὲ διαφόρους ναοὺς τῶν Ἀθηνῶν, μὲ ἦθος καὶ ὕφος καὶ φρόνημα ἐκκλησιαστικόν. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ μουσικὸ ἀποτέλεσμα τῶν δίσκων αὐτῶν ἀποπνέει ἀρώμα κατανύξεως καὶ πνευματικῆς ὄντως εὐωδίας.

Οἱ τρεῖς δίσκοι, ποὺ μᾶς δίνουν τὴν εὐχάριστην αὐτὴν εὐκαιρία νὰ μιλήσουμε γιὰ τὴ νέα προσφορὰ τοῦ I.B.M., περιέχουν καὶ ἐκ δ ε δ ο μ ἔ ν α παλαιότερα μελουργήματα τοῦ ὁσίου Μαῖστορός μας (ὅπως: «Ἀνωθεν οἱ προφῆται», «Λίνεϊτε τὸν Κύριον», «Ἰσον, Ὁλίγον, Ὁξεῖται»). ἀλλὰ κυρίως ἀν ἐ κ δ ο δ ο τ α, ὅπως: «Ἦτω ἡ δόξα Κυρίου», «Ἐξομολογήσομαι σοι, Κύριε», «Τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ βρῦξει», «Κύριε, ἐν τῷ φωτὶ τοῦ προσώπου σου» καὶ ὀκτὼ στίχους τοῦ «Μακάριος ἀνὴρ». Ἐδῶ, βέβαια, ὅσα καὶ νὰ γράψουμε γιὰ τὴν ὑψηλὴ ποιότητα καὶ τὴν ὑποδειγματικὴ ἀπόδοση τῶν ἀριστουργηματικῶν αὐτῶν μελουργημάτων, ἂν δὲν τ' ἀκούσει κανεὶς μὲ τ' αὐτιά του, δὲν μπορεῖ νὰ πεισθεῖ γι' αὐτὰ ποὺ λέμε· καὶ ἴσως τοῦ φαίνονται καὶ ὑπερβολές. Μόνο, ἂν πάρει τοὺς δίσκους καὶ τοὺς ἀκούσει, τότε θὰ μᾶς δικαιώσει. Καὶ τότε θὰ πεῖ «εὖγε» μὲ ἕλην τὴν καρδιά του, καὶ στὸ I.B.M., καὶ στὸν κ. Στάθη καὶ στοὺς καλλίφωνους Μαῖστορες, ἀλλὰ καὶ στὸ εὐαγές «Ἴδρυμα Ἀλέξανδρος Ὠνάσης», ποὺ χάρις στῆ γενναϊδωρῆ χορηγία του κατέστη δυνατὴ ἡ τόσο ἐνλεκτὴ αὐτῆ μουσικὴ ἔκδοσι!

*

Ὅσοι φιλόμουσοι παρακολουθοῦν τὴ δισκογραφικὴ παραγωγὴ τοῦ τόπου μας, θὰ πανηγυρίσουν γιὰ τὴ νέα προσφορὰ τοῦ I.B.M. Ὅμως, ὅπως σημειώσαμε καὶ πρὶν πάνω, τὸ ἄλμπουμ αὐτὸ κυκλοφορεῖ μὲ τὴν ὀμιλία τοῦ κ. Στάθης, καὶ αὐτὸ εἶναι κάτι ποὺ ἐνδιαφέρει δικούς μας καὶ ξένους, ὄχι μονάχα μουσοτραφεῖς ἢ φιλομουσους, μὰ καὶ βυζαντινολόγους. Γιατί, ἡ ὀμιλία τοῦ γνωστοῦ μουσικολόγου καὶ βυζαντινολόγου Καθηγητοῦ εἶναι μιὰ μικρογραφία ἐνὸς μεγαλύτερου βιβλίου, μὲ ἐπιστημονικὴ διαίρεση καὶ συστηματικὴ διαπραγμάτευση τοῦ θέματος «Ἰωάννης Παπαδόπουλος Κουκουζέλης», ποὺ οἱ γείτονές μας Βούλγαροι βάλθηκαν νὰ τὸν πολιτογραφῆσουν βούλγαρο! Τελευταίος δράστης, ἡ κυρία L. Brashovanova Stancheva, ποὺ πῆγε κ' ἐξέδωκε στῆ Βιέννη (στὰ γερμανικά!) βιβλίου της, μὲ τὸν τίτλο «Ἡ μεσαιωνικὴ βουλγαρικὴ μουσικὴ καὶ ὁ Ἰωάννης Κουκουζέλης», ὅπου βέβαια πληροφορεῖ τὸ εὐρωπαϊκὸ κοινὸ γιὰ τὴ βουλγαρικὴ καταγωγή τοῦ Μαῖστορός μας, μ' ἓνα σωρὸ κραυγαλέες ἀνιστόρητες θέσεις. Εὐτυχῶς, ὁ κ. Στάθης ἔλαβε τὸν κόπο ν' ἀναφερθεῖ στὸ θέμα αὐτό, καὶ ν' ἀπαντήσῃ στ' ἀνιστόρητα ἐπιχειρήματα τῶν ξένων, μὲ μιὰ σελίδα ὀλόκληρη τῆς πυκνοτυπωμένης ὀμιλίας του (βλ. σελ. 7-8, ἑλληνικὸ, καὶ σελ. 18-19 τὸ ἀγγλικὸ κείμενο στὸ ἐνθετο φυλλάδιο). Θ' ἀδικήσαμε τὸν περιεκτικὸ καὶ αὐσιαστικὸ λόγον του, ἂν

προσπαθούσαμε νὰ δώσουμε σὲ γενικὲς γραμμὲς τὰ ἐπιχειρήματα καὶ συμπεράσματα τῶν ἐρευνῶν του, ποὺ στηρίζονται στῆ σύνολη σχετικὴ χειρόγραφη παράδοση, καθὼς καὶ σ' ἕλη τὴν ὑπάρχουσα ἑλληνικὴ καὶ ξένη βιβλιογραφία. Ἄξιζει τὸν κόπο, μαζὶ μὲ τοὺς καταπληκτικούς δίσκους τοῦ ἄλμπουμ, νὰ ἐντυφώσουν οἱ ἀκροαταὶ-ἀναγνώσταὶ καὶ στὸ πολύτιμο αὐτὸ κείμενο τοῦ κ. Στάθης, ὅπου ἐλέγχονται τ' ἀστεῖα ἐπιχειρήματα τῶν βουλγάρων καὶ ἀποκαθίσταται τὸ ἀληθινὸ πρόσωπο τοῦ ὁσίου καὶ μαῖστορος Ἰωάννου Παπαδοπούλου Κουκουζέλη, ποὺ ἀποτελεῖ ἐν' ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα καὶ τὰ πιὸ βαρύνοντα κεφάλαια τῆς ἐθνικῆς μας μουσικῆς.

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

Π. Β. Πάσχος, «Ἐρωδιὸς φιλαμαρτήμων», Τρόπος ὑπάρξεως στὴν Ἄμαρτία καὶ στὴ Χάρη ἀνάμεσα, Ποίησις, Ἐκδόσεις «ΑΚΡΙΤΑΣ», Ἀθήνα 1988, σελ. 88.

Καὶ μόνο οἱ τίτλοι τῶν ποιητικῶν συλλογῶν τοῦ Π. Β. Π. (Μυστικὸν Ἔαρ — Ἡ Θύελλα καὶ ὁ Γνώφος — Ἐγκλειστος Βίος — Αἰχμαλωσία ὕψους — Ὁ οὐρανὸς ἐνδόν — Πικρὸ Ψαλτήρι — Οὐράνιο δένδρον) μποροῦν νὰ μᾶς δώσουν ἀσφαλτα τὸν ψυχισμό τῆς ὑπαρξιακῆς ἀγωνίας του. Μιᾶς ὑπαρξιακῆς ἀγωνίας — γνήσιας, ὅπως τὴν συναντοῦμε μὲ τὴ μορφή τοῦ «θετικοῦ ὑπαρξισμού» στὸν Κίρκεγκωρ — ποὺ, παρὰ τὰ κάποια ξεστρατίσματά της, πετυχαίνει τελικῶς νὰ μᾶς μολοιάσει μὲ τὴν δεητικὴ τῆς πρὸς τὸν Δεσπότη τοῦ Παντός ἐνατένισι, μὲ τὴν ἐνθετὴ μαρτυρία τοῦ ποιητῆ καὶ τὴν καρτερικὴ διαμέσου τοῦ Πόνου ἀντιμετώπιση τῆς ἐγκόσμιας ζωῆς. Κάτι περισσότερο, μάλιστα: νὰ μᾶς ἐφοδιάσει μὲ τίς ὀδηγητικὰς ἀρχὰς οἱ ὁποῖες κατευθύνουν τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸ Αἰώνιον φέγγος, νὰ μᾶς ἐξαγάγῃ στὴ Λύτρωση, νὰ μᾶς ξεναγήσῃ στὴν ἔννοια καὶ στὴν οὐσία τῆς Ὁρθοδοξίας.

Πρὶν ἕως ποῦμε τὸν ἰσχυρὸν λόγον γιὰ τὸν «Ἐρωδιὸ» (λόγον ἀναγκαστικῶς βραχὺ καὶ γιὰτὶ διαθέτουμε περιορισμένον χωρὸν, ἀλλὰ καὶ γιὰτὶ ὁ κάλαμὸς μας δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ πλησιάσῃ ἱκανοποιητικῶς τὴν βιωματικὰ ἐκφρασμένην ποίησιν τοῦ Π. Β. Π.), ἄς ἐπισημάνουμε πόσο εὐρηματικὸς εἶναι ὁ τίτλος τῆς συλλογῆς καὶ προπαντὸς πόση τόλιμη ἀλλὰ καὶ ταπεινωσὴ χρειάζεται, γιὰ νὰ διαλαλεῖς urbī et orbī τὴν ἀμαρτωλότητα τῆς βιοτῆς σου, ὅπως ἀκριδῶς ἔκαναν οἱ Πρωτοχριστιανοὶ ὅταν προσήρχοντο στὸ Κοινὸν Ποτήριον.

Ἄς προχωρήσουμε τώρα. «Τρόπος ὑπάρξεως στὴν Ἄμαρτία καὶ στὴ Χάρη ἀνάμεσα» εἶναι ὁ ὑπότιτλος τοῦ «Φιλαμαρτήμονος Ἐρωδιού». Καὶ πράγματι ὁ ποιητὴς μας, ἀπὸ τὴν Ἄμαρτία στὴ Χάρη, καταφέρνει ν' ἀγγίξει ὑψηλοὺς ἀναβαθμικοὺς βιώσεως τῆς Πίστεως. Βεβαίως, μιὰ στάσι δυννηρῆς αὐτογνωσίας καὶ αὐτοκριτι-

κῆς σφραγίζει κάποιους στίχους τῆς συλλογῆς: ὅπως, γιὰ παράδειγμα, στὸν δραματικὸ «Ἀγριόχοιρο»:

«..... Ἄχ, πόσες
φορὲς δὲν ἤμουν ἔτοιμος νὰ τραγουδήσω
τὴ χαρὰ μου, ἢ νὰ ψάλω ἐόρτιο τροπάρι
στὴν Ποιητὴ τῶν Πάντων, κ' ἦρθε ξάφνου
σὰν ἀγριόχοιρος, τῆς ἀμαρτίας ἢ ἀνάμνηση,
σὲ τρυφερὸ ἀνθρώπινο, νὰ τὰ ρημάξει ὄλα!»

Ὅμως, ἡ Ἀποκαταδοκία, ἡ Ἐλπίδα, τὸ ἐξαγνιστικὸ Δάκρυ τῆς ψυχῆς, ἢ ἐκ θαθέων Ἰεσσία στὸν Οὐράνιο Πατέρα ξεχύνονται ὄλο βιωματικότητα, χεῖμαρρος θὰ λέγαμε, σὲ πάμπολλους στίχους τοῦ «Ἐρωδιῶ» καὶ μεταρσιώνουν καὶ τὸν ποιητὴ κι ἐμᾶς, ὅπως στὰ ποιήματα «Ἐγκάθειρκτος», «Στὸ τέρμα», «Νὰ νιώσω», «Ψίχουλα», «Ν' ἀνέθει», «Στὸ φιλιατρό», «Ἐροπὸταμος», «Ἰχθύς», «Νὰ ἠχήσει» κ.ἄ. Γιὰ νὰ φτάσει ὁ ποιητὴς στὸ ἀποκορύφωμα τῆς ὁμολογίας του στὸν Αἰώνιο Ἀγαπημένο μὲ τὸ ἀληθινὰ θρησκευτικὸ τέλος τῆς συλλογῆς στὸ ποίημα «Ἐρχεσαι»:

«Εἶσαι τὸ φῶς μου καὶ τὸ αἷμα μου, Ἀγαπημένε,
ὅσα δεινὰ κι ἂν πέφτουν πάνω μου, νὰ κλείσουν
τὰ μοναπάτια πού μὲ φέρνουνε σὲ Σένα.
Ἐέρω πῶς ἔρχεσαι, ὅπως κι ἐγώ, γύχτα καὶ μέρα,
κι ὄλη τὴν ὥρα καρτερῶ, σ' ὅποια στροφῆ τοῦ
ὁρόμου,

τὴ μυστικὴ συνάντηση, ἔξω ἀπ' τὰ φῶτα:
νὰ μ' ἀγκαλιάσει τ' Ἄλλο φῶς — κι ἄς σβήσει
μέσα του ἡ καρδιά μου κ' ἡ ἀνάσα μου!».

Δύο ιδιαίτερα χαρακτηριστικὰ τοῦ ψυχισμοῦ τοῦ Π. Β. Π. πρέπει ἀκόμη νὰ τονίσουμε: Τὸν τρυφεροῦς στίχους πού ἀφιερώνει στὸν μοναχογιό του, ὅπως στὰ ποιήματα τῶν σελίδων 39, 55, 56, 70 πρῶτα - πρῶτα. Μᾶς συγκινεῖ ἐδῶ ὁ πατέρας ποιητῆς μὲ τὴν τρυφερότητά του στὸν γιό του, πού, ὅπως ὁ ἴδιος γράφει, «τὸν ἔχει ἀλώσει ὀλάκερο». Ἐπειτα, πόση ξεκούραση, πόση ἀνάσα, πόση καταφυγὴ ζεῖδωρη βρίσκει ὁ ποιητὴς μας, ὅταν προσφεύγει στὴ Φύση (στὸ Θεὸ δηλαδὴ πάλι), στὸν τόπο πού γεννήθηκε, ἐκεῖ στὴν Μακεδονίτικη δροσόλουστη Λευκοπηγῆ (τὴν ὁποία ἔχει ὑμνήσει καὶ παλιότερα στὸν «Ἐγκλειστο Βίος»), ὅπως στὰ ποιήματα τῶν σελίδων 45, 46, 58, 70, 73, 76:

«Αὐτὴ ἡ ταπεινὴ πλαγιά, μ' ὄλη τὴ θλίψη τῆς,
κάτι ἀνασαίνει μέσα μου. Κ' εἶν' ὡς νὰ ρίχνει
ξύλ' ἀναμμένα στὴ σθησιμένη μου φωτιά!».

Μὲ ἀποκορύφωμα ἕνα θαυμαστό, ξεχάσις ποίημα, τὸν «Ἀλιάκμονα», ἴσως τὸ κορυφαῖο λυρικό ποίημα τῆς συλλογῆς, ἔπου ἡ φυσιολατρικὴ διάθεση συνταιριάζεται ἐξοχα μὲ τὴν πίστι, στὸ Ὑπερβατικό.

Γιὰ τὴν μορφή τώρα τῆς ποιήσεως τοῦ Π. Β. Π. δὲν χρειάζονται πολλὰ λόγια. Εἶναι γνωστὴ ἡ δεξιότητά του ποιητῆ. Χωρὶς κουλτουριάρικους ἐριμητισμοὺς ὁ λογικὸς συνειρμὸς συνταιριάζεται ἀριονικὰ μὲ τὴν φαντασία. Εἶναι νεωτερικὸς ὁ στίχος τοῦ Π. Β. Π., ὄχι γιὰ τὰ ἐξωτερικὰ στοιχεῖα του, ἀλλὰ γιὰ τὸ μέσα πλοῦτος τοῦ ποιητῆ. Κάλως, πλαστικότητα στὴν ἔκφραση, ἀφορη ρυθμικὴ ἀγωγή σχεδὸν μουσικὴ, λέξεις καλοδιαλεγμένες, μὲ δυὸ λόγια, μαγεία ποιητικὴ εἶναι τὰ καίρια χαρακτηριστικὰ τῆς Ποιητικῆς τοῦ Π. Β. Π.

Ὁ Π. Β. Π. ἔχει μίαν ἐξαιρετικὴ ὀρθόδοξη πνευματικότητα καὶ ἀνίκει στοὺς πρῶτους τῶν Ἑλληνορθόδοξων Γραμμιάτων. «Στὰ ψηλά» μᾶς χειραγωγεῖ, καθὼς «μὴ νικηφόρα μουσικὴ ἀναδεύει καὶ πάει νὰ φύγει ἀπ' τὰ χεῖλη του» («Στὰ ψηλά», σελ. 53), μὴ νικηφόρα μουσικὴ τὴν ὁποία εὐχόμεθα νὰ συναντήσουμε στὴν ἐπόμενη ποιητικὴ του προσφορὰ μ' ἕναν ὄχι πιά «Φιλαμαρτῆμονα», ἀλλὰ «φιλάρετο καὶ φιλομειδῆ Ἐρωδιῶ».

Ὁ Π. Β. Π. ἠνιοχεῖ τὴν ψυχὴ μᾶς πρὸς τὸν Οὐράνιο Πατέρα «ἐπ' ἐλπίδι ἀναστάσεως ζωῆς αἰωνίου», ὅπως ἀκοῦμε καὶ στὴν Ἀκολουθία τοῦ Μεσονυκτικοῦ.

N. B. ΤΥΠΑΛΔΟΣ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΙΒΛΙΩΝ

Μὲ εἰδικὸ ἐνδιαφέρον περιεχόμενο τὸ καθένα, ἀλλὰ καὶ γενικότερο ἐκκλησιαστικὸ ἐνδιαφέρον καὶ γιὰ τὴν Ὀρθόδοξη Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία, κυκλοφόρησαν τὸν τελευταῖο καιρὸ καὶ ἔφτασαν στὴ διεύθυνση τοῦ Περιδικιοῦ μᾶς «Ἐκκλησία» τὰ ἀκόλουθα καθιερωμένα Περιδικὰ ὁμοδόξων καὶ ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν ἢ Κέντρων Ἑρευνῶν.

—«Metropolia Oltenia», ἔτος 39, Νο 4, Ἰούλιος, Αὐγούστος 1987, Craiova. Περιέχονται στὴ Ρουμανικὴ γλῶσσα, μελέτες καὶ ἄρθρα, σελίδες πατερνικές, ὑμνίες καὶ κατηχήσεις, ἔγγραφα, χρονικά καὶ βιβλιοκρισίες.

—«Romanian Orthodox Church News» (ἐκδιδόμενον ἀπ' τὴν Ἐπιτροπὴ ἐξωτερικῶν ἐκκλησιαστικῶν σχέσεων τοῦ Ρουμανικοῦ Ὀρθόδοξου Πατριρχεῖου), ἔτος 17ο, Νο 4, Σεπτέμβριος-Ὀκτώβριος 1987. Περιέχονται κυρίως χρονικά πού ἀφοροῦν σὲ ἐπισκέψεις ἐκκλησιαστικῶν προσωπικοτήτων στὸ ἐσωτερικὸ καὶ ἐξωτερικὸ. Σ' αὐτὸ τὸ τεῦχος περιέχεται τὸ χρονικὸ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Δημητρίου τοῦ Α', στὴ Ρουμανία.

ΓΡ. Θ. ΣΤΑΘΗΣ

Παρακαλοῦνται ὅσοι ἀποστέλλουν ταχυδρομικὲς ἐπιταγὲς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Θεολογία», «Ἐκκλησία» καὶ «Ἐφημέριος», νὰ σημειώνουν καὶ τὴν αἰτία τῆς ἀποστολῆς.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπή Ἀθηνῶν

ΚΛΗΣΙΣ

Πρὸς

Τὸν Αἰδεσιμολ. π. Γεώργιον Κατινᾶν
Συνταξιούχον κληρικὸν τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν
Ἀγνώστου διαμονῆς.

Καλοῦμεν ὑμᾶς νὰ ἐμφανισθῆτε ἐνώπιον ἐμοῦ, ἐνεργούντος ὡς ἀνακριτοῦ δυνάμει τῶν ὑπ' ἀριθ. 733/16.3.88 καὶ 1165/26.5.88 Ἐντολῶν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ.κ. Σ ε ρ α φ ε ἰ μ, ἐν τῷ Γραφείῳ τοῦ Ἱ. Ν. Ἀγ. Νικολάου Πευκακίων (ὁδ. Ἀσκληπιοῦ) τῇ 31ῃ Αυγούστου 1988 ἡμέρᾳ Τετάρτη καὶ ὥρα 10.30' π.μ. προκειμένου νὰ ἀπολογηθῆτε ἐπὶ ἐπιτά, ἀποδιδόμενων εἰς ὑμᾶς, κανονικῶν παραπτωμάτων. Εἰς περίπτωσιν μὴ ἐμφανισεῶς σας θὰ γίνῃ ἐφαρμογὴ τοῦ ἰσχύοντος Νόμου.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 22ᾳ Ἰουνίου 1988

Ὁ Ἀνακριτὴς
πρ. Βασίλειος Ἐ. Βολουδάκης

Ὁ Γραμματεὺς
πρ. Ἀντώνιος Πινακούλας

Ἱερά Μητρόπολις Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου

Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 23/1988 Πράξεως τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱεράς Μητροπόλεως Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου προκηρύσσεται ἡ Ἐνορία «Σούρης - Σελλίων - Λικοτιναρᾶς» Ἀποκορώνου καὶ προσκαλοῦνται οἱ ἔχοντες τὰ νόμιμα προσόντα καὶ θουλόμενοι νὰ καταλάβουν αὐτὴν ὅπως ἐνεργήσουν κατὰ Νόμον διὰ τὰ περαιτέρω.

Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 26/1988 Πράξεως τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱεράς Μητροπόλεως Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου προκηρύσσεται ἡ Ἐνορία τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ «Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου» Ἀρωνίου Κυδωνίας καὶ προσκαλοῦνται οἱ ἔχοντες τὰ νόμιμα προσόντα καὶ θουλόμενοι νὰ καταλάβουν αὐτὴν ὅπως ἐνεργήσουν κατὰ Νόμον διὰ τὰ περαιτέρω.

Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 29/1988 Πράξεως τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱεράς Μητροπόλεως Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου προκηρύσσεται ἡ Ἐνορία τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ «Ἁγίας Τριάδος» Τσιβαρᾶ Ἀποκορώνου καὶ προσκαλοῦνται οἱ ἔχοντες τὰ νόμιμα προσόντα καὶ θουλόμενοι νὰ καταλάβουν αὐτὴν ὅπως ἐνεργήσουν κατὰ Νόμον διὰ τὰ περαιτέρω.

Χανιά, 11 Ἰουλίου 1988

† Ὁ Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου Εἰρηναῖος

«ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

† Ὁ Θεσσαλονίκης ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Καθηγητὴς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

A) Ἐσωτερικοῦ : Δραχμαὶ 300 ἑτησίως.

B) Ἐξωτερικοῦ : Δολλάρια 20 ἑτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»
δρχ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας καὶ ὁ ρωσικὸς πολιτισμὸς.

Μητροπ. Μεσσηνίας Χρυσόστομου, Αἱ παιδαγωγικαὶ ἰδέαι τοῦ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων.

Ἀρχιμ. Χριστοφόρου Γ. Σταυροπούλου, Ὁ ἐνθουσιασμὸς κυρίαρχο στοιχεῖο ζωῆς.

Ἀναστασίου Τίγκα, Αἱ ἀναστάσεις νεκρῶν εἰς τὸν Βιβλικὸν καὶ Ἑλλαδικὸν χῶρον.

Πρωτ. Νικ. Γ. Σκιαδαρέση, Μία πρόταση γιὰ τὴν Παιδεία μας.

Παρατηρήσεις καὶ Σχόλια.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Βιβλιοκρισίαι.

Παράρτημα.